

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

x.A
S.O.U.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942:55
HANDELSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED UTREDNING OCH FÖRSLAG
ANGÅENDE
FÖRBÄTTRAD PENSIONERING
FÖR SJÖFOLK

AVGIVET AV

*inom handelsdepartementet tillkallade
utredningsmän*

S T O C K H O L M

1 9 4 2

Statens offentliga utredningar 1942

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. Beckman. 733 s. Fö. (Till betänkandet höra *dels* en bilaga innehållande personalförteckningar m. m., avsedd endast för tjänstebruk, *dels* och ett hemligt bihang i tre delar.)
2. Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. Marcus. 22 s. Fi.
3. Promemoria rörande bostadsförsörjningen. Av A. Johansson. Beckman. 77 s. S.
4. De yngre sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden. Beckman. 106 s. S.
5. Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. Marcus. 55 s. Jo.
6. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter angående den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. Hægström. 195 s. H.
7. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. Hægström. 76 s. H.
8. 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. Marcus. 135 s. Fi.
9. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlöningsreglemente m. m. Marcus. 191 s. Fi.
10. Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. Norstedt. 164 s. K.
11. Betänkande med utredning och förslag angående betygssättningen i folkskolan. Hægström. 330 s. E.
12. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. Hægström. 124 s. H.
13. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. Beckman. 88 s. K.
14. Promemoria angående hyresreglering. Norstedt. 54 s. Ju.
15. Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. Beckman. 108 s. Fö.
16. Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. Hægström. 360 s. Fö.
17. Betänkande med utredning och förslag angående barnmorskeväsendet. Idun. 101 s. 1 karta. S.
18. Beskattningsorganisationssakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. Marcus. 128 s. Fi.
19. Betänkande med utredning och förslag angående semester för husmodrar. Norstedt. 96 s. S.
20. Utredning angående värmekostnaden i hyreshus. Idun. 187 s. S.
21. Betänkande med förslag till främjande av utskylidsbetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. Marcus. 96 s. Fi.
22. Förslag till lag om behörighet att utöva läkarkonsten. m. m. Norstedt. 251 s. S.
23. Promemoria med förslag angående registreringen av landets företagare m. m. Marcus. 60 s. H.
24. Betänkande angående bilregistrering m. m. Hægström. 103 s. 12 bil. K.
25. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormarkskriget 1939 inträdda krisen. Del 2. Tiden juli 1940—juni 1941. Idun. 504 s. Fo.
26. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för de högre kommunala skolorna. Marcus. 96 s. Fi.
27. Stadsplaneutredningen 1942. 1. Förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelingsärenden m. m. Norstedt. 94 s. Ju.
28. Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m. Marcus. 56 s. Ju.
29. Socialvårdskommitténs betänkande. 4. Förslag till ändrad bidragsförskottslag m. m. Beckman. 82 s. S.
30. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 2. Byråchefs- och rådstjänster m. m. Norstedt. 184 s. Fi.
31. Betänkande med förslag till skärpt bestraffning av falskdeklaration m. m. Marcus. 99 s. Fi.
32. Betänkande med förslag angående hushållningssällskapens organisation och verksamhet m. m. Marcus. 477 s. Jo.
33. Betänkande med förslag rörande ändring av gällande bestämmelser i fråga om prästutbildningen. Av Y. Brilioth. Hægström. 177 s. E.
34. Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 1. Den kommunala beskattningen. Marcus. 654 s. Fi.
35. Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 2. Inkomstbeskattningen av skogsbruk. Marcus. 252 s. Fi.
36. Betänkande med förslag rörande statligt stöd åt svensk filmproduktion. Norstedt. 99 s. E.
37. Betänkande med förslag rörande åtgärder för främjande av sjöfolkets utskylidsbetalning. Postverkets tr. 79 s. Fi.
38. Betänkande angående jordbrukets byggnadskostnader. Norstedt. 146 s. 20 bil. S.
39. Betänkande med förslag till förordning om värdestegringsskatt å fastighet. Norstedt. 227 s. Fi.
40. Betänkande med förslag angående innebörden av begreppet polismyndighet i olika författningar m. m. Marcus. 208 s. S.
41. Betänkande angående åtgärder till stöd för de renskötande lapparna m. m. Marcus. 171 s. Jo.
42. Förslag rörande tillämpningsföreskrifter till lagen med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigs fara m. m. Beckman. 65 s. S.
43. Betänkande med förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning m. m. Marcus. 95 s. Jo.
44. Tillägg nr 1 till statliga cement- och betongbestämmelser av år 1934. Norstedt. 23 s. K.
45. Socialvårdskommitténs betänkande. 5. Statistisk undersökning angående barnhemmen. Beckman. 96 s. S.
46. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 3. Tjänstebestämmelser. Tjänsteförteckningens uppställning. Norstedt. 121 s. Fi.
47. Lagrådets utlåtande över lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. Norstedt. 192 s. Ju.
48. Betänkande angående finansstatistikens effektivisering. Marcus. viij, 357 s. Fi.
49. Betänkande med förslag till ändrad organisation av beskattningsnämnderna och förstärkning av landskontorens arbetskraft m. m. Marcus. 355 s. Fi.
50. Betänkande med förslag rörande tri rättegång. Norstedt. 128 s. Ju.
51. Betänkande med förslag till samordning av polisradioväsendet i riket. Idun. 45 s. S.
52. Promemoria angående förutställningarna för och verkningarna av en engångsskatt å förmögenhet i Sverige. Av E. Lindahl. Marcus. 82 s. Fi.
53. Betänkande med förslag till ordnande av statens isbrytningsverksamhet. Marcus. 343 s. 2 pl. H.
54. Utredning angående frågan om polisarnas rätt att bruka våld m. m. Norstedt. 72 s. Ju.
55. Betänkande med utredning och förslag angående förbättrad pensionering för sjöfolk. Marcus. 142 s. H.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivna utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1942:55
HANDELSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

MED UTREDNING OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

FÖRBÄTTRAD PENSIONERING FÖR SJÖFOLK

AVGIVET AV

*inom handelsdepartementet tillkallade
utredningsmän*

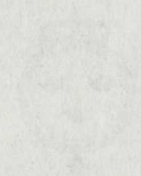
STOCKHOLM 1942

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

429161

STATENS OCH KUNSTENS FÖRVALTNING
HÄRSTADEN 1912

BETÄNKANDE

OM UTRÄDNING OCH FÖRSÄL

ÄRGA

FÖRBÄTTRAD PENSIONERING

FÖR SJÖFOLK

AV

FRÖJDE

FRÖJDE

FRÖJDE

FRÖJDE

Innehåll.

Skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Handelsdepartementet	Sid. 5
---	-----------

Författningstext.

Förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering	7
Förslag till reglemente för handelsflottans pensionsanstalt	8
Förslag till instruktion för handelsflottans pensionsanstalt	18
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m.	24

Motivering.

I. Inledning	28
1. Utredningsuppdraget	28
2. Historik	31
3. Gällande bestämmelser m. m.	39
Handelsflottans pensionsanstalts verksamhet	39
Pensionsverksamhetens finansiering	45
Sjömanshusens understödsverksamhet	48
Frivillig befäls pensionering	48
II. Vissa uppgifter angående på sjöfolkspensioneringen inverkan förhållanden	52
III. Utredningens förslag	63
1. Allmän motivering och innebörden av förslagen	63
2. Speciell motivering	73
Förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering	73
Förslag till reglemente för handelsflottans pensionsanstalt	78
Förslag till instruktion för handelsflottans pensionsanstalt	93
Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av sjömanshuskungörelsen	93
Förslag till organisation av handelsflottans pensionsanstalt	97
3. Sammanfattning	101

Bilagor.

Promemoria angående utländsk lagstiftning om sjöfolkspensionering	103
Promemoria med statistiska utredningar och kostnadsberäkningar angående förbättrad pensionering för sjöfolk	110
Promemoria angående den inrikes sjöfarten under år 1938	136

Innehåll

246-247. Förord till den utgåvan som utgafs af Högskolestyrelsen i Stockholm den 10 Mars 1895

Förord till denna utgåva

248-250. Förord till den utgåvan som utgafs af Högskolestyrelsen i Stockholm den 10 Mars 1895

Innehåll

251-255. I. Inledning
1. Föreläsningens syfte
2. Föreläsningens innehåll
3. Föreläsningens omfattning

256-257. II. Vissa uppgifter angående den allmänna utbildningen i Sverige för holländare

258-265. III. Utredningens förslag
1. Allmän inledning af Högskolestyrelsen
2. Specialutredning
Förslag till lag om avgifter för högre utbildning
Förslag till bestämmelser för holländska studenter
Förslag till instruktion för holländska studenter
Förslag till föreskrifter om utbildning för holländska studenter
Förslag till föreskrifter om utbildning för holländska studenter
Förslag till föreskrifter om utbildning för holländska studenter

Bilagor

266-268. Promemora angående utbildning af holländska studenter
269-270. Promemora med statistiska utredningar om holländska studenter
271-272. Bilagor till utredningen om holländska studenter
273-274. Promemora angående den holländska utbildningen i 1895

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Handelsdepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 oktober 1941 tillkallade Chefen för handelsdepartementet den 4 november 1941 såsom utredningsmän för utredning av frågan om förbättrad pensionering för sjöfolk och därmed sammanhängande spörsmål statssekreteraren K. E. Elliot, ombudsmannen i Sveriges segelfartygsförening B. Johansson, ombudsmannen i svenska sjöfolksförbundet ledamoten av riksdagens andra kammare C. A. E. Lindberg, sjökaptenen ledamoten av riksdagens första kammare O. A. Nordborg, direktören i svenska maskinbefälsförbundet A. Söre och direktören i handelsflottans pensionsanstalt K. A. Tofft. Tillika uppdrog departementschefen åt Elliot att i egenskap av ordförande leda utredningens arbete.

Den 2 maj 1942 blev Nordborg på därom gjord anhållan entledigad från uppdraget och tillkallade departementschefen såsom utredningsman i hans ställe direktören i Sveriges redareförening H. F. Reuterskiöld.

Enligt departementschefens medgivande har utredningen såsom expert anlitat förste aktuarien i pensionsstyrelsen fil. lic. E. G. Lindh, vilken verkställt erforderliga statistiska och försäkringstekniska utredningar.

Till utredningen har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 november 1942 överlämnats för att tagas i övervägande vid fullgörande av utredningsuppdraget en skrivelse den 12 november 1941 från kommerskollegium med förslag till vissa ändringar i kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. jämte däröver avgivna yttranden.

Sedan uppdraget nu slutförts, får utredningen härmed till Herr Statsrådet överlämna betänkande med utredning och förslag i de frågor, uppdraget av-

ser. Vid betänkandet äro såsom bilagor fogade dels en inom utredningen utarbetad promemoria angående utländsk lagstiftning på förevarande område dels ock två av förste aktuarien Lindh upprättade promemorior, innehållande statistiska utredningar och kostnadsberäkningar.

Stockholm den 15 december 1942.

KNUT ELLIOT.

BERNHARD JOHANSSON.

CARL LINDBERG.

H. F. REUTERSKIÖLD.

ANDERS SÖRE.

KNUT TOFFT.

F Ö R F A T T N I N G S T E X T

Förslag

till

lag om avgifter för sjöfolks pensionering.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

För beredande av pension, enligt vad därom särskilt stadgas, för svenska sjömän, vilka varit påmönstrade för utrikes fart å svenskt handelsfartyg, skall, förutom bidrag av allmänna medel, utgå särskild avgift, vilken erlägges dels av sjömannen (*hyresavgift*) dels ock, såvitt angår annan sjöman än befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist, av redaren (*redareavgift*).

2 §.

Med sjöman förstås i denna lag envar, som är inskriven vid sjömanshus. Med handelsfartyg förstås i denna lag fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelsjöfarten har gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- och dykeriföretag.

3 §.

Hyresavgift skall erläggas till belopp, motsvarande för befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist en procent av hyran för tid under vilken sjömannen före ingången av det kalenderår, han fyller 60 år, varit för utrikes fart påmönstrad å svenskt handelsfartyg, tiden för i omedelbar anslutning till avmönstringen infallande semester inberäknad; samt

för annan sjöman sex procent av honom tillkommande motsvarande avlöningsförmåner före ingången av det kalenderår, han fyller 55 år.

Redareavgift skall erläggas till belopp motsvarande tre och en halv procent av nyssnämnda avlöningsförmåner för annan sjöman än befälhavare, styrman, maskinist och radiotelegrafist.

4 §.

Närmare bestämmelser angående avgifternas beräkning och erläggande meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1944.

Förslag

till

reglemente för handelsflottans pensionsanstalt.

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Ärenden, som avses i detta reglemente, handläggas av handelsflottans pensionsanstalt.

2 §.

Rätt att erhålla pension från pensionsanstalten tillkommer, på de villkor och med de inskränkningar som i detta reglemente stadgas, varje svensk sjöman, som varit påmönstrad för utrikes fart å svenskt handelsfartyg och därvid erlagt hyresavgift.

3 §.

Pension utgår från och med månaden närmast efter den, under vilken sjömannen uppnår för honom stadgad pensionsålder (ålderspension), dock tidigast från och med den månad, då ansökning om pension göres.

4 §.

Ålderspension utgår efter olika bestämmelser allt eftersom sjömannen, då han före fyllda 55 år senast tjänstgjort i utrikes fart å svenskt handelsfartyg, tillhörde den ena eller andra av följande två klasser:

a) *befälsklassen*, omfattande befälhavare, styrmän, maskinister och radiotelegrafister;

b) *manskapsklassen*, omfattande övriga sjömän.

Om särskilda omständigheter därtill föranleda må, oavsett vad i första stycket stadgas, pensionsanstaltens direktion besluta, att sjömannen skall anses tillhöra annan klass än den han tillhörde vid den i nämnda stycke avsedda tidpunkten.

5 §.

Pensionsåldern inträder:

a) för sjöman tillhörande befälsklassen vid fyllda 60 år;

b) för sjöman tillhörande manskapsklassen vid fyllda 55 år.

6 §.

Ålderspension omfattar:

- a) hyresavgiftspension;
- b) tilläggspension.

7 §.

Hyresavgiftspension beräknas å samtliga av sjömannen erlagda hyresavgifter, under förutsättning likväl, att sådan avgift erlagts för minst 36 månader.

Har hyresavgift erlagts för kortare tid än 36 månader, skall den, på ansökning, utan ränta återbetalas till sjömannen efter uppnådd pensionsålder.

Har hyresavgift erlagts för tid efter det pensionen beviljats, skall den, på ansökning, utan ränta återbetalas till sjömannen efter ingången av det kalenderår, under vilket han fyller 60 år.

8 §.

Tilläggspension bestämmes med hänsyn till antalet månader, utöver de 36 första, för vilka sjömannen erlagt hyresavgift, därvid dock under ett och samma kalenderår må tillgodoräknas honom högst 8 hyresavgiftsmånader.

Har sjöman, som erlagt hyresavgift för minst 36 månader, tillika enligt sjömansrulla eller manskapsförteckning tjänstgjort å svenskt handelsfartyg i inrikes fart, må vid tilläggspensionens bestämmande hälften av dylik tjänstetid anses såsom tid, för vilken hyresavgift erlagts, dock att sjömannen icke må på detta sätt tillgodoräknas mer än 36 hyresavgiftsmånader.

9 §.

Undergår pensionstagare frihetsstraff eller är han intagen å tvångsarbetsanstalt eller eljest på statens bekostnad intagen å anstalt skall för tid, under vilken sådant förhållande består, sedan förhållandet kommit till pensionsanstaltens kännedom, tilläggspension ej utgå.

Har pensionstagaren anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av honom, må pensionsanstaltens direktion kunna medgiva sådan anhörig rätt att uppbära tilläggspensionen under tiden.

2 KAP.

Om pension till sjöman, tillhörande befälsklassen.

10 §.

Ålderspension till sjöman, tillhörande befälsklassen, utgår med oföränderligt årligt belopp till och med den månad, under vilken sjömannen avlider (livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp).

11 §.

Hyresavgiftspension till sjöman, som avses i detta kapitel, utgår med följande procent av erlagda hyresavgifter, allt eftersom de belöpa på kalenderår, under vilket sjömannen fyllt

högst 19 år	32·5 procent
20—24 »	28·5 »
25—29 »	24·0 »
30—34 »	20·5 »
35—39 »	17·5 »
40—44 »	14·5 »
45—49 »	12·5 »
50—54 »	10·0 »
55 år eller däröver	8·5 »

12 §.

Tilläggs pension till sjöman, som avses i detta kapitel, utgår med följande belopp allt efter det honom enligt 8 § tillgodoräknade antalet hyresavgiftsmånader:

Antal tillgodoräknade månader	Tilläggs pension				
	25 öre för varje månad				
0—39	10 kronor	+ 50	»	»	» över 40
40—79	30	» + 50	»	»	» 80
80—119	85	» + 50	»	»	» 120
120—159	105	» + 50	»	»	» 160
160—199	125	» + 50	»	»	» 200
200—239	145	»	»	»	»
240 eller däröver	145	»	»	»	»

13 §.

Har sjöman, som avses i detta kapitel, erlagt hyresavgift jämväl i egenkap av sjöman, tillhörande manskapsklassen, utgår tilläggs pension med belopp, som bestämmes på följande sätt.

Först beräknas tilläggs pension enligt 12 § som om sjömannen under hela sin tjänstetid tillhört befälsklassen. Av det belopp, som härvid erhålles, tillgodoräknas honom så stor del, som det antal månader, för vilka han erlagt hyresavgift i egenkap av sjöman tillhörande befälsklassen, utgör i förhållande till hans hela antal hyresavgiftsmånader.

Därefter beräknas tilläggs pension enligt 17 § som om sjömannen under hela sin tjänstetid tillhört manskapsklassen. Det sålunda beräknade beloppet ökas med 42 procent. Av det belopp, som härvid erhålles, tillgodoräknas honom så stor del som det antal månader, för vilka han erlagt hyresavgift i egenkap av sjöman tillhörande manskapsklassen, utgör i förhållande till hela antalet hyresavgiftsmånader.

Summan av de sjömannen sålunda tillgodoräknade beloppen utgör hans tilläggs pension enligt denna paragraf.

14 §.

Uttages ålderspension först från uppnådd högre ålder än 60 år, skola de enligt 11—13 §§ beräknade pensionsbeloppen ökas med följande procent:

Om pensionen uttages från fyllda	Ökning
61 år	8 procent
62 »	17 »
63 »	27 »
64 »	38 »
65 » eller senare	51 »

Uttages pensionen från annan tidpunkt mellan 60 och 65 år än som ovan angivits, skall det procenttal, med vilket ökning av pensionen enligt första stycket skall ske, jämkas i förhållande därtill.

3 KAP.

Om pension till sjöman, tillhörande manskapsklassen.

15 §.

Ålderspension till sjöman, tillhörande manskapsklassen, utgår med oföränderligt årligt belopp till och med den månad, under vilken sjömannen fyller 67 år (temporär ålderspension), såvida den sålunda beräknade pensionen icke överstiger 500 kronor. Skulle den temporära ålderspensionen överstiga 500 kronor, skall, om ej pensionsanstaltens direktion annorlunda beslutar, ålderspension i stället årligen utgå med visst belopp till och med den månad, under vilken sjömannen fyller 67 år, samt därefter med ett 500 kronor lägre belopp till och med den månad, under vilken han avlider.

Oavsett vad i första stycket stadgas äger pensionsanstaltens direktion, om särskilda skäl därtill äro, förordna, att till sjömannen i stället skall utgå livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp.

16 §.

Hysesavgiftspension vid livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp utgår till sjöman, som avses i detta kapitel, med följande procent av erlagda hyresavgifter, allt eftersom de belöpa på kalenderår, under vilket sjömannen fyllt

högst 19 år	22·5 procent
20—24 »	20·0 »
25—29 »	17·0 »
30—34 »	14·5 »
35—39 »	12·0 »
40—44 »	10·5 »
45—49 »	8·5 »
50 år eller däröver	7·0 »

17 §.

Tilläggs pension vid livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp utgår till sjöman, som avses i detta kapitel, med följande belopp allt efter det honom enligt 8 § tillgodoräknade antalet hyresavgiftsmånader:

Antal tillgodoräknade månader	Tilläggs pension				
	25 öre för varje månad				
0—39	10 kronor +	75	»	»	över 40
40—79	40	»	+ 100	»	» 80
80—119	120	»	+ 175	»	» 120
120—159	190	»	+ 200	»	» 160
160—199	270	»	+ 225	»	» 200
200—239	360	»	.		
240 eller däröver					

18 §.

Har sjöman, som avses i detta kapitel, erlagt hyresavgift jämväl i egen- skap av sjöman, tillhörande befälsklassen, utgår tilläggs pension med belopp, som bestämmes på följande sätt.

Först beräknas tilläggs pension enligt 17 § som om sjömannen under hela sin tjänstetid tillhört manskapsklassen. Av det belopp, som härvid erhålles, tillgodoräknas honom så stor del, som det antal månader, för vilka han er- lagt hyresavgift i egen- skap av sjöman tillhörande manskapsklassen, utgör i förhållande till hans hela antal hyresavgiftsmånader.

Därefter beräknas tilläggs pension enligt 12 § som om sjömannen under hela sin tjänstetid tillhört befälsklassen. Det sålunda beräknade beloppet minskas med 30 procent. Av det belopp, som härvid erhålles, tillgodoräknas honom så stor del, som det antal månader, för vilka han erlagt hyresavgift i egen- skap av sjöman tillhörande befälsklassen, utgör i förhållande till hela antalet hyresavgiftsmånader.

Summan av de sjömannen sålunda tillgodoräknade beloppen utgör hans tilläggs pension enligt denna paragraf.

19 §.

Uttages ålderspension först från uppnådd högre ålder än 55 år, skola de enligt 16—18 §§ beräknade pensionsbeloppen ökas med följande procent:

Om pensionen uttages från fyllda	Ökning
56 år	7 procent
57 »	14 »
58 »	23 »
59 »	32 »
60 »	42 »

Uttages pensionen från annan tidpunkt mellan 55 och 60 år än som ovan angivits, skall det procenttal, med vilket ökning av pensionen enligt första stycket skall ske, jämkas i förhållande därtill.

20 §.

Ålderspension enligt bestämmelserna i 15 § första stycket utgår med belopp, som erhålles genom omräkning enligt dödlighetstabellen R₃₂ för män och en räntefot av 3 procent av de enligt 16—19 §§ beräknade livsvariga oföränderliga pensionsbeloppen.

4 KAP.

Om invalidunderstöd m. m.

21 §.

Sjöman, som på grund av sjukdom eller kroppsskada icke vidare kan göra tjänst till sjöss, må, om han erlagt hyresavgift för minst 36 månader, kunna efter behovsprövning och med hänsyn till föreliggande omständigheter i övrigt av pensionsanstaltens direktion tilldelas invalidunderstöd.

Ansökning om invalidunderstöd skall, såvida icke hinder däremot möter, göras inom tolv månader efter det sökanden av anledning som nyss nämnts slutat sin tjänst i utrikes sjöfart. Understödet må icke tillsammans med livränta enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, tilläggs pension enligt lagen om folkpensionering, invalidunderstöd enligt förordningen i ämnet den 28 juni 1935 (nr 435) eller ålderspension från anstalten överstiga 160 kronor om året. Ej heller må samtidigt utgå invalidunderstöd enligt detta reglemente och blindhetsersättning enligt vad därom är särskilt stadgat.

22 §.

I stället för invalidunderstöd må, för den händelse pensionsanstaltens direktion efter samråd med pensionsstyrelsen så prövar lämpligt, kunna utgå bidrag till omskolning. Sådant bidrag må högst utgöra 600 kronor.

Direktionen skall tillse, att omskolningsbidrag kommer till användning för avsett ändamål.

23 §.

Vid beviljande av invalidunderstöd eller omskolningsbidrag åligger det pensionsanstaltens direktion att noggrant pröva, i vilken omfattning sådant understöd eller bidrag kan utgå utan att anstaltens pensionsverksamhet därigenom blir lidande.

24 §.

Hava de förhållanden, på grund av vilka invalidunderstöd beviljats, i mera avsevärd grad förändrats, må understödet av pensionsanstaltens direktion jämkas eller indragas.

5 KAP.

Om frivillig pensionsförsäkring.

25 §.

Sjöman kan hos pensionsanstalten försäkras till erhållande av pension genom inbetalning till anstalten av frivilliga avgifter till belopp av högst 200 kronor för år, under vilket han någon tid deltagit i utrikes eller inrikes fart å svenskt handelsfartyg.

Närmare bestämmelser angående sättet för avgifternas inbetalning meddelas av anstaltens direktion.

26 §.

Pension, som avses i detta kapitel, utgår tidigast från fyllda 55 år och senast från fyllda 67 år.

Uttages pensionen först från fyllda 67 år, utgår densamma med följande procent av erlagda avgifter, allt eftersom de erlagts under kalenderår, då sjömannen fyllt

högst 19 år	60·0	procent
20—24 »	52·0	»
25—29 »	44·0	»
30—34 »	37·5	»
35—39 »	31·5	»
40—44 »	26·5	»
45—49 »	22·5	»
50—54 »	18·5	»
55—59 »	15·5	»

Uttages pensionen från tidigare ålder än 67 år, utgår den med följande procent av det enligt andra stycket beräknade beloppet:

Om pensionen uttages
från fyllda

55 år	38·6	procent
56 »	41·3	»
57 »	44·2	»
58 »	47·4	»
59 »	50·9	»
60 »	54·9	»
61 »	59·3	»
62 »	64·2	»
63 »	69·7	»
64 »	75·9	»
65 »	82·9	»
66 »	90·9	»

Uttages pensionen från annan tidpunkt mellan 55 och 67 år än som angivits i tredje stycket, skall det procenttal, med ledning av vilket pensionen skall beräknas, jämkas i förhållande därtill.

27 §.

Understiger den frivilliga pensionens årsbelopp 40 kronor, må i stället för årlig pension utbetalas pensionens engångsvärde, beräknat efter de i 20 § angivna grunder.

6 KAP.

Om pensionsansökning m. m.

28 §.

Ansökning om pension eller invalidunderstöd skall avfattas å av pensionsanstaltens direktion fastställt formulär, vilket skall kostnadsfritt tillhandahållas av sjömanshusen och anstalten. Ansökningen skall ställas till direktionen och ingivas till det sjömanshus, vid vilket sökanden är eller senast varit inskriven.

Ansökning skall åtföljas av åldersbetyg samt, där fråga är om invalidunderstöd, av läkarintyg.

Då invalidunderstöd sökes, skall å formuläret lämnad redogörelse för sökandens ekonomiska omständigheter bestyrkas av två trovärdiga personer.

29 §.

Sjömanshusdirektion har att till pensionsanstalten så snart kan ske översända inkommen ansökning och därvid å fastställt formulär lämna uppgift angående sökandens sjötjänst och av honom erlagda hyresavgifter. Avser ansökningen invalidunderstöd, skall sjömanshusdirektionen till ansökningen foga sitt yttrande över densamma.

30 §.

Sedan ansökning inkommit till pensionsanstalten och prövats av dess direktion samt sökanden därvid funnits berättigad till pension eller understöd, utfärdas av anstalten bevis härom.

31 §.

Pension och invalidunderstöd utbetalas medelst postgiroanvisning kvartalsvis i efterskott.

Uppkommer vid pensions beräknande öretal, skall pensionsbeloppet avrundas uppåt till närmaste hela krontal.

32 §.

Det åligger pensionstagare att ofördröjligen underrätta pensionsanstalten om adressförändring.

Har någon som åtnjuter pension eller invalidunderstöd ej utkvitterat visst belopp därav före utgången av andra året näst efter det, under vilket be-

loppet förfallit till betalning, skall beloppet vara förverkat, där ej pensionsanstaltens direktions för särskilt fall annorlunda beslutar.

33 §.

Pension eller invalidunderstöd må icke tagas i mät för gäld.

Övergångsbestämmelser.

34 §.

Detta reglemente, varigenom upphäves reglementet för handelsflottans pensionsanstalt den 9 juni 1939 (nr 413), träder i kraft den 1 juli 1944.

Till sjöman, som åtnjutit pension från anstalten eller uppnått för honom stadgad pensionsålder före detta reglementes ikraftträdande, skall pension utgå enligt dittills gällande bestämmelser.

35 §.

Hyresavgiftspension beräknas endast på hyresavgifter, erlagda efter 1939 års ingång.

36 §.

För sjöman, som uppnår den för honom stadgade pensionsåldern under någon av nedan angivna tidsperioder, må tilläggspension enligt 17 § utgå med högst följande belopp:

Om pensionsåldern uppnås under tiden		
1/7 1944—30/6 1945	180 kronor
1/7 1945—30/6 1946	210 »
1/7 1946—30/6 1947	240 »
1/7 1947—30/6 1948	270 »
1/7 1948—30/6 1949	300 »
1/7 1949—30/6 1950	330 »

37 §.

Vid beräkning av tilläggspension till sjöman, tillhörande befälsklassen, skall, om han fyller 60 år under någon av nedan angivna tidsperioder, så anses, som om han före fyllda 55 år tjänstgjort i egenskap av sjöman, tillhörande manskapsklassen, minst det antal hyresavgiftsmånader, som motsvarar följande procent av hela det honom enligt 8 § tillgodoräknade antalet sådana månader:

Om han fyller 60 år under tiden		
1/7 1944—30/6 1946	100 procent
1/7 1946—30/6 1947	80 »
1/7 1947—30/6 1948	60 »
1/7 1948—30/6 1949	40 »
1/7 1949—30/6 1950	20 »

38 §.

För sjöman, tillhörande befälsklassen, som enligt 8 § äger tillgodoräkna sig 80 hyresavgiftsmånader eller däröver, skall den från 60 års ålder utgående ålderspensionen beräknas till lägst följande belopp:

a) för fartygsbefälhavare, vilken avlagt sjöofficersexamen eller sjökaptensexamen vid navigationsskola i riket, förste styrman med sjökaptensexamen, styrman, som på grund av styrmansbrev fört befäl på handelsfartyg i fart bortom Skagen och Lindesnäs, ävensom övermaskinist och med sådan likställd 160 kronor jämte ytterligare 2 kronor för varje hyresavgiftsmånad över 80 till och med 120;

b) för annan fartygsbefälhavare, styrman eller maskinist samt för radiotelegrafist 120 kronor jämte ytterligare 1 krona 50 öre för varje hyresavgiftsmånad över 80 till och med 120.

39 §.

För sjöman, tillhörande manskapsklassen, som enligt 8 § äger tillgodoräkna sig 80 hyresavgiftsmånader eller däröver, skall den från 55 års ålder utgående livsvariga ålderspensionen med oföränderligt belopp beräknas till lägst 96 kronor jämte ytterligare 1 krona 20 öre för varje hyresavgiftsmånad över 80 till och med 120.

Förslag
till
instruktion för handelsflottans pensionsanstalt.

Ändamål och organisation m. m.

1 §.

Handelsflottans pensionsanstalt har till ändamål att handhava den pensionering och därmed förenade verksamhet, som avses i reglementet för anstalten.

2 §.

Pensionsanstalten förvaltas av en direktion med säte i Stockholm.

3 §.

Vid pensionsanstalten äro anställda befattningshavare enligt gällande personalförteckning samt, i den mån för ändamålet tillgängliga medel det medgiva, annan för verksamheten erforderlig personal.

I frågor om statistisk och försäkringsteknisk natur äger direktionen anlita särskild sakkunnig.

4 §.

Direktionen består av pensionsanstaltens direktör samt ytterligare fyra av Kungl. Maj:t för tre år i sänder utsedda ledamöter.

Bland sistnämnda ledamöter förordnar Kungl. Maj:t en att vara ordförande och en att vara vice ordförande.

5 §.

Direktionen sammanträder under andra månaden av varje kalenderkvartal samt dessutom så ofta ärendenas handläggning det kräver.

Vid sammanträde föres protokoll.

6 §.

Direktionen är beslutför, om jämte ordföranden eller vice ordföranden minst två ledamöter äro närvarande.

Vid lika röstetal äger ordföranden eller, i hans frånvaro, vice ordföranden utslagsröst.

7 §.

Direktionen äger meddela bestämmelser om sättet för underskrivande av utgående expeditioner liksom ock erforderliga föreskrifter av arbetsordnings natur.

I expedition, som avlåtes till Kungl. Maj:t eller chef för statsdepartement, skola angivas de ledamöter, vilka deltagit i ärendets behandling. Har i ärendet förekommit skiljaktig mening, skall protokollsutdrag däröver bifogas eller ock den skiljaktiga meningen antecknas i expeditionen.

8 §.

För postförsändelser i tjänstgörande åtnjuter pensionsanstalten tjänstbrevsrätt enligt vad därom är särskilt stadgat.

Medelsförvaltning och tjänsteåligganden.

9 §.

Till täckande av kostnaderna för pensioner och understöd äger pensionsanstalten utöver statsbidrag och avkastning av anstaltens fonder, i den mån dessa icke äro avsedda för särskilda ändamål, förfoga över till anstalten enligt vad därom särskilt stadgas inflytande hyresavgifter och redareavgifter.

10 §.

Till bestridande av pensionsanstaltens löpande förvaltningskostnader må, utöver för ändamålet utgående statsanslag, anlitas avkastningen av anstaltens förvaltningskostnadsfond.

11 §.

Pensionsanstaltens fonder skola, i den mån Kungl. Maj:t ej för särskilt fall medgiver undantag eller annorlunda blivit för till anstalten överlämnad gåva föreskrivet, redovisas i sådana värdehandlingar, som i lagen om försäkringsrörelse stadgas beträffande försäkringsfonden.

12 §.

Till pensionsanstalten inflytande medel skola insättas på anstaltens checkräkning i riksbanken eller hos postverket, intill dess de erfordras för förefallande utgifter eller placerats på sätt i 11 § sägs.

13 §.

Inom fem år, räknat från och med den 1 juli 1944, samt därefter minst vart femte år skall av försäkringstekniskt och statistiskt sakkunnig person verkställas utredning, huruvida de för pensionsanstalten gällande pensioneringsföreskrifterna kunna anses svara mot de tillgångar och inkomster, över vilka anstalten för framtiden kan beräknas förfoga.

Utredningens resultat med de förslag till åtgärder, vartill detsamma må kunna föranleda, skall av anstaltens direktion jämte eget yttrande överlämnas till Kungl. Maj:t.

14 §.

Då i 13 § avsedd utredning skall företagas, skall direktionen underställa för densamma uppgjord kostnadsplan Kungl. Maj:ts godkännande.

Där eljest mera omfattande utredning ifrågasättes, skall Kungl. Maj:ts medgivande därtill inhämtas.

15 §.

Direktionens ledamöter ansvara, en för alla och alla för en, för vården av de under direktionens förvaltning stående medel ävensom för varje pensionsanstaltens förvaltning avseende beslut, i vilket de tagit del.

Det åligger direktionen att inom sig utse två ledamöter, vilka årligen skola verkställa inventering av pensionsanstaltens samtliga tillgångar till styrkande av den i räkenskaperna balanserade behållningen. Dessutom bör minst en gång om året på förut icke bekantgjord tid två därtill av direktionen utsedda ledamöter verkställa inventering av anstaltens kassabehållning.

För verkställande av inventering, som i andra stycket sägs, må anstaltens direktör ej utses.

16 §.

Direktionen har att årligen:

inom därför bestämd tid till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de anslagsäskanden och de framställningar i övrigt inom direktionens förvaltningsområde, som direktionen finner böra göras hos nästföljande års riksdag;

före den 1 december till chefen för handelsdepartementet avgiva berättelse angående verksamheten under det nästförflutna budgetåret;

inom därför stadgad tid till riksräkenskapsverket avlämna föreskrivna räkenskaps- och redovisningshandlingar.

17 §.

Direktören är närmast under direktionen ansvarig för ärendenas behöriga gång.

Direktören är direktionens sekreterare samt föredragande inför densamma av förekommande ärenden.

Arbets- och mottagningstid.

18 §.

1. För ordinarie befattningshavare skall, i den mån ej nedan annorlunda föreskrives, arbetstiden å tjänsterummet utgöra 42 timmar i veckan eller, där vecka innehåller mindre än sex arbetsdagar, ett i förhållande till antalet arbetsdagar minskat antal timmar samt förläggas till tider, som bestämmas i arbetsordning eller eljest av direktionen med iakttagande av att arbetstiden

icke någon arbetsdag må understiga $4\frac{1}{2}$ timmar. I arbetstiden må icke inräknas måltidsrast.

Om ock i den mån omständigheterna det tillåta, må direktionen för högst tre månader under tiden juni—september medgiva, att arbetstiden inskränkes med högst 9 timmar i veckan, varvid arbetstiden å lördagar må begränsas till $3\frac{1}{2}$ timmar.

Å påskafton, midsommarafton och julafton må arbetet efter direktionens bestämmande helt eller delvis inställas. Viss inskränkning i arbetstiden må ock av direktionen eller, efter dennas bestämmande, av direktören kunna medgivas vid särskilda tillfällen.

För fullgörande av något av Kungl. Maj:t eller på grund av Kungl. Maj:ts bemyndigande meddelat allmänt uppdrag må erforderlig inskränkning i arbetstiden å tjänsterummet äga rum.

Därest i särskilda fall arbete finnes med större fördel kunna utföras utom tjänsterummet, må medgivande till därav föranledd inskränkning i arbetstiden å tjänsterummet lämnas av direktionen eller, efter dennas bestämmande, av direktören.

Då göromålens gång det kräver, äger förman påfordra nödig utsträckning av arbetstiden.

Expeditionsvakt må åläggas den tjänstgöring nattetid, som erfordras för ämbetslokalernas bevakning; dock skall han i sådant fall åtnjuta motsvarande befrielse från dagtjänstgöring.

2. Övrig personal skall utföra sitt arbete å tjänsterummet å tid varom, där ej annat finnes stadgat, föreskrift meddelas av direktören.

3. För direktören skall viss daglig, för allmänhetens mottagande tjänlig tid vara bestämd och genom anslag inom pensionsanstaltens lokal tillkännagiven.

Tjänstetillsättning, semester m. m.

19 §.

1. Direktören förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av högst sex år efter förslag av direktionen.

2. Övriga ordinarie ävensom extra ordinarie befattningshavare tillsätts av direktionen. Annan personal antages av direktionen.

3. Då befattningen såsom direktör blir ledig, utfärdar direktionen kungörelse därom i allmänna tidningarna och medelst anslag i pensionsanstaltens lokal med föreläggande av tjugu dagars ansökningstid, räknat från den dag kungörandet i allmänna tidningarna sker. Efter denna tids utgång insänder direktionen ansökningshandlingarna till Kungl. Maj:t samt förordar därvid till befattningens erhållande den bland de sökande, som anses företrädesvis böra ifrågakomma, eller anmäler, att sådant förord icke kan lämnas åt någon bland de sökande.

Sedan handlingarna insänts till Kungl. Maj:t, skall tillkännagivande om direktionens beslut i saken ofördröjligen anslås i anstaltens lokal.

4. Ledigbliven ordinarie befattning, som tillsättes av direktionen, skall kungöras på sätt förut nämnts med föreläggande av enahanda ansökningstid.

Då tillsättning skett, skall tillkännagivande därom ofördröjligen anslås i pensionsanstaltens lokal.

20 §.

1. Fördelningen av semester mellan befattningshavarna uppgöres av direktionen på förslag av direktören.

2. Annan ledighet än semester äger direktionen i fall av behov bevilja direktören under högst fyrtiofem dagar under ett och samma kalenderår samt annan befattningshavare efter omständigheterna. Är direktören i behov av längre dylik ledighet, skall ansökning om ledigheten göras hos Kungl. Maj:t.

3. Erfordras vikarie för befattningshavare eller är befattning ledig, må direktionen förordna därtill skicklig person att uppehålla befattningen, dock att, när fråga om ledighet ankommer på Kungl. Maj:ts avgörande, jämväl förordnande angående vikarie meddelas av Kungl. Maj:t.

21 §.

Ansökning om avsked från befattning eller entledigande från förordnande vid pensionsanstalten skall ingivas till direktionen, som, då sökanden är förordnad av Kungl. Maj:t, överlämnar ärendet till Kungl. Maj:ts avgörande och i annat fall själv avgör ärendet.

Åtal och ansvar för tjänstefel.

22 §.

1. Beträdes annan ledamot av direktionen än direktören med fel eller försummelse i tjänsten, sker åtal därför inför Svea hovrätt.

2. Gör ordinarie befattningshavare sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller låter han klandervärt uppförande komma sig till last, äger direktionen efter omständigheterna antingen tilldela honom varning eller döma honom till mistning av lön för högst trettio dagar eller ock suspendera honom på högst tre månader från tjänst och lön.

Har den felande icke låtit sig därav rätta eller har han gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet, skall, där fråga är om direktören, åtal ske inför vederbörande underrätt. Är fråga om annan ordinarie befattningshavare, varde han antingen åtalad som nyss sagts eller av direktionen skild från befattningen.

3. Vidtages åtgärd för anställande av åtal, äger direktionen avstånga den felande från befattningens utövning, till dess över honom blivit slutligen dömt eller domstolen annorlunda förordnar. Har direktionen fattat beslut

om befattningshavares suspension eller skiljande från befattningen, äger direktionen likaledes, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstånga den felande från utövning av befattningen.

4. Ådagalägger befattningshavare, som ej nämnts i 1 eller 2 mom. försumlighet, oskicklighet eller klandervärt uppförande eller visar han sig eljest olämplig, äger direktionen tilldela honom varning eller skilja honom från pensionsanstalten. Vid svårare förseelse sker åtal inför vederbörande underrätt.

Besvär.

23 §.

1. Den, som icke åtnöjes med direktionens beslut, äger, där ej annorlunda är stadgat, hos Kungl. Maj:t söka ändring genom besvär, vilka skola hava inkommit till handelsdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet; dock skola besvär över beslut om tjänstetillsättning eller förslag därtill hava inkommit till nämnda departement före klockan tolv å tjugonde dagen efter den, då beslutet tillkännagivits genom anslag i pensionsanstaltens lokal.

2. Direktionens beslut om befattningshavares avstängning från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av besvärns anförande.

Denna instruktion träder i kraft den 1 juli 1944.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m.

Härigenom förordnas, att 8 § 1 mom., 11 § 1 mom., 19 § 1 mom., 21 § 4 mom., 22 §, 23 §, 43 § 1 och 4 mom., 47 § och 50 § kungörelsen den 9 juni 1939 angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

8 §.

1. Sjömanshusdirektion åligger — — — vederbörligen föras;
 - h) att övervaka, att tonavgift, som uppbäres annorstädes inom sjömanshusdistriktet än vid sjömanshuset, redovisas till sjömanshuset;
 - i) att på — — — influtna avgifter;
 - j) att till handelsflottans pensionsanstalt lämna erforderliga uppgifter för den vart femte år återkommande utredning rörande för pensionsanstalten gällande pensioneringsföreskrifter, varom stadgas i instruktionen för anstalten; samt
 - k) att i — — — eller föreskrifter.

11 §.

1. Sjömanshusombudsman åligger — — — sådan förmedling;
 - p) att före den 15 i varje månad insända dels till socialstyrelsen enligt formulär, som fastställs av styrelsen efter samråd med kommerskollegium, uppgift å antalet vid sjömanshuset under nästföregående månad förrättade på- och avmönstringar av sjömän, dels ock, på sätt i denna kungörelse närmare stadgas, till handelsflottans pensionsanstalt uppgifter angående sjömansrullor för utrikes fart, som utfärdats inom sjömanshusdistriktet, samt angående till sjömanshuset avlämnade sådana rullor, vilka upphört att gälla;
 - r) att meddela — — — särskild bestämmelse.

19 §.

1. Är änka — — — yrke; eller
 - c) under minst 36 månader haft anställning å svenskt handelsfartyg i ut-

¹ Senaste lydelse av 11 § 1 mom. se SFS 1942 nr 646.

rikes fart samt under sådan anställning ådragit sig kroppsskada eller sjuklighet, som medfört oförmåga att göra tjänst till sjöss.

Understöd må — — — eller sjukligheten.

21 §.

4. De tonavgifter — — — redovisning tullanstalten.

Samtliga under — — — så snart kan ske fördela återstoden mellan sjömanshusen i riket med hänsyn till de förhållanden, som kunna anses påverka dessas förmåga att uppfylla sitt ändamål, samt med iakttagande tillika av vad därutinnan må vara särskilt föreskrivet.

22 §.

1. Å svenskt fartyg, för vilket sjömansrulla utfärdats för utrikes fart, skall befälhavaren för envar å fartyget anställd sjöman, som enligt lagen om avgifter för sjöfolks pensionering är skyldig att erlägga hyresavgift, innehålla hyresavgiften genom avdrag å hyran. Sådant avdrag skall verkställas för varje kalendermånad och införas i sjömannens motbok. Vid sjömannens avmönstring skall hyresavgiften av befälhavaren kvitteras i sjöfartsboken.

2. För i 1 mom. angivet fartyg skall redaren för varje kalendermånad, under vilken sjömansrullan är gällande, till handelsflottans pensionsanstalt redovisa samtliga för månaden innehållna hyresavgifter ävensom å samma månad belöpande redareavgifter, varom stadgas i förenämnda lag. Redovisningen skall ske senast den sista dagen i andra månaden näst efter den månad, avgifterna avse, genom insättning av avgifternas sammanlagda belopp å pensionsanstaltens postgirokonto och insändande till anstalten av avgiftsbesked enligt av anstalten fastställt formulär. Möter hinder mot redovisning inom sålunda föreskriven tid, må pensionsanstalten på framställning kunna bevilja anstånd därmed, i regel dock högst 30 dagar. Hava avgifterna icke inbetalats inom åtta dagar efter den föreskrivna tidens utgång, är redaren pliktig att erlägga ränta å till betalning förfallett oguldet avgiftsbelopp efter sex procent om året från förfalldagen.

23 §.

Vid beräkningen av hyresavgift och redareavgift skall, utöver vad härom stadgas i lagen om avgifter för sjöfolks pensionering, iakttagas:

a) att såsom sjömannens hyra skola anses samtliga honom tillkommande kontanta avlöningsförmåner, med undantag av ersättning för kosthåll, övertidsersättning och krigsriskersättning;

b) att om beträffande fartygets befälhavare skriftligt avtal angående hans avlöningsförmåner ej är upprättat eller om han åtnjuter andel av fartygets frakt (kaplake) eller av annan inkomst av resan eller andel av redarens vinst å rörelsen (tantiem), hyresavgift ej må beräknas efter lägre avlöning än den hyra, som tillkommer den till avlöningen främste av besättningen å samma fartyg, med femtio procents förhöjning;

c) att om beträffande annan än befälhavaren avlöningsförmånerna utgå helt eller delvis i form av viss andel av inseglad frakt (segling på part, kaplake), hyresavgift och, i förekommande fall, redareavgift skall beräknas efter ett för motsvarande befattning ombord å fartyg av motsvarande storlek gängse hyresbelopp; samt

d) att om vid månatlig avgiftsberäkning för viss sjöman uppkommer öretal, som ej är jämnt delbart med tio, detsamma skall höjas till närmast högre tiotal öre.

43 §.

1. Vid sjömans avmönstring från *svenskt* fartyg skall mönstringsförrättaren dels utröna, huruvida sjömannen tillgodonjutit honom tillkommande hyra och övriga förmåner, dels beträffande sådan sjöman, som är skyldig att erlægga hyresavgift, utöva kontroll över avgiftens beräkning samt tillse att beloppet införes i sjömansrullan, dels ock tillse, att i såväl mönstringsliggaren som sjömansrullan göras vederbörliga anteckningar angående avmönstringen och i mönstringsliggaren införes anteckning om den avmönstrades adress. Den avmönstrate bör, för såvitt han ej är urståndsatt att närvara vid avmönstringen, egenhändigt teckna sitt namn i sjömansrullan. De i sjömansrullan gjorda anteckningarnas riktighet skall bestyrkas av mönstringsförrättaren medelst hans namnteckning.

4. Mönstringsförrättaren skall tillse, att meddelanden eller anteckningar rörande avmönstringen, motsvarande de i 36 § 6 mom. ifråga om påmönstring omförmälda, varda i där stadgad ordning avsända till vederbörande sjömanshus. Enahanda skyldighet åvilar sjömanshusombudsman, inför vilken fartygs sjömansrulla vid avmönstring företes, beträffande varje sådan i rullan införd sjöman, som avmönstrat inför svensk konsul utom riket eller avgått enligt vad i nästföljande moment stadgas. Efter avmönstring av hel besättning och avlämnande av sjömansrulla inför annan mönstringsförrättare än sjömanshusombudsman skall rullan bifogas de till sjömanshuset i distriktet översända mönstringsanteckningarna.

Sjömanshusombudsman skall jämväl beträffande sådan annat sjömanshus tillhörande sjöman, som avmönstrat enligt sjömansrulla, inkommen jämlikt 47 § 3 mom. eller 4 mom. första stycket, och beträffande vilken meddelande icke kan förutsättas hava avsänts på grund av stadgandet i nästföregående stycke, avsända sådant meddelande.

Angående konsuls — — — särskilt stadgat.

47 §.

1. Sjömansrulla skall — — — vidare gällande.
2. Utfärdas sjömansrulla utom riket för svenskt fartyg, skall vederbörande svenske konsul ofördröjligen insända uppgift å fartygets namn och registernummer samt dagen för rullans utfärdande till kommerskollegium för att genom dess försorg tillställas handelsflottans pensionsanstalt.
3. Upphör vid avmönstring utom riket sjömansrullan att vara gällande.

skall densamma av vederbörande svenske konsul omhändertagas och ofördröjligen översändas till kommerskollegium för att tillställas sjömanshuset i det distrikt, där fartygets hemort är belägen.

4. Om vid besättnings avmönstring inom riket sjömansrullan upphör att vara gällande, skall den omhändertagas av mönstringsförrättaren och, så framt avmönstringen äger rum annorstädes än vid sjömanshus, av honom utan dröjsmål insändas till sjömanshuset i det distrikt, där avmönstringen skett.

Sedan revision verkställets av sjömanshusets räkenskaper för det år, varunder sjömansrullan sålunda avlämnats, skall rullan till förvaring tillställas sjömanshuset i det distrikt, där fartygets hemort är belägen.

5. Sjömanshusombudsman skall före den 15 i varje månad till handelsflottans pensionsanstalt enligt formulär, som fastställes av anstalten efter samråd med kommerskollegium, lämna uppgift för nästföregående månad beträffande sjömansrullor för utrikes fart, som utfärdats inom sjömanshusdistriktet, samt sådana till sjömanshuset enligt 3 mom. och 4 mom. första stycket avlämnade rullor för utrikes fart, vilka upphört att gälla.

50 §.

1. Blanketter till — — — och försäkran.
2. Blanketter till — — — sådana blanketter.
3. Blanketter till avgiftsbesked enligt 22 § 2 mom. skola tryckas genom handelsflottans pensionsanstalts försorg och kostnadsfritt tillhandahållas genom pensionsanstalten och sjömanshusen.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1944.

Vad i 22 § stadgas angående redovisning av hyresavgift skall beträffande fartyg, för vilket sjömansrulla för utrikes fart är gällande vid tiden för kungörelsens ikraftträdande, äga tillämpning jämväl i fråga om hyresavgift, belöpande å tiden dessförinnan, därvid skall iakttagas att redovisningen till handelsflottans pensionsanstalt av sistnämnda avgift skall, därest anstånd ej medges, äga rum senast den 30 september 1944.

MOTIVERING

I. Inledning.

1. Utredningsuppdraget.

I två likalydande motioner till 1941 års riksdag (I: 93, II: 140) föreslogs skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om förbättrad pensionering genom handelsflottans pensionsanstalt för sjöfolk i manskapsklass.

Till motivering av sitt förslag anförde motionärerna, bland annat:

Under en tid som denna framstode allra klarast betydelsen av att den svenska handelsflottan hade tillräcklig tillgång på verkligt sjöfolk, som även i karaktärs-hänseende vore rustat att stå emot påfrestningarna. Vårt land saknade sannernigen icke förutsättningar att dana goda sjömän, men det vore också klart, att en sådan tillgång som en god sjömansstam icke stode att få alldeles till skänks och heller icke kunde bevaras utan att den finge sådan omvårdnad, som krävdes. I det sist sagda hade man nog att söka huvudförklaringen till att tyvärr en del av våra sjömän visat sig icke hålla måttet i det hårda läge, vari de nu försatts. Sjömansyrket hade på senare tid alltmera tenderat till att bliva ett blott och bart genomgångsyрке. Det kunde väl gå an att taga hårda tag och lida svåra vedermödor, om man hade utsikter att bereda tryggad existens för sig och de sina. Nuvarande förhållanden och omständigheter inom sjömansyrket vore sådana, att en sjöman i gemen — när han kommit över i reflekterandets stadium — måste säga sig, att på sjön kunde han svårigen finna en tryggad framtid, i varje fall icke för sin ålderdom. För att det skulle bli möjligt att behålla det verkligt dugliga sjöfolket inom näringen framstode det som den kanske allra angelägnaste uppgiften i närvarande stund, att detta sjöfolk gäves det stöd som erfordrades, för att det genom egen kraft och uppoffring och med skäligen bidrag från redarnas sida skulle kunna ernå en åtminstone något så när tryggad ålderdomsförsörjning.

Förslaget utvecklades av motionärerna sålunda:

En lösning av pensionsfrågan på avtalsvägen, som för sjöbefålet visat sig möjlig, torde icke stå öppen för manskapet. Den statliga organisation, som redan nu funnes på detta område, gäve däremot möjlighet till utbyggnad av en manskaps-pensionering. För sin nuvarande s. k. pensioneringsverksamhet förfogade handelsflottans pensionsanstalt över, jämte statsbidrag och egna fonder, sjömannens hyresavgifter samt andel i redarnas tonavgifter. För att nå fram till en pensionering, som bure skäl för namnet, borde i första hand sjömannens eget bidrag, hyresavgiften, högst väsentligt höjas. Man kunde knappast räkna med lägre höjning än 4 procent eller så, att avgiften skulle utgöra 5 procent av sjömannens kontanta inkomst i utrikes fart. Då sjömannen på så sätt finge underkasta sig en väsentlig uppoffring för sin försörjning efter slutad sjötjänst, syntes det rättvist och rimligt att även redaren gäve sin anpart, som skäligen kunde sättas lika med höjningen av sjömannens avgift. Uttagande genom sjömanshusen av höjd hyresavgift torde icke be-

reda några praktiska svårigheter. Beträffande redareandelen skulle visserligen kunna tänkas, att man på något sätt anknöte till tonavgiften. Av olika skäl syntes det dock vara att föredraga, att i stället uttoges en helt ny avgift, som sattes i direkt relation till sjömannens hyresavgift och samtidigt med denna uppbars av sjömanshuset. Den höjda respektive nya avgiften, som alltså endast avsåge manskapet, skulle oavkortad tillföras handelsflottans pensionsanstalt och utgöra grund för en särskild manskapspensionering hos anstalten.

I anledning av motionerna införskaffades genom bankoutskottet viss utredning. Utlåtande avgavs sålunda av kommerskollegium, som bifogade yttrande av direktionen över handelsflottans pensionsanstalt samt av Sveriges allmänna sjöfartsförening, Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening, Sveriges fartygsbefälsförening, svenska maskinbefälsförbundet, svenska sjöfolksförbundet och ångfartygsbefälhavaresällskapet.

Näringsorganisationerna understödde i stort sett motionärernas förslag angående utredning i frågan. Vissa betänkligheter mot i motionerna antydd utväg för förbättrad pensionering uttalades dock av Sveriges allmänna sjöfartsförening med hänsyn till att ett beträdande av denna väg skulle innebära ett ingripande från statens sida i de fria avtalsförhållandena parterna emellan. Liknande betänkligheter anfördes av Sveriges redareförening även ur den synpunkten, att dylika åtgärder för en särskild yrkesgrupp skulle föranleda arbetstagare inom andra yrkesgrupper att påyrka statens ingripande för genomförande av en allmän kroppsarbetarepensionering. Det vore vidare föreningens uppfattning, att man här i landet måste iakttaga största försiktighet, då det gällde att genom lagstiftningsåtgärder eller eljest öka omkostnaderna för sjöfartsnäringen, helst som man kunde utgå ifrån, att efter stormaktskriget slut med Sverige konkurrerande länder komme att med alla till buds stående medel nedbringa sina omkostnader för att på så sätt göra sina fartyg konkurrensdugliga eller ock begära statsunderstöd för näringens upprätthållande och utveckling. I likhet med sjöfartsföreningen ville redareföreningen dock icke motsätta sig att en allmän förutsättningslös utredning i frågan komme till stånd. I övrigt framfördes vissa särskilda synpunkter på frågan av Sveriges segelfartygsförening och svenska maskinbefälsförbundet. Den förra föreningen förutsatte sålunda, att utredningen skulle omfatta alla sjömän i manskaps- och befälsklasserna, för vilka icke tidigare ordnats frivillig pensionering. Maskinbefälsförbundet framhöll, att den ifrågasatta manskapspensioneringen principiellt vore likartad med den pensionsform, som på avtalsvägen införts för sjöbefäl genom den år 1937 bildade sjöbefälets pensionskassa. Då pensionerna baserades på inbetalda avgifter, dröjde det emellertid åtskilliga år, innan pensionsfrågan för befålet kunde anses tillfredsställande löst. Samma problem uppstode nu vid en manskapspensionering och syntes icke kunna lösas med mindre än att även statsmedel ifrågakomme för ändamålet. Enligt förbundets mening borde därför utredningen även avse att under övergångstiden ordna tillfredsställande pensionsförhållanden såväl för manskap som även för äldre befäl, anslutna till sjöbefälsskassan, för de senares del genom tilläggspensioner från handelsflottans pensionsanstalt.

Direktionen över handelsflottans pensionsanstalt berörde i sitt yttrande, bland annat, frågan om befälets pensionering. Då befälpensioneringen medförde problem av en helt annan typ än en manskapspensionering, ansåg direktionen, att det måhända vore lämpligare, att denna frågas lösning koncentrerades på den redan på enskilt initiativ upprättade pensionskassan för befäl. Emellertid torde ett antal frågor rörande det inbördes förhållandet mellan befälets och manskapets pensionering samt mellan handelsflottans pensionsanstalt och befälets pensionskassa böra upptagas till behandling vid avsedd utredning. Ett sådant problem vore exempelvis frågan om eventuell befrielse från hyresavgifterna för befäl ävensom rörande en gränsdragning mellan handelsflottans pensionsanstalt och befälets pensionskassa med därav följande konsekvenser. Till äventyrs borde handelsflottans pensionsanstalt sedermera, efter lämplig övergångstid, endast omfatta menige sjömän samt sådant befäl, som ej kunde tillhöra den nyssnämnda pensionskassan för befäl. Ett annat särskilt problem, som jämväl borde upptagas till dryftande, vore en eventuell normalisering och förbättring av invalidpensioneringen för sjömän. I övrigt angav direktionen innebörden av den år 1939 efter utredning verkställda omorganisationen av sjömännens pensions- och understödsväsende samt antydde tekniska möjligheter för en utbyggnad i nu avsedd riktning av anstaltens pensionssystem.

Kommerskollegium hemställde, på anförda skäl, att bankoutskottet måtte föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära, att förevarande spörsmål gjordes till föremål för en förnyad allsidig utredning. Därvid borde givetvis alla med frågan sammanhängande spörsmål tagas upp till ingående undersökning och sålunda, bland annat, även de med problemet förbundna vanskliga ekonomiska spörsmålen vinna en allsidig belysning.

På hemställan av bankoutskottet (utlåtande nr 41) anhöll riksdagen i skrivelse den 29 maj 1941, nr 262, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning rörande möjligheterna att åstadkomma en förbättrad pensionering genom handelsflottans pensionsanstalt för sjöfolk i manskapklass och därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Till motivering av sin framställning samt såsom riktlinjer för den förordade utredningen anförde riksdagen följande.

Det nuvarande pensioneringssystemet för sjöfolket hade närmast karaktären av ett provisorium, som endast i begränsad omfattning tillgodosåge sjöfolkets anspråk på en tryggad ålderdomsförsörjning. Med hänsyn härtill torde genomförandet av en förbättrad pensionering på förevarande område framstå som ett beaktansvärt önskemål. Såväl direktionen över handelsflottans pensionsanstalt som kommerskollegium hade ock uttalat sin anslutning till det av motionärerna framförda förslaget om en utredning i detta syfte, varjämte olika sammanslutningar inom den svenska sjöfartsnärningen tillstyrkt eller förklarat sig ej vilja motsätta sig, att en sådan utredning komme till stånd. Från redarehåll hade härvid visserligen uttalats betänkligheter mot en vidgad pensionering med hänsyn till att densamma skulle kunna medföra krav på liknande åtgärder från arbetstagare inom andra yrkesgrupper. Anmärkas finge emellertid, att sjöfolket i skilda hänseenden intoge en särställning, som bland annat tagit sig uttryck i den av staten understödda pensioneringen ge-

nom handelsflottans pensionsanstalt. En ytterligare utbyggnad av detta pensioneringssystem syntes vara ägnad att i viss mån bidra till vidmakthållandet av en god sjömanskår. En undersökning rörande möjligheterna att åstadkomma en vidare pensionering för sjöfolket syntes — såsom i motionerna antytts — i första hand böra taga sikte på en ökning av såväl de anställdas som redarnas avgiftsplikt. Självfallet borde härvid beaktas, att arbetsgivarnas bidrag så avvägdes, att risk icke uppstode för att vår sjöfartsnärings konkurrensförmåga gent emot den utländska sjöfarten mera avsevärt försämrades genom den nya pålagan. Med hänsyn till det nära samband den föreliggande frågan ägde med spörsmålet om befälets pensioneringsförhållanden syntes vidare befälets ställning i pensionshänseende böra närmare klarläggas. På sätt framhållits i de avgivna yttrandena borde slutligen vid utredningen även eftersträvas en lösning av åtskilliga andra med pensioneringsfrågan sammanhängande spörsmål. I vidare mån än nu skett ansåge sig riksdagen icke böra uppdraga några särskilda riktlinjer för utredningen, vilken syntes böra vara förutsättningslös.

Ärendet anmäldes för Kungl. Maj:t den 17 oktober 1941 av statsrådet och chefen för handelsdepartementet. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet erinrade departementschefen om att nuvarande bestämmelser beträffande pensionering av sjöfolk trätt i kraft den 1 juli 1939. Det tidigare gällande pensions- och understödsväsendet på området hade därigenom omorganiserats till en efter försäkringstekniska grunder uppbyggd verksamhet, som omhänderhades av handelsflottans pensionsanstalt. Någon pensionering i verklig mening avsåge detta system icke, lika litet som det föregående, att bereda. Den nya organisationen torde emellertid tekniskt sett erbjuda möjligheter till en utvidgning i dylik riktning. Svårigheterna härvidlag syntes framför allt vara av ekonomisk art. Ett närmare bedömande av spörsmålet erfordrade en allsidig utredning, vilken, såsom riksdagen uttalat, borde vara förutsättningslös.

Kungl. Maj:t biföll hemställan av departementschefen om bemyndigande att igångsätta den av riksdagen begärda utredningen.

2. Historik.

Det nuvarande pensions- och understödsväsendet för sjöfolk kan sägas i väsentliga delar ha tillskapats redan vid mitten av 1700-talet.

Det på förslag av rikets ständer av Kungl. Maj:t den 30 mars 1748 fastställda reglementet för »Coopvaerdie-Skeppare och Skeppsfolk» bestämde, bland annat, om upprättande av ett sjömanshus, varest sjöfolk, som antingen under och uti tjänst på svenska kofferdi-skepp lidit någon skada till hälsa och lemmar eller ock uti sådan tjänst tillbragt sina år och för ålderdom samt bräcklighets skull icke vidare kunde göra tjänst, skulle under sin återstående livstid åtnjuta visst årligt underhåll. Varje gång svenskt fartyg återkom till svensk hamn från utrikes resa, skulle besättning och redare erlägga avgift till sjömanshuset. Sjömännen skulle betala del av sin förtjänta hyra eller månadspenning, skeppare 4 öre, styrman 3 öre och övriga 2 öre kopparmynt för varje plåt, räknad till 6 daler kopparmynt. Redaren skulle be-

tala sjömanshusavgift efter fartygets lästetal, 12 öre kopparmynt för varje läst. Dessutom skulle sjömanshuset erhålla vissa bötes- och kollektmedel m. m.

Sjömanshuset skulle ha sitt säte i Stockholm och förvaltas av en direktion av fem redare och två kofferdiskeppare, valda de förra av det handlande borgerskapet av skeppsrederierna i Stockholm och de senare av därvarande skeppare i utrikes fart. Underhållen ur sjömanshuskassan skulle av direktionen bestämmas och utdelas, »så att vederbörande måge kunna hava deras tillbörliga och nödiga skötsel och uppehälle». Ungefärliga gränser för beloppen, olika för skeppare, styrmän och övrigt sjöfolk, angåvos i reglementet.

Redan 1749 utvidgades verksamheten till att avse även änkor och barn efter sjömän.

Den ursprungliga organisationen med ett centralt sjömanshus i Stockholm bestod icke länge. I Kungl. förklaring den 4 augusti 1752 bestämdes, att såväl Göteborg som övriga stapelstäder, vilka åstundade inrätta sin egen sjömanshusdirektion, skulle äga rätt att till egna fattiga och orkeslösa sjömäns samt deras änkors och omyndiga barns underhåll disponera de där inflytande sjömanshusmedlen. Sjömanshusen tillades efter hand vidgade arbetsuppgifter och det blev regel, att varje stapelstad skulle hava sitt sjömanshus.

Ändring i fråga om avgifterna till sjömanshuset genomfördes i Kungl. kungörelse den 27 augusti 1828., som bl. a. utbytte redarens sjömanshusavgift mot lästeavgift vid fartygs utgående ur svensk hamn till utrikes ort. Den väsentliga ändringen var emellertid, att denna avgift nu pålades även utländska fartyg. Med vissa jämkningar i samband med ändrade skeppsmättningsregler kom denna avgift sedan att bestå och är den nuvarande s. k. tonavgiften. Sjömännens avgift — hyresavgift eller, som den än i dag populärt kallas, plåtavgift — undergick ej förrän inpå detta århundrade annan ändring än som påkallades av nytt myntsystem.

1870 års sjömanshusreglemente meddelade närmare bestämmelser om understöden. Dessa kunde vara antingen årsunderstöd eller tillfälliga understöd. Beträffande de senare voro icke några villkor stadgade. För årsunderstöd fordrades, att sjöman erlagt hyresavgift och under utövandet av sin tjänst blivit till någon lem så skadad eller ådragit sig sådan sjuklighet eller iråkat den ålderdomsbräcklighet, att han till sjötjänst ej vidare kunde användas, samt tillika vore stadd i forftiga omständigheter. Under dessa förutsättningar vore han berättigad att vid det sjömanshus, där han vore inskriven, för sin återstående livstid erhålla ett efter hans nödortf och sjömanshuskassans tillgångar lämpat årligt understöd. Han hade i regel förverkat förmånen, om han gjort sig skyldig till rymningsbrott; sjömanshusdirektionen kunde dock undantagsvis fränse denna omständighet. Sjömansänkor samt fader- och moderlösa barn efter sjömän njöte enahanda förmån vid det sjömanshus, mannen eller fadern tillhört, därest denne själv innehaft eller varit berättigad undfå understöd.

Under tiden hade efter långa förberedelser även införts särskild pensionering av sjömän, i viss mån som vederlag för en dem sedan gamla tider tillkommande förmån, den s. k. föringen.

Med föring menades ursprungligen en viss kvantitet varor, som sjömännen ägde rätt att utan erläggande av frakt föra med sig ombord. Den vinst, de vid försäljningen av dessa varor kunde erhålla, utgjorde — helt eller delvis — deras lön. Då tullar infördes i landet, gjorde sjömännen anspråk på att den tullfrihet, som därvid beviljades dem för gods, som de för eget behov medförde, även skulle komma det gods till del, som de under namn av föring hemförskaffade. Detta yrkande bifölls till en början. Härigenom tillskyndades emellertid staten förluster, och till följd därav upphävdes den fria föringen i dess betydelse av tullfrihet för av sjöman infört gods genom 1667 års sjölag, som i stället bestämde, att varje sjöman vid ankomst till svensk hamn efter slutad utrikes resa skulle äga att vid tullverket uppbära ett visst belopp penningar i förhållande till det värde skepparen för varje läst betingat. Sedermera fixerades denna förmån till bestämda belopp, olika för olika tjänstebefattningar ombord.

På 1830-talet avlämnade vissa för uttrönande av handelssjöfartens tillstånd och utvägarna för dess befrämjande tillsatta kommitterade förslag, att föring-
en även i denna sålunda ändrade form skulle upphöra och i stället motsva-
rande medel anslås till pensionering av sjöfolk. Efter olika utredningar
framlade Kungl. Maj:t vid 1862—1863 års riksdag proposition om inrät-
tande av en pensionsanstalt för sjömän, för vilken kostnaderna delvis skulle
bestridas genom föringen motsvarande anslag av tullmedel. Sedan ständerna
bifallit propositionen, utfärdade Kungl. Maj:t den 29 januari 1864 kun-
görelse med reglemente för en pensionsanstalt för befälhavare, styrmän och
annat sjöfolk å svenska till utrikes fart använda segel- eller ångfartyg, även-
som för maskinister och eldare å sistnämnda slags fartyg.

Enligt detta det ursprungliga reglementet för handelsflottans pensionsanstalt
blev dennas verksamhet oberoende av sjömanshusens understödsutdelning
och fick en väsentligen annan karaktär än denna. Organisationen blev centra-
liserad; anstalten ställdes under förvaltning av en av Kungl. Maj:t utsedd
direktion med säte i Stockholm. Pensioneringen avsåg endast ålderdomsför-
sörjning för sjömännen själva. Icke heller förutsattes någon behovsprövning
utan endast att vederbörande uppfyllde vissa villkor med avseende å ålder
samt tjänstetid i utrikes fart.

De närmare villkoren för pension voro, att sjöman fyllt 55 år samt varit
25 år inskriven vid sjömanshus och, utan att ha gjort sig skyldig till rym-
ningsbrott, tillbragt denna tid huvudsakligen i tjänstgöring under utrikes
sjöfart med svenskt handelsfartyg eller såsom förhyrd å svenskt örlogsfar-
tyg. På direktionens särskilda omprövning fick bero, huruvida den som rymt
men åter inställt sig och därefter pålitligt tjänat minst 15 år och så länge
att hans tjänstetid därigenom tillsammans utgjorde 30 år, skulle åtnjuta ho-
nom eljest tillkommande pensionsrätt.

Villkoren om tjänstgöring kommo sedan att tillämpas så, att sjöman an-
sågs pensionsberättigad, om han under de 25 år, han varit inskriven vid
sjömanshus, tjänstgjort i svensk utrikes sjöfart under 17 års tid sammanlagt
minst 150 månader.

Voro de pensionsökande flera än som med anstaltens tillgångar kunde pensioneras, ägde den företråde till pension, vilken först blivit därtill berättigad. Hade två eller flera samtidigt blivit pensionsberättigade och funnos ej pensionsrum för alla, avgjordes företrädet genom lottning.

Pensionstagarna indelades i fyra klasser, nämligen:

första klassen, bestående av fartygsbefälhavare, som avlagt sjöofficers- eller sjökaptensexamen av första klassen (enligt Kungl. Maj:ts brev den 28 mars 1879 till pensionsanstaltens direktion skulle hit också räknas fartygsbefälhavare, som avlagt sjökaptensexamen vid navigationsskola i riket),

andra klassen, bestående av fartygsbefälhavare med sjökaptensexamen av andra klass (enligt nyssnämnda brev skulle hit också räknas styrmän, som på grund av styrmansbrev förde befäl å handelsfartyg i fart bortom Skagen och Lindesnäs),

tredje klassen, bestående av oexaminerade befälhavare, styrmän och ångmaskinister, samt

fjärde klassen, bestående av övrigt sjöfolk och eldare å ångfartyg.

Antalet pensioner bestämdes sålunda:

i första klassen: 100 pensioner, vardera å 160 riksdaler;

i andra klassen: 100 pensioner, vardera å 120 riksdaler;

i tredje klassen: 100 pensioner, vardera å 100 riksdaler;

i fjärde klassen: 600 pensioner, vardera å 60 riksdaler.

I mån som pensionsfondens tillgångar medgåvo, skulle dock pensionsrummens antal i angivna förhållande ökas.

Vid tiden för anstaltens bildande hade lästetalet för de till utrikes sjöfart använda svenska fartygen hållit sig mellan 110 och 120 000 läster och i föring hade utbetalats i medeltal omkring 24 000 riksdaler årligen. Detta belopp anslogs till pensionsanstalten att som nämnts utgå av tullmedel. Anslaget bestämdes framdeles skola ökas med 1 000 riksdaler för varje femtusental (eller 2 880 nyläster) utöver 120 000 (eller 69 120 nyläster), varmed lästetalet å avsedda fartyg kunde komma att tillväxa. Utöver detta anslag skulle anstalten erhålla 50 000 riksdaler, ursprungligen avsedda att utgå från handels- och sjöfartsfonden men, när pensioneringen år 1869 tog sin början, i i stället inräknade i det som reservationsanslag uppförda tullmedelsanslaget, som sålunda kom att utgöra 74 000 kronor. Anslaget fick år 1871 karaktär av förslagsanslag och upptogs, i anseende till inträdd ökning i utrikes flottans lästetal, till 78 000 kronor. Det i verkligheten utgående anslaget kom så att återspegla den utrikes handelsflottans vid denna tid stadigt fortgående tillväxt och nådde sitt högsta belopp för år 1882 med 98 000 kronor.

Det visade sig emellertid snart, att anstalten inom befälsklasserna icke förmådde lämna pensioner till alla dem, som enligt reglementet voro berättigade därtill, och särskilt manskapspensionen ansågs till beloppet ej vara tillfyllest. Sjömanshusens understödsutdelning motsvarade ej heller anspråken. Såsom belysande må nämnas, att år 1884 årsunderstödens medeltal var 29 kronor för hela riket och varierade olika sjömanshus emellan i så hög grad att exempelvis för Norrlandssjömanshusen medeltalet var 46 kronor men för

sjömanshusen vid Östersjön blott 16 kronor. En sådan splittring var uppenbarligen icke till gagn, och behovet av en reformering på området gjorde sig därför starkt gällande.

På 1880-talet begynte utredningsarbetet för införande av allmän socialförsäkring i vårt land. Den s. k. arbetareförsäkringskommittén avgav, efter ingående undersökningar även beträffande sjöfolket, år 1888 bl. a. förslag till lag om sjöfolks försäkring för olycksfall i tjänsten och påföljande år lagförslag om en för alla klasser gemensam obligatorisk ålderdomsförsäkring. De av särskilda skäl betingade pensions- och understödsanstalterna för sjömansklassen ansåg kommittén böra därjämte bibehållas. Förut antydda missförhållanden i fråga om dessa borde enligt kommitténs mening kunna avhjälpas med vissa föreslagna ändringar i ifrågavarande reglementen, särskilt som »den uppenbara obilligheten, att sjöfartsnäringsens avgifter till sjömanshusen till en betydlig del användas till att bestrida kostnaden för göromål för statens räkning, knappt torde böra mer än påpekas för att bliva avhulpen». Kommitténs förslag ledde emellertid ej heller vad angick sjöfolket till något egentligt resultat. Dess påpekande om statens skäliga andel i sjömanshusens förvaltningskostnader — av kommittén för det dåvarande uppskattad till 40 procent — kom dock sedermera att spela en roll i diskussionen i ämnet.

I efterföljande förslag om försäkring för olycksfall i arbete m. m. medtogos någon gång sjömännen — så i den s. k. nya arbetareförsäkringskommitténs förslag år 1893 angående pension vid varaktig oförmåga till arbete. Mestadels blevo de emellertid uteslutna såsom även blev fallet, när slutligen år 1901 lag kom till stånd angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Då resultat för sjöfolkets del ej förspordes av de berörda allmänna pensionsutredningarna, togs frågan om förbättrat pensioneringssätt för sjömän upp motionsledes i riksdagen såväl åren 1895 och 1896 som år 1900, då riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde särskild utredning i ämnet. Den härefter tillsatta s. k. sjömanspensioneringskommittén sökte lösa frågan genom ett år 1904 avgivet förslag om kombinerad olycksfalls-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring under ett avgiftssystem för allt svenskt sjöfolk; kostnaderna skulle bäras av sjömännen och redarna med hälften vardera. Förslaget mötte emellertid principiella invändningar, och vidare ansågs olycksfallsförsäkringen och ålderdomsförsäkringen böra lösas var för sig. Förslaget blev därför aldrig framlagt för riksdagen, utan frågan hänsköts till förnyad prövning av 1907 års ålderdomsförsäkringskommitté.

Under tiden fann man sig kunna vidtaga några partiella förbättringar, som icke förgrepe utredningen i huvudfrågan. Således beviljades till höjning av manskapspensionen från 60 till 90 kronor av 1909 års riksdag ett förslagsanslag av 31,000 kronor. Därjämte beviljade 1912 års riksdag ett extra anslag av 31,000 kronor för nedbringande av väntetiden för sökande inom befälsklasserna till i huvudsak fem år. Vidare är att erinra om att arbetareförsäkringskommitténs yrkande på statligt bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader — på nytt framfört av 1890 års sjöfartsnäringskommitté,

1898 års handels- och sjöfartskommitté samt i olika sammanhang av kommerskollegium — lett till att sådant bidrag från och med år 1900 anvisats med 30,000 kronor. Detta statsbidrag höjdes nu av 1912 års riksdag till 40 000 kronor. Det sålunda beviljade bidraget svarade emellertid ingalunda mot 40 procent utan blott mot 18.5 procent av förvaltningskostnaderna vid denna tid.

Då genom lagen 1913 om allmän pensionsförsäkring folkpensionering infördes i riket, kom denna, i enlighet med förslag av ålderdomsförsäkringskommittén, att omfatta även sjömännen. Dessa inbegreps också i den efter förslag av samma kommitté år 1916 utfärdade, efter vissa ändringar alltjämt gällande lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Att man genom folkpensionslagen icke tillfredsställande löste sjöfolkets pensionsfråga stod emellertid från början klart och utsades direkt i statsrådsprotokollet till den Kungl. Maj:ts proposition, varigenom lagen framlades (nr 126 till 1913 års riksdag). Föredragande departementschefen anförde därvid bland annat: Frågan om sjöfolkets pensionering kunde icke anses vara på ett fullt tillfredsställande sätt löst genom ålderdomsförsäkringskommitténs förslag. Uppenbart syntes vara, att sjöfolket borde i vida större utsträckning än andra grupper av medborgare kunna erlægga högre avgifter för att erhålla en rikare pension än vad som kunde vinnas för de avgifter, vilka kunde ifrågasättas för en allmän folkförsäkring. Jämväl bidrag från rederierna borde till en sjömanspensionering kunna påräknas under någon lämplig form. En del samlade fonder torde också kunna disponeras härför. Beaktas borde även, att en tidigare pensionsålder sannolikt vore påkallad för sjömännen, och att vissa svårigheter torde förefinnas med det av kommittén föreslagna sättet för avgifternas erläggande, särskilt för de i utrikes sjöfart anställda. Ett undantagande av sjöfolket mötte emellertid praktiska svårigheter, och det skulle taga åtskillig tid, innan förslag om särskild sjömanspensionering kunde framläggas. Departementschefen hade därför vid slutligt överbägande av frågan kommit till den uppfattningen, att sjömännen och deras hustrur för det dåvarande vore bäst betjänta av att de medtoges i den allmänna pensionsförsäkringen.

Närmast kom man nu för sjöfolkets del att inrikta sig på organisatoriska spörsmål. 1870 års sjömanshusreglemente hade ersatts med 1911 års förordning angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och avmönstring m. m., som i huvudsak bibehöll de gamla principerna i fråga om understödsutdelningen och i övrigt bar vittne om sjömanshusens alltmer växande arbetsbörda i följd av dem pålagda statliga bestyr. I skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 175) anhöll 1915 års riksdag om utredning, i syfte att sjömanshusen på ett ändamålsenligare sätt än dittills måtte tillvarataga sjöfolkets intressen. Vad som bland annat borde undersökas vore sjömanshusens befattning med de värnpliktigas inskrivning och redovisning, ävensom kostnaderna härför samt för sjömanshusens förvaltning för övriga statsändamål. I detta sammanhang antydde riksdagen möjligheten att sammanföra eller bringa till samverkan och vidare utveckla den allmänna pensionsförsäkringen, handelsflottans pensionsanstalts verksamhet samt sjömanshusens understödsverksamhet.

Utredningen kom till stånd genom 1917 års sjömanshuskommitté. Innan dessa år 1919 avgivit sitt förslag, hade sjöfolkets pensionsfråga kommit att ånyo för sig upptagas. En omedelbar betydelse fick dock förslaget genom att statens andel i sjömanshusens förvaltningskostnader kunnat fastslås till 75 procent och statsbidraget till sjömanshusen på grund härav redan från och med år 1921 höjdes från de tidigare 40 000 till 162 000 kronor. Medeltalet för årsunderstöden kunde nu något ökas, ehuru det alltjämt icke var högre än omkring 74 kronor, och vidare möjliggjordes en viss utjämning olika sjömanshus emellan.

Pensioneringen hos handelsflottans pensionsanstalt hade nu även något förbättrats genom anvisande från och med år 1919 av tilläggsanslag för beredande av tilläggs pensioner med 80, 60, 50 och 45 kronor i respektive pensionsklasser. Pensionerna kommo härefter att utgöra i första klassen 240 (160 + 80), i andra klassen 180 (120 + 60), i tredje klassen 150 (100 + 50) och i fjärde klassen 135 (60 + 30 + 45) kronor. Även antalet pensionsrum hade under tidens lopp kunnat ökas genom växande tillgångar; föringsanslaget hade genom den fortsatta tillväxten i utrikesflottans lästetal stigit och var alltsedan år 1909 upptaget med 101 000 kronor.

Som nämnts hade sjöfolkets pensionsfråga under tiden återupptagits. I anledning av hemställan av 1919 års riksdag (skrivelse nr 304) hänskött Kungl. Maj:t samma år frågan för utredning till de s. k. skeppstjänstkommittéer. År 1923 framlade dessa sitt förslag, som innefattade dels egenpensionering (ålders- och invalidpension) för allt mönstrat svenskt sjöfolk, dels ock familjepension för änka och efterlämnade barn (Stat. off. utr. 1924: 20). Avgiften för egen pensionering skulle enligt förslaget uteslutande erläggas av sjömannen själv, under det att ena hälften av avgifterna för familjepension skulle bestridas av redarna och andra hälften av staten. Förslaget mötte åtskillig kritik såväl i fråga om huvudgrunder som detaljer och framlades icke för riksdagen.

Frågan hänsköts nu av Kungl. Maj:t till 1928 års pensionsförsäkringskommitté, som fick uppdrag utreda möjligheterna för en rationellare samverkan mellan de olika former av pensioner och understöd, som stode till buds för invalida eller ålderstigna sjömän och för sjömäns efterlevande. Denna kommitté avgav år 1934 förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen. Samtidigt förklarade kommittén i skrivelse till Kungl. Maj:t, att särbestämmelser rörande sjöfolket och deras efterlevande icke lämpligen kunde infogas i den lagstiftning, som reglerade den allmänna pensionsförsäkringen, samt att sjömanspensionsfrågan och frågan om den allmänna pensionsförsäkringen icke ägde sådant samband med varandra, att de borde lösas i ett sammanhang. Kommittén hemställde därför, att det åt kommittén lämnade uppdraget måtte återkallas.

Ärendet anmäldes inför Kungl. Maj:t den 15 juni 1934 av dåvarande chefen för handelsdepartementet. Denne anförde, bland annat, att han kommit till den uppfattningen, att någon vidare åtgärd i syfte att införa särskilda bestämmelser rörande sjöfolkets pensionering icke i dåvarande läge borde

företagas och att frågan om sjömanshusens omorganisation från denna utgångspunkt borde upptagas till förnyad omprövning. Kungl. Maj:t återkallade det åt pensionsförsäkringskommittén lämnade utredningsuppdraget samt uppdrog åt kommerskollegium att med biträde av sakkunniga verkställa den av departementschefen föreslagna utredningen.

De av kommerskollegium tillkallade sakkunniga, de s. k. sjömanshussakkunniga, framlade i promemoria den 30 december 1937 förslag i fråga om huvudgrunderna för den framtida organisationen av sjömanshusen m. m. De sakkunniga ansågo direktiven för utredningen icke utgöra hinder för att inom ramen för förefintliga anordningar samordna och rationalisera sjömannens pensions- och understödsväsende. De framlade därför förslag i detta hänseende. De förutsättningar, från vilka detta förslag utgick, skola här i korthet återgivas.

Sjömanshusens årsunderstödsverksamhet hade allthitintills fortgått i sina gamla former; för årsunderstöd förutsattes att sökande var i »torftiga omständigheter». År 1934 voro sjömanshusens årsunderstödstagare till antalet 5 726, varav 2 652 sjömän och 3 074 änkor eller barn efter sjömän. Verksamheten baserades på sjömannens och redarnas avgifter — hyres- och tonavgifterna — vilka oavbrutet utgått alltsedan sjömanshusens tillkomst (1748). Dessutom disponerades avkastning av så småningom hopbragta kapitaltillgångar — »sjömanshuskassan» enligt den gamla terminologien — utgörande närmare 11 miljoner kronor vid 1936 års slut. Statsbidraget, som från år 1921 höjts till 162 000 kronor, hade år 1933 av statsfinansiella skäl nedsatts med 10 procent till 146 000 kronor. Förvaltningskostnaderna ökade ständigt. För år 1936, då i understöd utbetalats inalles cirka 725 000 kronor, utgjorde förvaltningskostnaderna mer än 520 000 kronor, varav alltså sjömanshusen själva betalade cirka 375 000 kronor.

Genom handelsflottans pensionsanstalt tillades sjöman med viss fullgjord sjötjänst i utrikes fart »rättighet att, under stadgade villkor, efter uppnådd viss ålder tillgodonjuta en till beloppet bestämd pension för sin återstående levnad» (Kungl. Maj:ts proposition angående anstalten år 1862). De ursprungliga bestämmelserna hade icke ändrats, men pensionerna hade, såsom förut nämnts, ökats såväl till beloppet som till antalet. Pensionstagarna voro år 1937 2 323, varav 1 108 tillhörde befälsklasserna och 1 215 manskapsklasserna. I befälsklasserna kunde sökande icke räkna med att beviljas pension, förrän efter en väntetid av minst fem år; antalet vilande ansökningar av brist på lediga pensionsrum var 1937 över 600 och ökade undan för undan.

Det grundläggande s. k. föringsanslaget utgick fortfarande direkt av tullmedlen och bestämdes i förhållande till lästetalet av de till utrikes sjöfart nyttjade svenska fartyg. Med hänsyn till det ökade lästetalet upptogs anslaget från och med budgetåret 1928/29 till 120 000 kronor samt från och med budgetåret 1934/35 till 140 000 kronor. Därjämte hade tillkommit de förut nämnda tilläggsanslagen, som i vissa fall höjts och vid denna tid utgjorde: till förbättring av pensionerna i fjärde klass 35 000 kronor och i de tre första klasserna 31 000 kronor samt till tilläggs pensioner 125 000, eller alltså jäm-

te föringsanslaget tillhoppa 331 000 kronor. Staten lämnade dessutom bidrag med 1 500 kronor till förvaltningskostnaderna, som i övrigt bestredos med avkastningen av en under åren 1864—1869 avsatt förvaltningskostnadsfond.

De sakkunnigas förslag innebar en uppdelning och samordning av detta pensions- och understödsväsende sålunda, att hyresavgifterna jämte del av tonavgifterna skulle tillföras handelsflottans pensionsanstalt och utgöra grund för en försäkringsbetonad pensionering för sjömännen själva, medan sjömanshusens verksamhet med bibehållande av understödsprincipen endast skulle avse änkor efter sjömän (barnunderstöden skulle avvecklas). För finansiering av förslaget förutsattes, dels att sjömanshusen erhöles fullt statsbidrag med 75 procent i förhållande till en av sakkunniga framlagd normalkostnadsstat, dels ock att anslagen till handelsflottans pensionsanstalt ökades med 200 000 kronor (motiverat av billighetsskäl med hänsyn till att staten tidigare icke i skälig grad bidragit till sjömanshusens förvaltningskostnader); härjämte skulle för uppflyttning av övermaskinisterna till andra pensionsklassen tillkomma 5 000 kronor.

De sakkunnigas förslag, som i övrigt avsåg sjömanshusens organisation, upptogs av kommerskollegium och föranledde, efter hörande av olika myndigheter och sjöfartssammanslutningar, proposition (nr 210) av Kungl. Maj:t till 1938 års riksdag. Sedan riksdagen bifallit propositionen, utfärdade Kungl. Maj:t den 9 juni 1939 dels reglemente för handelsflottans pensionsanstalt (SFS nr 413), dels ock kungörelse angående sjömanshusen i riket samt sjömäns på- och avmönstring m. m. (SFS nr 306), i det följande benämnd sjömanshuskungörelsen.

3. Gällande bestämmelser m. m.

Handelsflottans pensionsanstalts verksamhet.

Enligt Kungl. Maj:ts reglemente för handelsflottans pensionsanstalt den 9 juni 1939 (nr 413), vilket, med vissa övergångsbestämmelser, trädde i kraft den 1 juli 1939, har nämnda anstalt till ändamål att handhava den med statens medverkan anordnade pensioneringen för sjömän. Anstalten förvaltas av en direktion, som har sitt säte i Stockholm och består av ordförande och två ledamöter, vilka samtliga förordnas av Kungl. Maj:t.

Berättigad till pension från anstalten är, med vissa inskränkningar, varje svensk sjöman, som deltagit i utrikes sjöfart och därvid erlagt hyresavgift.

Pensionen kan antingen vara ålderspension eller, vid iråkad oförmåga att göra tjänst till sjöss, invalidpension.

Rätt till *ålderspension* inträder

a) för befälhavare med sjökaptens- eller styrmansbrev samt för övermaskinister och med dem likställda vid fyllda 60 år;

b) för andra befälhavare och maskinister än nyss sagts, för styrmän, för

befälhavares närmaste män med skepparbrev av 1:a klass samt för radiotelegrafister vid fyllda 57 år;

c) för övriga sjömän vid fyllda 55 år (3 §).

Sjöman äger vid pensionsålderns inträdande anmäla, att han icke avser att göra ansökning om pension förrän från viss högre ålder, varvid den högre åldern anses som pensionsålder. Sålunda framflyttad pensionsålder må dock icke med mer än 5 år överstiga den eljest stadgade (15 §).

Ålderspensionen börjar utgå från och med månaden näst efter den, under vilken pensionsåldern uppnåtts, dock tidigast från och med ansökningsmånaden. Så länge sjöman efter uppnådd pensionsålder fullgör tjänstgöring till sjöss, må på prövning av anstaltens direktion bero, om eller i vad mån ålderspension skall utgå (4 och 17 §§).

Sjömän, tillhörande de förut angivna befälsklasserna, erhålla livsvarig ålderspension. För övriga — sjömän i manskapsklass — utgår pensionen i regel temporärt mellan 55 och 67 år, då folkpensionen erhålles, med 165 procent av det belopp, varmed den skulle ha utgått i fall av livsvarig ålderspension (5 och 13 §§).

Ålderdomspensioneringen skall försäkringstekniskt bygga på sjömannens hyresavgifter. Då dessa avgifter icke tillförts pensionsanstalten förrän från och med år 1939, kan detta pensionssystem endast successivt bringas i tillämpning under en längre övergångstid. Övergångstiden tar sin början den 1 juli 1944, d. v. s. för sjömän, vilka från och med nämnda dag inträda i pensionsåldern, och sträcker sig till den 1 juli 1969, då det nya pensionssystemet skall vara slutligt genomfört.

Genom särskilda övergångsbestämmelser regleras pensioneringen av sjömän, vilka inträda i pensionsåldern under de fem åren närmast efter reglementets ikraftträdande, d. v. s. före den 1 juli 1944. Sådana sjömän indelas liksom tidigare efter tjänstställning i fyra klasser. Klassindelningen är densamma som förut, med den skillnad endast att övermaskinister hänföras till andra pensionsklassen. De årliga livsvariga pensionsbeloppen äro inom klasserna oförändrat respektive 240, 180, 150 och 135 kronor för sjömän, som fullgjort den sjötjänst, som tidigare utgjorde villkor för pensionsrätt överhuvud taget (56 § 1:a st.). Som viss motsvarighet till de tidigare årsunderstöden från sjömanshusen har införts en reducerad ålderspension för sjömän, som bland annat erlagt hyresavgift för en tid av minst 120 månader. Årsbeloppen för reducerad livsvarig pension äro inom de fyra klasserna lägst respektive 160, 120, 100 och 90 kronor (56 § 2:a st.). Utgår inom manskapsklassen pensionen temporärt intill fyllda 67 år, skola ifrågavarande pensionsbelopp höjas med 65 procent (57 §).

De från sjömanshusen från och med den 1 juli 1939 övertagna årsunderstödstagarna ha, även i fall då de jämte årsunderstöd innehaft pension från anstalten, i regel bibehållits vid sina understödsförmåner. Årsunderstöd för sjömän, som icke därjämte åtnjuta pension, kunna under givna förutsättningar förhöjas till belopp, varmed pension må högst utgå inom vederbörandes pensionsklass (53 §).

I fråga om sjömän, som före den 1 juli 1939 enbart innehåft pension från anstalten, innebära de nya bestämmelserna i huvudsak ej någon ändring.

En sammanställning över huru pensioneringen i enlighet med de förenämnda bestämmelserna tedde sig den 30 juni 1942 lämnas här nedan.

Pensionstagare den 30 juni 1942.

G r u p p

Antal

1) Pensionstagare, vilka före den 1 juli 1939 tilldelats både årsunderstöd och pension.			
a) klass 1: årsbelopp 240 kronor jämte understöd.....	131		
b) » 2: » 180 » » »	126		
c) » 3: » 150 » » »	143		
d) » 4: » 135 » » »	704	1	104
2) Pensionstagare, vilka före den 1 juli 1939 tilldelats enbart årsunderstöd.			
a) årsbelopp över 120 kronor	396		
b) » 120 kronor och därunder	662	1	058
3) Pensionstagare, vilka före den 1 juli 1939 tilldelats enbart pension.			
a) klass 1: årsbelopp 240 kronor	198		
b) » 2: » 180 »	133		
c) » 3: » 150 »	70		
d) » 4: » 135 »	407		808
4) Pensionstagare med livsvarig ålderspension enligt 56 § 1 st.			
a) klass 1: årsbelopp 240 kronor	171		
b) » 2: » 180 »	150		
c) » 3: » 150 »	157		
d) » 4: » 135 »	47		525
5) Pensionstagare med livsvarig ålderspension enligt 56 § 2 st. (reducerad pension).			
a) klass 1: årsbelopp lägst 160 kronor	4		
b) » 2: » » 120 »	13		
c) » 3: » » 100 »	30		
d) » 4: » » 90 »	36		83
6) Pensionstagare (i 4:e klass) med ålderspension intill 67 år.			
a) enligt 56 § 1 st. och 57 §: årsbelopp 222 kronor	119		
b) enligt 56 § 2 st. och 57 §: årsbelopp lägst 148 kronor	32		151

Summa antal pensionstagare 3 729,

vartill komma 48, som åtnjuta invalidpension.

De understödsbelopp, vilka utgöra eller ingå som del i pensionerna för grupperna 1) och 2), variera, dels beroende på vilket sjömanshus, som ursprungligen beviljat understödet, dels också beroende på tjänsteställning. I allmänhet rör det sig om belopp mellan 80 och 180 kronor.

På grund av särskilda beslut av Kungl. Maj:t har, med riksdagens medgivande, från och med år 1941 dyrtidstillägg utgått å pensioner från anstalten. Härvid ha dock undantagits pensionstagarna i grupp 1) av den ovan intagna sammanställningen. För 1941 utgingo tilläggen med två månadsdelar eller $16\frac{2}{3}$ procent av årspensionen, dock lägst 20 kronor. För 1942 utgår dyrtidstillägget med 50 kronor, när årspensionen överstiger 200 kronor, med 40 kronor, när årspensionen överstiger 120 kronor men icke 200 kronor, och med 30 kronor, när årspensionen uppgår till 120 kronor eller därunder.

Enligt reglementets huvudbestämmelser vad angår ålderspensionering, vilka som nämnts träda i full tillämpning först sedan slutläget uppnåtts år 1969, skall ålderspensionen omfatta hyresavgiftspension, pensionsförhöjning och tilläggs pension (6 §).

Hyresavgiftspensionen beräknas (7 §) på samtliga av sjömannen erlagda hyresavgifter, som belöpa på tid före den, från vilken han tillerkänts pension. Avgift för tid före det år, han fyller 25 år, må dock icke tagas i betraktande, om han icke därefter men före fyllda 30 år erlagt hyresavgift för minst 12 månader. Försäkringsmatematiska regler för hyresavgiftspensionens uträknande lämnas i 8—10 §§.

Pensionsförhöjningen (11 §) beräknas å så stor del av hyresavgiftspensionen som grundar sig på hyresavgifter under tiden mellan fyllda 25 år och den fastställda pensionsåldern. Av avgifterna må dock härvid medräknas högst 75 kronor för varje full femårsperiod efter fyllda 25 år. Förhöjningen bestämmes sålunda, att en seglationstid av 180 månader och däröver medför en fördubbling, en seglationstid av 150 månader en ökning med $\frac{5}{6}$, en seglationstid av 120 månader en ökning med $\frac{2}{3}$ o. s. v. av den förhöjningsbara delen av hyresavgiftspensionen.

För tilläggs pension (12 och 14 §§) förutsättes viss längre tids sjötjänst: 20 inskrivningsår vid sjömanshus, 13 seglationsår och erlagda hyresavgifter för minst 120 månader. Tilläggs pension utgår med ett lägsta belopp av 50 kronor. Beloppet stiger med längre seglation till högst 75 kronor. För erhållande av högsta tilläggs pension skola samma villkor i fråga om tjänstetid vara uppfyllda, som förut gällt för pensionsrätt överhuvudtaget och som gälla för erhållande av full ålderspension under övergångstiden intill den 1 juli 1944. Vid beräkning av tilläggs pension må viss hänsyn tagas till anställningstid i örlogsflottan.

För att ge en föreställning om de pensioner, som skulle kunna beräknas utgå efter den nya pensionsordningens slutliga genomförande, ha i efterföljande tabell sammanställts några exempel beträffande sjömän i manskapsklass. Den årliga seglationen antages härvid vara 5 månader under femårsperioden 15—19 år, 6 månader under perioden 20—24 år samt 7 månader under här efter följande perioder. Om vederbörande slutar sin seglation vid en femårsperiods utgång, antages seglationstiden för år under perioden minskad med $\frac{1}{3}$, utom för den sista perioden, 50—54 år. Den erlagda hyresavgiften (1 procent) antages för månad utgöra 0.75 kronor under perioden 15—19 år och därefter successivt stiga till 2 kronor under perioden 50—54 år.

Inträdes- ålder		A v g å n g s å l d e r					
		30 år	35 år	40 år	45 år	50 år	55 år
15 år	Hyresavgiftspension	14·25	21·89	29·01	35·31	40·85	47·52
	Pensionsförhöjning	0·58	3·58	8·88	16·08	24·78	38·52
	Tilläggs-pension	—	—	73·33	75—	75—	75—
	Inalles	14·83	25·47	111·22	126·39	140·63	161·04
20 år	Hyresavgiftspension	10·50	18·14	25·26	31·56	37·10	43·77
	Pensionsförhöjning	0·58	3·58	8·88	16·08	24·78	38·52
	Tilläggs-pension	—	—	56·67	75—	75—	75—
	Inalles	11·08	21·72	90·81	122·64	136·88	157·29
25 år	Hyresavgiftspension	5·25	12·89	20·01	26·31	31·85	38·52
	Pensionsförhöjning	0·58	3·58	8·88	16·08	24·78	38·52
	Tilläggs-pension	—	—	—	56·67	75—	75—
	Inalles	5·83	16·47	28·89	99·06	131·63	152·04

Tabellen upptar den livsvariga ålderspensionen för sjömän i manskapsklass från uppnådd pensionsålder av 55 år. För erhållande av temporär pension intill fyllda 67 år skola beloppen för den sammanlagda livsvariga pensionen ökas med 65 procent.

Under gjorda antaganden beträffande seglation och erlagda avgifter skulle alltså menig sjöman, som lämnar sjön vid 50 års ålder, från 55 år erhålla livsvarig ålderspension med belopp mellan 132 och 140 kronor eller temporär ålderspension med belopp mellan 218 och 232 kronor. Om han fortsatte att segla till pensionsålderns inträde, skulle beloppen stiga till mellan 152 och 162 kronor vid livsvarig pension och mellan 250 och 266 kronor vid temporär pension. Enligt reglementets övergångsbestämmelser blir sjöman, som inträder i pensionsåldern före den 1 juli 1944, under angivna förutsättningar berättigad till högsta manskaps-pension (fjärde pensionsklassen) med livsvarigt belopp av 135 kronor eller temporärt utgående belopp av 222 kronor. Den slutliga pensionsordningen kommer alltså, vad angår manskapet, att föga mer än bibehålla den nuvarande pensionsnivån. Vad angår befäl blir givetvis förhållandet ett annat med hänsyn till högre lön och kontinuerligare seglation.

Ej minst inom manskapsklassen inträder emellertid, som förut framgått, från och med den 1 juli 1944 en väsentlig ändring såtillvida, att alla sjömän, som efter fyllda 25 år erlagt hyresavgift, bli delaktiga av pensionsförmåner från anstalten. De under övergångstiden mellan den 1 juli 1944 och den 1 juli 1969, då det nya pensionssystemet slutligen genomförts, gällande reglerna (59—61 §§) äro i övrigt så konstruerade, att de till en början anknyta till utgångsläget samt därefter närma sig och till slut övergå i de definitiva beräkningsföreskrifterna.

För erhållande av *invalidpension* fordras att sökande av pensionsanstaltens direktion prövas befinna sig i behövande omständigheter (20 §). De villkor, som uppställas i fråga om tjänstetid äro olika, beroende på om sjukdomen eller skadan uppkommit till följd av anställning å svenskt handelsfartyg i utrikes fart (18 §) eller under andra omständigheter (19 §). I förra fallet fordras att sjömannen under 10 år, innan han ådrog sig sjukdomen eller skadan, eller, om han därvid ej fyllt 35 år, under det antal hela år, varmed hans uppnådda levnadsålder överstiger 25 år, varit inskriven vid sjömanshus och erlagt hyresavgift för minst så många gånger 4 månader som nyss angivna minsta antalet inskrivningsår. I senare fallet fordras att sjömannen — med tillgodoräknande såsom tjänstetid av viss tid mellan tjänsteförmågans inträde och pensionsålderns uppnående — anses ha fullgjort de krav i fråga om tjänstetid, som lägst gälla för erhållande av tilläggs-pension.

Invalidpension utgår med årligt belopp, vars storlek är beroende av sjömannens tjänsteställning. Beloppet växlar mellan högst 160 kronor för befälhavare med sjökaptensexamen och högst 90 kronor för sjöman i manskapsklass. Ifrågavarande belopp skola emellertid minskas med vad som kan tillkomma sjöman såsom livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen; sistnämnda bestämmelse torde kunna sägas medföra, att i nämnt fall invalidpension från anstalten överhuvud taget icke kan utgå. Vid beviljande av invalidpension åligger det anstaltens direktion att noggrant pröva, i vilken omfattning dylik pension kan beviljas utan att anstaltens pensionsverksamhet i övrigt därigenom blir lidande. Invalidpension kan, i händelse av ändrade förutsättningar, indragas eller i skäligen mån nedsättas. Sammanlagda antalet pensionstagare med invalidpension den 30 juni 1942 utgjorde 48, varav 14 tillhörde någon av befälsklasserna samt återstående 34 voro menige sjömän.

Sjöman, som är invalid, kan jämväl erhålla viss utvidgad rätt till ålderspension (18 och 19 §§).

Ansökning om pension skall å fastställt formulär ingivas till det sjömanshus, där sökanden är eller senast varit inskriven. Sjömanshuset lämnar uppgift angående sökandens sjötjänst och av honom erlagda avgifter samt vidarebefordrar ansökningen till handelsflottans pensionsanstalt för avgörande. Avser ansökningen pension till följd av sjukdom eller kroppsskada, skall sjömanshusdirektionen till ansökningen foga sitt yttrande över densamma. Pension utbetalas medelst postgiroanvisning halvårsvis i efterskott under sista månaden av vardera kalenderhalvåret. Utsänt pensionsbelopp, vilket återkommit utan att ha blivit utkvitterat, står efter särskild anhållan från pensionstagaren eller hans rättsinnehavare till vederbörandes förfogande i två år efter utgången av den månad, under vilken beloppet utsänts, dock icke i den mån det belöper på tid efter den månad, under vilken pensionstagaren avlidit.

Pensionsanstaltens fonder skola redovisas i sådana värdehandlingar, som i lagen om försäkringsrörelse stadgas beträffande försäkringsfonden. Vart femte år skall försäkringsteknisk utredning verkställas, huruvida de enligt

reglementet för anstalten gällande pensioneringsföreskrifterna kunna anses svara mot tillgångar och inkomster, över vilka anstalten för framtiden kan beräknas förfoga.

Pensionsverksamhetens finansiering.

Kostnaden för beredande av pensionerna från handelsflottans pensionsanstalt bestridas förutom genom hyresavgifter dels genom andel i tonavgifter dels ock genom statsanslag samt avkastningen av vissa till pensionsanstaltens förfogande stående särskilda fonder.

Hyresavgift skall, jämlikt 22 § sjömanshuskungörelsen den 9 juni 1939 (nr 306) erläggas vid avmönstring från svenskt fartyg, å vilket besättningen påmönstrat för utrikes fart. Avgiftsskyldighet åligger såväl befälhavaren som var och en av den egentliga besättningen ävensom envar annan å fartyget anställd, som är vid sjömanshus inskriven, intill utgången av det kalenderår, under vilket vederbörande fyller 64 år. Avgiften utgör en procent av samtliga under tiden från påmönstringsdagen, inberäknat tiden för i omedelbar anslutning till avmönstringen infallande semester, intjänta kontanta avlöningsförmåner, med undantag av ersättning för kosthåll.

Hyresavgiften skall av befälhavaren för var och en av besättningen innehållas å hyran. När sjöman avmönstras inom riket, skall hyresavgiften mot kvitto i sjömansrullan och särskilt kvitto till befälhavaren avlämnas till mönstringsförrättaren. Sker avmönstring utom riket, skola hyresavgifter avlämnas allenast vid slutlig avmönstring av besättning och sjömansrullans avlämnande eller vid sådan annan avmönstring, som äger rum första gången efter varje period av två år, som förflutit från sjömansrullans utfärdande. Vid avmönstring utom riket redovisas avgiften till vederbörande svenske konsul.

De hyresavgifter, som under månaden uppburits inom riket av annan mönstringsförrättare än sjömanshusombudsmannen, skola vid månadens slut insändas till sjömanshuset i distriktet. De skola därefter före den 15 i nästföljande månad av sjömanshuset tillställas handelsflottans pensionsanstalt. Hyresavgifter, som uppburits av svensk konsul utom riket, skola av honom överlämnas till kommerskollegium för vidarebefordran till pensionsanstalten.

Tonavgift skall, jämlikt 21 § sjömanshuskungörelsen, med vissa undantag erläggas för varje fartyg, som avgår från Sverige till utrikes ort. Avgiften utgår, om fartyget är svenskt eller tillhör en främmande nation, i vars hamnar svenska fartyg behandlas lika med samma nations egna, med fem öre, i annat fall med åtta öre för varje fullt tontal av fartygets avgiftspliktiga dräktighet.

Tonavgiften uppbäres av sjömanshusombudsman eller mönstringsförrättare. Det åligger vederbörande sjömanshusdirektion att inom en månad efter varje kalenderhalvårs utgång till kommerskollegium redovisa under halvåret inom distriktet influtna avgifter. Kollegium fördelar därefter, efter sam-

råd med direktionen över handelsflottans pensionsanstalt — sedan visst mindre belopp tillförts statskontoret såsom ersättning för sjömanshusens tjänstebrevsrätt — avgiftsbeloppet mellan handelsflottans pensionsanstalt och samtliga sjömanshus i riket med hänsyn till de förhållanden vid dessa inrättningar, som kunna anses inverka på deras förmåga att uppfylla sitt ändamål.

Storleken av influtna ton- och hyresavgifter under tioårsperioden 1932—1941 framgår av följande tabell.

År	U p p b u r n a t o n a v g i f t e r						Uppburna hyresavgifter
	Svenska fartyg		Utländska fartyg		Summa		
	Kronor	Procent	Kronor	Procent	Kronor	Procent	
1932	246 379	56·9	186 884	43·1	433 263	100·0	353 268
1933	260 146	53·6	225 190	46·4	485 336	100·0	324 041
1934	284 942	52·6	256 639	47·4	541 581	100·0	332 159
1935	284 124	50·5	278 744	49·5	562 868	100·0	343 649
1936	306 534	47·8	334 546	52·2	641 080	100·0	351 447
1937	319 175	45·9	375 616	54·1	694 791	100·0	385 643
1938	302 843	45·1	369 128	54·9	671 971	100·0	392 220
1939	280 992	37·6	466 850	62·4	747 842	100·0	406 709
1940	142 877	32·7	294 086	67·3	436 963	100·0	448 399
1941	158 030	45·0	193 492	55·0	351 522	100·0	633 774

Av de i tabellen upptagna beloppen ha hyresavgifterna från och med år 1939 i deras helhet tillförts handelsflottans pensionsanstalt, där de tillsvidare fonderas.

Av tonavgifterna har pensionsanstalten, sedan det nuvarande reglementet trätt i kraft, tilldelats följande belopp, nämligen för budgetåret 1939/40 335,000 kronor, för budgetåret 1940/41 185,000 kronor samt för budgetåret 1941/42 150 000 kronor.

I enlighet med vad som förutsattes i propositionen nr 210 till 1938 års riksdag har pensionsanstalten vidare från och med budgetåret 1939/40 såsom bidrag till pensioneringskostnaderna årligen i *statsanslag* erhållit 536 000 kronor.

Pensionsanstaltens samtliga inkomster — frånsett hyresavgiftsmedlen, vilka för närvarande ej tagas i anspråk för pensionering utan, såsom nämnts, fonderas — samt utgifter för pensionsverksamheten från och med den 1 juli 1939 framgå av följande sammanställning.

<i>Inkomster.</i>	1939/40	1940/41	1941/42
Statsanslag	536 000:—	536 000:—	536 000:—
Tonavgifter	335 000:—	185 000:—	150 000:—
Räntor:			
obligationer	46 865: 12	61 730: 69	63 445: 77
bankräkningar	15 852: 50	14 042: 04	1 818: 03
Kursvinst å obligationer	20:—	120:—	2 638: 50
Westzynthius fond.....	1 062: 15	1 075: 33	1 038: 23
Underskott:			
fondminskning	—	—	62 725: 85
Summa kronor	934 799: 77	797 968: 06	817 666: 38

Utgifter.

Pensioner:			
årspensioner	833 029: 85 ¹	732 600: 81	730 777: 42
dyrtidstillägg	—	31 992: 67	86 238: 96
Kursförlust å obligationer	237: 50	450:—	650:—
Provisioner	210: 51	17:—	—
Överskott:			
fondökning	101 321: 91	32 907: 58	—
Summa kronor	934 799: 77	797 968: 06	817 666: 38

Pensionsanstaltens *fonder* äro — bortsett från förvaltningskostnadsfonden med en kapitalbehållning den 30 juni 1942 av 240 892 kronor 1 öre — pensionsfonden, den s. k. Westzynthius fond samt hyresavgiftsfonden.

Pensionsfonden, som tillkommit genom avsättning av ej i anspråk tagna inkomstmedel särskilt under anstaltens första år, uppgick den 30 juni 1942 till 1 757 712 kronor 95 öre. Fondens avkastning tages i anspråk redan för nuvarande pensionering.

Westzynthius fond, vars kapital vid samma tidpunkt var 30 764 kronor 46 öre, utgöres av medel, som på sin tid genom testamente donerats av svenske och norske konsuln i Barcelona W. J. S. Westzynthius, varvid intet annat villkor för dess användning uppställdes, än att viss del av gåvans nettoavkastning skulle användas till förbättring av sjöfolkets ställning, oavsett rangen eller graden, tjänstgörande eller avskedade, med och utan pension på handels- och krigsflottan. Avkastningen av fonden överföres årligen till pensionsfonden.

Hyresavgiftsfondens kapitalbehållning utgjorde den 30 juni 1942 1 913 923 kronor 15 öre.

¹ Härav avse kronor 121 658: 75 pensioner för mars—juni 1939.

Sjömanshusens understödsverksamhet.

Enligt sjömanshuskungörelsen utöva sjömanshusen även efter tillkomsten av 1939 års pensionsreglemente en viss understödsverksamhet för sjöfolk. Den är dock begränsad till att väsentligen avse understöd åt änkor efter sjömän. Härutinnan gäller enligt 19 § följande.

Är änka efter sjöman i framträdande behov av ekonomiskt stöd, äger hon från det sjömanshus, där mannen senast varit inskriven, åtnjuta ett efter sjömanshusets tillgångar lämpat årligt understöd, därest sjömannen

a) under minst 20 år varit inskriven vid sjömanshus och tillbragt denna tid huvudsakligen i tjänstgöring under utrikes sjöfart med svenskt handelsfartyg;

b) avlidit under utövningen av sitt yrke; eller

c) under anställning å svenskt handelsfartyg ådragit sig sådan kroppsskada eller sjuklighet, som medfört rätt till pension från handelsflottans pensionsanstalt.

Understöd må dock icke utgå, där änkan träder i nytt gifte eller där äktenskapet ingåtts efter det den händelse inträffat, som medfört kroppsskadan eller sjukligheten.

Tillfälliga mindre understöd till behövande sjömän eller sjömäns änkor och barn må kunna av sjömanshusdirektionen efter omständigheterna utdelas inom ramen för de för ändamålet tillgängliga medlen.

Enligt övergångsbestämmelserna må tidigare beviljade understöd till barn efter sjömän av vederbörande fortfarande tillsvidare åtnjutas, så länge de äro i torftiga omständigheter och sjömanshusets medel förslå därtill.

Några uppgifter till belysande av omfattningen av sjömanshusens understödsverksamhet torde i detta sammanhang erbjuda intresse. År 1941 var antalet årsunderstödstagare 2 950, varav 2 746 änkor och 204 barn efter sjömän. Medeltalet för årsunderstöd utgjorde för änkorna 123 kronor och för barnen 107 kronor. I årsunderstöd utbetalades nämnda år sammanlagt omkring 360 000 kronor. Härtill kommo de tillfälliga understöden, sammanlagt cirka 25 000 kronor. För verksamheten anlitas huvudsakligen tonavgiftsmedel samt avkastningen av sjömanshusens kapitaltillgångar.

Sjömanshusens förvaltningskostnader bestridas till övervägande delen genom statsbidrag. Detta bidrag har från och med budgetåret 1938/39 årligen utgjort 356 000 kronor.

Frivillig befäls pensionering.

Vid sidan av den pensionsverksamhet, som bedrivs av handelsflottans pensionsanstalt är för sjöbefälets vidkommande på enskilt initiativ ordnad en frivillig försäkringsverksamhet. I den 27 oktober 1937 undertecknade avtal mellan Sveriges redareförening, å ena sidan, samt Sveriges fartygsbefälsförening och svenska maskinbefälsförbundet, å andra sidan, träffades sålunda följande överenskommelse om pensionering av styrmän och maskinbefäl, anställda å fartyg tillhörande Sveriges redareförening:

Av styrmans (maskinbefäls) kontanta lön innehåller rederiet ett belopp av 6 procent, som inbetalas till en kassa under gemensam förvaltning av Sveriges Redareförening, Sveriges Fartygsbefälsförening och Svenska Maskinbefälsförbundet, att av denna kassa förvaltas, intill dess att pensionsbestämmelser kunnat utarbetas av organisationerna gemensamt. Samma belopp, som på så sätt inbetalas av styrman (maskinbefäl), skall inbetalas av vederbörande rederi till nu ifrågavarande kassa. De rederier, som för sina styrmän (maskinbefäl) eller vissa av sina styrmän (maskinbefäl) redan ordnat pensionsfrågan, behöva icke inbetala någon pensionsavgift för dessa styrmän (maskinbefäl).

Rederi, som senast under 1938 på tillfredsställande sätt utanför denna kassa själv ordnat pensionsfrågan med kontanta inbetalningar enligt förenämnda grunder, är berättigat återfå den gjorda inbetalningen från såväl rederi som styrman (maskinbefäl), för att därigenom öka kapitalvärdet å det belopp, å vilket pensionen kommer att utgå.

Samma dag träffades — enligt protokollsbeslut — mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening följande överenskommelse angående sättet för befälhavarnas pensionering:

I de fall då befälhavare är villig att till den kassa, varom förmålt i samband med pensionsbestämmelserna för styrmän och maskinbefäl, inbetala 6 procent av sin lön, är rederiet även skyldigt att till samma kassa göra motsvarande inbetalning.

De rederier, som för sina befälhavare på ett tillfredsställande sätt redan ordnat pensionsfrågan, behöva icke inbetala någon pensionsavgift för dessa befälhavare. Rederi, som senast under 1938 ordnar pensionsfrågan utanför ifrågavarande kassa, är berättigat återfå den gjorda inbetalningen från såväl rederi som befälhavare, för att därmed öka kapitalvärdet av det belopp, å vilket pensionen kommer att utgå.

Ovanstående bestämmelser gälla, intill dess pensionsbestämmelserna för kassan äro ordnade, utan inskränkning likväl av rederiernas rätt att senast under 1938 utanför kassan ordna pensionsfrågan och återfå gjorda inbetalningar.

Överenskommelsen angående befälhavarnas pension skilde sig alltså från den för styrmän och maskinister fastställda endast därigenom, att befälhavarnas anslutning till pensioneringen gjordes beroende av vederbörandes egen önskan. Avsikten härmed var att giva bestämmelsen en större smidighet på den grund att många befälhavare redan voro antingen pensionsförsäkrade eller ock tillförsäkrade pension från sina respektive rederier.

Som följd av ovan återgivna överenskommelser bildades *sjöbefälets pensionskassa, understödsförening*, vilken vann registrering den 5 april 1938.

Jämlikt sina stadgar har kassan till föremål att meddela pensionsförsäkring åt redare eller rederiföretag i Sverige för hos dem anställda personer av befälsgrad eller åt föreningar av sålunda anställda personer för föreningens medlemmar.

Försäkringen omfattar egenpension och familjepension. Egenpension är ålders- och invalidpension, som erhålles vid uppnåendet av pensionsåldern eller vid dessförinnan inträffande invaliditet. Pensionsåldern är 65 år. Invalidpension utgår när invaliditet, enligt vad i stadgarna närmare bestämmes, varat minst tre fulla kalendermånader i följd. Familjepension tillkommer änka och arvsberättigade barn, som ej uppnått 18 års ålder.

För delaktighet i kombinerad egen- och familjepension tillgodoföres medlem så många multipler av 50 kronor, som rymmas inom det för honom

inbetalade totala avgiftsbeloppet under 12-månaders period, räknad från och med månaden för inträdet i kassan. Överskjutande avgiftsbelopp under 12-månaders period anses som engångsavgift för enbart ålderspension.

Pensionerna fastställas enligt tariff (numera baserad på en räntefot av 3 procent). Invalidpensionen är till beloppet lika med ålderspensionen, frånsett påbyggnaden av denna genom engångsavgifter. Familjepensionen är för ensam änka en tredjedel av beloppet för angiven ålderspension och för barn viss procent av det änkan tillförsäkrade beloppet.

Kassan förvaltas av en styrelse, bestående av fem ledamöter. Av dessa utser Sveriges redareförening två, Sveriges fartygsbefälsförening och svenska maskinbefälsförbundet var sin samt nämnda fyra ledamöter gemensamt en ledamot. Den befogenhet, som enligt lag tillkommer sammanträde med kassans ledamöter, utövas av fullmäktige, 20 till antalet, utsedda av de nämnda organisationerna.

Vid utgången av år 1941 utgjorde antalet försäkrade medlemmar hos kassan 4 626. Under nämnda år erlades i pensionsavgifter cirka 1 310 000 kronor och vid årets slut redovisades en premiereserv av cirka 4 477 000 kronor och därjämte en säkerhetsfond av cirka 220 000 kronor.

Efter kassans tillkomst har motsvarande överenskommelse om pensionsförsäkring som för styrmän och maskinbefäl träffats även vad angår radiotelegrafister, anställda å fartyg tillhörande Sveriges redareförening, i avtal mellan nämnda förening och Sveriges radiotelegrafistförening. Dessutom har mellan Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening år 1942 träffats överenskommelse angående särskilda pensionsförmåner för äldre befälhavare. Överenskommelsen avser befälhavare, som inom en tidrymd, räknad från och med den 1 januari 1943 till och med den 31 december 1957, vid uppnådd ålder av 65 år avgå från tjänsten och som tjänstgjort hos vederbörande rederi eller rederier med samma redare under en tidrymd av minst 10 år såsom befäl. Undantagna äro befälhavare, som genom särskilda anordningar komma i åtnjutande av en pension, minst likvärdig med den i överenskommelsen angivna, eller haft sådana förmåner, exempelvis genom tantiem eller kaplake, att pensionsfrågan genom överenskommelse må anses ordnad.

Redan före de överenskommelser, som ledde till bildande av den allmänna befälsskassan, hade en del rederier ordnat pensionsförsäkring för sitt sjöbefäl. Sålunda voro och äro fortfarande vissa rederier, vad angår befälhavare och i vissa fall även övrigt befäl, anslutna till *svenska personalpensionskassan*.

Vidare hade en rederigrupp inrättat egen pensionskassa för bl. a. sjöbefäl, vilken kassa alltjämt består. Sistnämnda kassa, *pensionskassan Posteritas (understödsförening)*, registrerades den 20 juni 1930; vissa stadgeändringar ha genomförts år 1937 som följd av de då träffade pensionsöverenskommelserna. Kassan är avsedd för tjänstemän och fartygsbefäl i bolag, som ingå i den s. k. Broströmskoncernen. Enligt uppgift vinnes i regel medlemskap i

kassan av befäl, som tjänstgjort å fartyg, tillhörande bolag inom koncernen, under 10 år.

Jämlikt stadgarna har medlem att av sin lön erlægga grundavgift efter viss med högre inträdesålder stigande procent (8.6 vid 38 år eller över), tilläggsavgift med hänsyn till löneförhöjning efter inträdet ävensom retroaktivavgift, när inträde vinnes efter fyllda 38 år. Grundavgiften och tilläggsavgiften må tillsammans utgöra högst 10 procent av lönen. Bolaget erlägger dels ett belopp motsvarande en och en halv gång de avgifter, som erläggas av de i dess tjänst varande medlemmarna av kassan, dels ett belopp motsvarande försäkringsmatematiskt beräknad fondbrist på grund av att medlem vunnit inträde efter fyllda 38 år.

Pensioneringen omfattar egenpension (ålders- och förtidspension) samt familjepension. Ålderspensionen utgår med 60 procent av för medlem gällande pensionsunderlag, varmed förstås medeltalet av under de sista fem åren för medlem anmäld lön, vilken dock icke får överstiga 10 000 kronor. Pensionsåldern är 65 år. Vid förtidspension minskas pensionsbeloppet med 1 procent för varje fullt kvartal, som återstår till ordinarie pensionsåldern, dock med högst 25 procent. Familjepensionen är för ensam änka 25 procent av ålderspensionen och för barn viss procent av änka tillförsäkrat belopp.

Kassan förvaltas av en styrelse, bestående av fem ledamöter. Av dessa utses tre genom val av representanter för de anslutna bolagen samt återstående två genom val av fullmäktige för kassan. Fullmäktige, som utöva förenings-sammanträde enligt lag tillkommande befogenhet, utses genom val av kassans medlemmar.

En särskild rederikassa har även tillkommit efter de ingångna pensionsöverenskommelserna, vilka inrymde undantag i sådant syfte, nämligen *Transatlantics sjöbefäls pensionskassa, understödsförening*. Denna kassa, som registrerades den 20 december 1939, meddelar pensionsförsäkring för personer, anställda hos Rederiaktiebolaget Transatlantic eller de företag, som nämnda bolag för sådant ändamål godtager. Kassans stadgar äro i försäkringshänseende lika med stadgarna för sjöbefälets pensionskassa. Enligt vad som uppgivits har emellertid utfästelse lämnats, att pensioner för befälhavare och övermaskinister icke skola understiga vissa minimibelopp. Kassan förvaltas av en styrelse, bestående av fem ledamöter. Av dessa utse rederibolagen två, fullmäktige för kassan likaledes två och dessa fyra ledamöter gemensamt en ledamot. Fullmäktige äro till antalet tio och utses till hälften vardera av bolagen och de aktiva medlemmarna.

II. Vissa uppgifter angående på sjöfolkspensioneringen inverkande förhållanden.

I kommerskollegii årliga sjöfartsberättelser lämnas uppgifter om *bemanningen på den svenska handelsflottans fartyg*. Uppgifterna avse fartyg om 20 nettoton och däröver, befintliga vid årets slut.

Vår handelsflotta nådde, efter de uppåtgående konjunkturerna på 1920-talet, sitt maximum år 1931 med 2 496 fartyg om 1 798 847 bruttoton. Konjunkturuomsvägningen hade emellertid då redan satt in och tagit sig uttryck i starkt ökade fartygsuppläggningar. Den största bemanningen utvisade därför år 1930 med ett totalantal av 24 760 personer, medan redan år 1931 visade minskning med 646 till 24 114 personer. De följande åren präglades av depressionen, som nådde sin botten åren 1932 och 1933. Bemanningen fortsatte emellertid att minska till och med år 1935, då dess totalantal var 22 171. Handelsflottan nedgick jämväl under år 1936, nämligen till 2 248 fartyg om 1 572 410 bruttoton. Härefter skedde en återhämtning som följde av stigande konjunkturer med år 1937 som höjdpunkt. Vid utgången av år 1939 utgjordes handelsflottan av 2 242 fartyg om 1 620 079 bruttoton och dess bemanning uppgick till ett totalantal av 22 534 personer.

Några uppgifter om bemanningens sammansättning och dess fördelning på olika slag av fartyg, grundade på den årliga sjöfartsstatistiken, må här lämnas.

Följande fördelning å olika personalgrupper framkommer för år 1939:

	Antal	Procent
Befälhavare	2 015	9·0
Däckspersonal	9 515	42·2
Maskinpersonal	6 675	29·6
Övrig personal	4 329	19·2
Summa	22 534	100·0

Bland övrig personal, huvudsakligen ekonomipersonal, ingingo kvinnor till ett antal av 1 300 eller 5·8 procent av hela bemanningen. Radiotelegrafisterna, 116 till antalet, ha hänförs till däckspersonalen.

Bemanningsfördelning å olika fartyg var år 1939 följande:

	Antal	Procent
Ångfartyg	13 135	58·3
Motorfartyg	6 151	27·3
Segelfartyg:		
med hjälpmaskin	3 191	14·2
andra	57	—·2
Summa	22 534	100·0

Om till den mindre handelsflottan hänföres fartyg under 500 bruttoton, utgjorde år 1939 denna flottas bemanning 7 228 personer eller 32·1 procent av hela handelsflottans bemanning, medan bemanningen för den större handelsflottan utgjorde 15 306 personer eller 67·9 procent.

I årsstatistiken framgår icke huru bemanningen fördelar sig å olika fartygskategorier. Uppgifter härom kunna för år 1931 inhämtas i kommerskollegii för nämnda år verkställda bemanningsutredning (Stat. off. utr. 1934: 23). Fördelningen jämväl av fartygen å olika geografisk fart vid utgången av år 1931 framgår av följande tabell.

	F a r t y g		B e m a n n i n g	
	Antal	Br.-ton	Antal	Procent
Oceanfart.....	142	697 910	5 106	21·6
Annan europeisk fart	97	193 183	2 024	8·6
Nordsjöfart	237	356 026	4 490	19·0
Östersjö—nordsjöfart.....	132	171 241	2 220	9·4
Östersjöfart	795	175 181	5 029	21·3
Kustfart	215	35 361	1 641	7·0
Inre fart	563	55 728	3 100	13·1
Summa	2 181	1 684 630	23 610	100·0

Om hela Östersjöfarten hänföres till utrikes sjöfart, fördela sig fartygen efter antal och bruttototal med resp. 64·3 och 94·6 procent på utrikesfarten och resp. 35·7 och 5·4 procent på inrikesfarten. Bemanningen utgjorde i utrikesfarten 18 869 personer eller 79·9 procent och i inrikesfarten 4 741 personer eller 20·1 procent av hela bemanningen. Beträffande handelsflottans fördelning på olika geografisk fart framkomma för år 1937 något avvikande resultat i kommerskollegii undersökning om den svenska sjöfartsnäringsens ekonomi åren 1936 och 1937 (Stat. off. utr. 1941: 34). I denna undersökning, som omfattade omkring 95 procent av hela handelsflottan efter bruttoantalet räknat, kommer på kustfart och annan inrikes fart fartyg om 106 000 bruttoton (7·0 procent) samt på Östersjö- och vidsträcktare fart fartyg om 1 414 000 bruttoton (93·0 procent). Med tanke på inrikesfarten bör framhållas, att i de berörda särskilda utredningarna, liksom i årsstatistiken, endast äro medtagna fartyg om 20 nettoton och däröver.

Genom bemanningsstatistiken får man väl en bild av det sjöfolk, som vid en given tidpunkt var anställt ombord å de svenska handelsfartygen. Det är emellertid klart, att en dylik statistik över anställda — den här framlagda är för övrigt ej fullständig — icke på långt när redovisar alla yrkesutövare inom ett i så hög grad rörligt yrke som sjömansyrket och inom en för konjunkturererna och eljest internationella förhållanden så känslig näring som sjöfartsnärningen.

En mer fullständig bild av den svenska *sjömanskårens storlek och sammansättning* erhålles, om man utnyttjar de uppgifter, som framkommo vid den senast framlagda allmänna folkräkningen, avseende förhållandena vid slutet av år 1930 (Folkräkningen den 31 december 1930, del III, utgiven år 1936). Av de under »Sjöfart» upptagna yrkesutövarna kunna till sjömän anses hänförliga 35 462 personer, vilka fördela sig å olika personalkategorier på följande sätt.

	Antal	Procent
Sjökapten, styrmän, skeppare	6 663	18·8
Radiotelegrafister	201	—·6
Sjömän (däckspersonal)	16 521	46·5
Stewarter, kokkar, köks- o. serveringspersonal, städerskor....	3 719	10·5
Maskinister o. eldare ¹	8 358	23·6
	Summa 35 462	100·0

1930 års folkräkning ger även upplysning om sjömännens *hemorter*. I denna del torde följande sammanställning vara belysande.

	Sjömän	
	Antal	Procent
Norrland.....	4 334	12·2
Svealand:		
Stockholms stad och län.....	5 159	14·6
Övriga län.....	2 351	6·6
Götaland:		
Ostkusten t. o. m. Blekinge	5 909	16·7
Västkusten t. o. m. Halland	8 845	24·9
Skåne.....	6 652	18·8
Inlandslänen	2 212	6·2
	Summa 35 462	100·0

Medan i Norrland voro hemmahörande 4 334 sjömän eller 12·2 procent och i Svealand 7 510 eller 21·2 procent, hade ej mindre än 23 618 sjömän eller 66·6 procent av hela antalet sina hemorter inom Götaland. I fråga om fördelningen på städer och landsbygd framträder skillnad mellan olika personalkategorier, i det att på landsbygden kommo 57·6 procent av sjökapten samt övrigt befäl och manskap på däck men endast 37·2 procent av ekonomipersonalen och 43·4 procent av maskinpersonalen. Hela antalet sjö-

¹ Denna rubricering synes något oegentlig liksom även att all maskinpersonal oavsett tjänstställning sammanförts till en enda grupp, medan däckspersonalen fördelats å skilda befäls- och manskapskategorier.

män fördelade sig med 52·1 procent på landsbygden och 47·9 procent på städer.

En motsvarande sammanställning lämnas nedan beträffande bosättningsorterna för handelsflottans pensionsanstalts pensionstagare — sjömän med längre tids seglation i utrikes fart — vid 1940 års utgång.

	Pensionstagare	
	Antal	Procent
Norrland.....	154	4·1
Svealand:		
Stockholms stad och län.....	464	12·5
Övriga län.....	49	1·3
Götaland:		
Ostkusten t. o. m. Blekinge.....	671	18·0
Västkusten t. o. m. Halland.....	1 445	38·8
Skåne.....	872	23·4
Inlandslänen.....	69	1·9
Summa	3 724 ¹	100·0

Av pensionstagarna kommo efter bosättningsorterna 4·1 procent på Norrland, 13·8 procent på Svealand och den alldeles övervägande delen eller 82·1 procent på Götaland. På landsbygd voro bosatta 55·2 procent och i städer 44·8 procent. Statistiken över pensionstagarna visar för övrigt hän på följande hemortscentra för det verkliga sjöfolket i utrikes fart, nämligen Bohuslänska kustområdet söder om Lysekil, Skånes nordvästkust kring och särskilt söder om Skälderviken samt sistnämnda landskaps sydöstliga kustområde omkring Simrishamn, vidare Blekingekusten mellan Sölvesborg och Karlshamn samt slutligen Smålandskusten från Bergkvara till Figeholm. Från storhamnarna bortses i detta sammanhang.

De sjömän, vilkas förhållanden i förevarande utredning främst äro av intresse, äro de som idka eller idkat utrikes sjöfart ombord på svenska handelsfartyg. Dessa sjömän ha varit föremål för statistiska undersökningar såväl genom sjömanshussakkunniga som i nu förevarande utredning. Undersökningarna ha grundats på primärmaterial med erforderlig representativitet, som införskaffats från sjömanshusen.

Av sjömanshussakkunnigas år 1936 verkställda undersökning framgick, att antalet manligt sjöfolk, som under år 1935 gjorde svensk utrikes sjöfart, uppgick till omkring 24 000. Med korrektion för en viss mindre ofullständighet hos materialet torde man få räkna med omkring 25 000 män. Den undersökning, som nu utförts, har för sjöfolk som gjort utrikes seglation under något av åren 1935—38 givit en siffra av omkring 26 000 män och 1 100 kvinnor. Resultaten av de båda undersökningarna äro sålunda ej fullt jämförbara. Enligt vad vissa beräkningar givit vid handen, torde de ur den senare undersökningen erhållna siffrorna motsvara ett antal av omkring 24 000 män, som gjort utrikes seglation under år 1938.

¹ Antalet pensionstagare den 31 december 1940 var 3 758. Av de 34 här ej medtagna voro 5 bosatta i utlandet.

I detta sammanhang bör även omnämnas en särskild undersökning, som nu verkställts rörande sjöfolk i *inrikes* sjöfart år 1938. Denna undersökning grundar sig på från sjömanshusen införskaffat särskilt material, nämligen sjömansrullor för inrikes fart samt mantalsförteckningar.

Av undersökningen framgår, att under år 1938 omkring 6 100 personer, av vilka omkring 3 700 varit inskrivna vid sjömanshus, enligt sjömansrullor och manskapsförteckningar gjort inrikes seglation. Sjömännen i fråga fördela sig på följande sätt.

	Befäl	M e n i g e :		Inalles
		Män	Kvinnor	
Rullor	290	1 020	180	1 490
Manskapsförteckningar:				
inskrivna vid sjömanshus	530	1 510	140	2 180
ej inskrivna vid sjömanshus	340	1 660	460	2 460
	Inalles 1 160	4 190	780	6 130
Därav inskrivna vid sjömanshus	820	2 530	320	3 670

År 1938 skulle sålunda omkring 30 000 personer gjort utrikes eller inrikes sjöfart (å fartyg om 20 nettoton och däröver). Denna siffra torde stå i tillfredsställande relation till den totala bemanningssiffra av 22 400 personer, som enligt årsstatistiken redovisades för 1938 års utgång.

Beträffande sjöfolk i utrikes fart var *åldersfördelningen* år 1935 bland menige sjömän, sammanlagt 20 000 personer, följande:

Ålder, år	Procent	Ålder, år	Procent
65—75	0·4	35—40	8·9
60—65	0·7	30—35	13·2
55—60	1·4	25—30	21·0
50—55	2·8	20—25	24·7
45—50	4·6	—20	16·0
40—45	6·3		100·0

Medelåldern var sålunda för sjömän i manskapsklass ej fullt 30 år.

Bland befäl, som gjort utrikes sjöfart år 1935, sammanlagt omkring 5 000 personer, var åldersfördelningen en helt annan än för manskapet såsom framgår av följande tabell.

Ålder, år	Procent	Ålder, år	Procent
65—75	1·1	40—45	11·4
60—65	3·5	35—40	13·0
55—60	9·1	30—35	16·1
50—55	12·7	25—30	14·2
45—50	12·8	20—25	6·1
			100·0

Medelåldern för sjömän i befälsställning var sålunda omkring 41 år.

III. Tidpunkten för första anställning i utrikes fart framgår ur följande tabell.

Första utrikes fart	F ö d e l s e å r	
	1880—95 Procent	1900—10 Procent
Före 18 år	33·2	31·0
18—19 år	27·3	31·6
20—24 år	26·6	24·9
25— år	12·9	12·5
	100·0	100·0

Första utrikesfarten inträffar således före fyllda 20 år för närmare två tredjedelar av samtliga sjömän, som överhuvudtaget deltaga i sådan fart. Endast för en åttondel äger första utrikesfarten rum efter fyllda 25 år. Efter fyllda 30 år torde en första utrikesfart vara ytterst ovanlig.

För belysande av *avgången ur svensk utrikes sjöfart* må återgivas följande, ur sjömänshussakkunnigas material beräknade siffror rörande antalet år 1935 i utrikes fart kvarstående personer, födda åren 1870—1905, vilka ägnat sig åt dylik sjöfart. Åtskillnad har gjorts mellan befäl och menige; procent-talen ha beräknats för befäl å antalet personer inom årsklassen, som förvärvat befälsbehörighet, och för menige å antalet övriga personer inom årsklassen, som deltagit i utrikes fart.

Födelseår	Befäl Procent	Menige Procent	Födelseår	Befäl Procent	Menige Procent
1870	5·9	0·8	1890	46·2	6·1
1875	20·6	1·4	1895	41·2	7·7
1880	35·9	2·8	1900	65·8	13·0
1885	34·0	4·5	1905	72·4	24·6

Med dessa siffror i huvudsak överensstämmande resultat ha erhållits ur de nu företagna undersökningarna.

Som synes är avgången bland menigt sjöfolk mycket stor. Man kan konstatera, att vid fyllda 30 år knappast en tredjedel kvarstår av de sjömän tillhörande en viss årsklass, som inträtt i utrikes sjöfart — enligt sjömänshussakkunnigas material 24·6 procent av de menige och 72·4 procent av befälet av 1905 års årsklass. Då inom denna årsklass 8·2 procent vunnit befälsbehörighet, skulle detta betyda, att av *hela* årsklassen omkring 29 procent skulle kvarstå vid 30 års ålder. För befälet visa sig avgångsförhållandena helt annorlunda än för manskapet, vilket givetvis sammanhänger med att sjömansyrket för befäl icke såsom för manskapet är ett genomgångsyrke utan i allmänhet blir för livstiden bestående, så länge tjänstbarhet är förhanden. Att en relativt stor avgång kan påvisas vid yngre år, torde sannolikt sammanhänga med övergång till inrikesfart.

I fråga om ovan lämnade siffrorna för menige sjömans avgång ur utrikes fart bör understrykas, att dessa siffror återspegla de aktuella förhållandena. En viss tendens till minskad avgång torde redan nu kunna konstateras vad angår yngre årgångar. Det är vidare sannolikt, att en förbättrad

pensionering för menigt sjöfolk i viss grad komme att minska avgången, i all synnerhet i något äldre årsklasser.

I visst samband med den stora avgångsfrekvensen bland menigt sjöfolk såväl ur utrikes sjöfart som ur sjöfart överhuvud taget torde få sättas den relativt ringa förekomsten av gifta personer bland manskapet. Detta förhållande, som naturligtvis är särskilt utpräglat inom yngre åldrar, belyses av följande tabell, vartill materialet hämtats ur 1930 års folkräkning (del VII, sid. 38). Tabellen avser »sjömän, eldare och examinerade maskinister».

Ålder	Procenttal gifta	
	Sjömän	Samtl. män
20—25 år	2.2	5.7
25—30 »	12.1	32.7
30—35 »	23.6	59.4
35—40 »	32.7	72.8
40—45 »	44.7	77.6
45—50 »	55.7	78.7
50—60 »	59.3	77.8
60—65 »	60.7	73.6

Beträffande den *årliga seglotionstiden i utrikes fart* för menigt sjöfolk ha följande resultat erhållits vid en nu utförd statistisk undersökning, som avser den procentuella fördelningen efter olika antal seglotionsmånader under en viss femårsperiod bland personer i olika åldrar. Femårsperioden omfattar, för personer vilkas födelseårtal slutar på 0, åren 1930—1934, och för personer, vilkas födelseårtal slutar på 1, åren 1931—1935.

Ålder under perioden	S e g l o t i o n s m å n a d e r							
	0—10 Procent	10—20 Procent	20—30 Procent	30—40 Procent	40—50 Procent	50—60 Procent	60 Procent	0—60 Procent
60—65 år	3.3	8.9	18.9	15.5	17.8	35.6	0.0	100.0
50—55 »	8.2	8.2	20.0	23.6	16.4	19.1	4.5	100.0
40—45 »	6.4	14.0	15.2	24.1	22.5	16.5	1.3	100.0
30—35 »	7.5	12.2	20.2	26.9	23.2	9.5	0.5	100.0
20—25 »	8.2	14.0	30.0	34.3	12.2	1.3	0.0	100.0

De ovan redovisade resultaten avse personer, som utförde utrikes seglotion jämväl under perioden 1935—1938 (1936—1938). Det har visat sig, att personer, som seglat under såväl perioden 1930—1934 (1931—1935) som perioden 1935—1938 (1936—1938) och som under förstnämnda period hade relativt lång seglotion för år räknat, även hade det under den andra perioden.

Nedanstående tabell visar, fortfarande för sjömän, som gjort utrikes seglotion under båda de ovannämnda perioderna, antalet år, under vilka sådan seglotion ägt rum under första (femårs-)perioden och antalet seglotionsmånader i genomsnitt för varje kalenderår under samma period.

Alder under perioden	Seglationsår per person	Seglationsmånader per person och kalenderår
50—55	4·40	6·88
40—45	4·49	6·84
30—35	4·38	6·44
20—25	4·33	5·56

I fråga om sjömän, som gjort utrikes seglation under den första perioden men icke under den efterföljande, omfattar seglationen under den första perioden, såsom naturligt är, endast omkring hälften så många seglationsår som för de i tabellen avsedda sjömännen. Men dessutom, vilket är mera anmärkningsvärt, har det befunnits, att antalet seglationsmånader per seglationsår i genomsnitt nedgått till två tredjedelar.

För att något belysa *löneförhållandena*, vad angår menigt sjöfolk i utrikes fart, återgivas å sid. 60 de viktigaste kontantlönesatserna, som enligt kollektivavtal varit gällande åren eller del av åren 1929, 1933, 1936, 1937 och 1939 (sistnämnda år enligt i februari ingånget avtal). Lönerna avse, vad angår däck- och maskinpersonal, för åren t. o. m. 1936 fartyg om 900—2 999 ton d. w. samt för tiden därefter samtliga fartyg, som omfattas av avtalen. Beträffande kökspersonalen avses hela tiden löner å fartyg om 1 350—1 799 ton d. w., där ej annat angivits. I vissa farter tillkomma särskilda lönetillägg. Övertidsersättningar äro givetvis ej heller medräknade.

Vissa beräkningar skola slutligen framläggas angående *rederiernas kostnader för löner (besättningshyror)*, särskilt vad angår den utrikes sjöfarten och i sådan fart anställt menigt sjöfolk. Härför har utnyttjats de av kommerskollegium verkställda statistisk-ekonomiska undersökningarna rörande den svenska sjöfartsnäringsen, nämligen dels den förut omnämnda avseende åren 1936 och 1937, dels ock en tidigare, avseende året 1933 (Stat. off. utred. 1936: 22 och 1941: 34). Vad beträffar de nämnda undersökningsårens ställning i konjunkturförhållanden må erinras om att, såsom ovan antytts i fråga om bemanningen, år 1933 (jämfte år 1932) var bottenår i den för sjöfarten mycket kända depressionen efter år 1929; året 1936 kan betecknas som ett gott normalår, medan 1937 var ett utpräglat högkonjunkturår.

För hela svenska handelsflottan, i såväl utrikes som inrikes fart, redovisas i undersökningarna för de tre ifrågavarande åren följande lönekostnader (besättningshyror), jämväl angivna i procent av rederiernas totala omkostnader, fränsett avskrivning å tonnage.

	Milj. kr.	Procent
1933	38·34	15·6
1936	38·68	15·3
1937	42·88	14·8

1933 års siffror äro icke fullt jämförbara med dem för 1936 och 1937 men väl sistnämnda års siffror inbördes. År 1933 omfattade svenska handelsflottan 1 708 000 bruttoton, varav inemot 97 procent ingå i undersökningen.

Tabell, utvisande avtalslönerna för menigt sjöfolk (jfr föregående sida).

Personalgrupp	Kontant månadslön enligt avtal			
	1929 kr.	1933 kr.	1936 kr.	1937 och 1939 kr.
<i>Däckpersonal.</i>				
Timmerman med 48 mån. praktik	160	154	160	180
Båtsman	160	154	160	180
Timmerman med mindre praktik	153	147	153	175
Matros	148	142	148	170
Lättmatros (med minst 24 mån. praktik)	114	114	114	115
Jungman med minst 12 mån. praktik	55	53	53	65
Jungman med mindre än 12 mån. praktik	45	43	43	55
<i>Maskinpersonal.</i>				
Donkeyman, 1:e motorman	160	154	160	180
Smörjare	153	147	153	175
Eldare med 1½ mån. praktik	150	144	150	170
Motorman	150	144	150	170
Eldare med mindre praktik	112	108	111	125
Lämpare över 18 år	94	90	90	105
Motorelev	55	53	53	65
<i>Kökspersonal.</i>				
Stewart				
Begynnelselön	205	193	200	220
Efter 5 år	225	213	220	240
» 10 »	245	233	240	260
Kock.				
Begynnelselön	158	149	154	170
Efter 5 år	183	174	179	195
» 10 »	203	194	199	215
Kockelev				
å fartyg över 3 000 ton d. w. efter 1 år	65	62	64	70
Mässuppassare				
å fartyg över 3 000 ton d. w. efter 1 år	50	47	49	55

År 1936 hade handelsflottan nedgått till 1 572 000 bruttoton och 1937 visar blott obetydlig ökning; undersökningen för sistnämnda två år omfattar omkring 95 procent av bruttotonålet.

Förhållandet mellan lönekostnader (besättningshyror) och totala omkostnader, som ovan angivits för samtliga rederier, ter sig rätt olika inom skilda sjöfartsgrenar. Till belysning härav sammanställas nedan för vissa grupper av rederier besättningshyrorna i procent av totala omkostnader frånsett avskrivningar, åren 1936 och 1937.

	1936 Procent	1937 Procent
<i>Rederiaktiebolag.</i>		
Tramprederier	17·0	16·9
Kontraktsprederier	14·4	14·0
Tankprederier	18·2	19·6
Linjereprederier:		
de sex största	11·6	10·8
övriga i utrikes fart.....	13·7	13·1
<i>Partrederier m. fl.</i>		
Partrederier	27·2	26·3
Rederier med enskild ägare	22·4	21·9

I kommerskollegii undersökningar förekommer icke någon genomgående fördelning på utrikes och inrikes fart. Enligt ungefärliga beräkningar på grundval av det framlagda materialet för de båda sista undersökningsåren skulle lönekostnaderna efter rederiernas huvudsakliga verksamhet fördela sig med 89 procent på utrikesfarten och 11 procent på inrikesfarten år 1936. Motsvarande procenttal för år 1937 voro 90 och 10. Om i stället göres en proportionering endast efter bruttofrakternas fördelning å utrikes och inrikes fart, vilket är möjligt även för år 1933, blir utrikesfartens andel för de tre åren resp. 88·6 (1933) samt 91·0 (1936) och 92·0 (1937). Om man använder de sist anförda högre procenttalen, skulle utrikessjöfartens lönekostnader för de tre åren kunna uppskattas till

	Milj. kr.
1933	33·97
1936	35·20
1937	39·45

En uppskattning av utrikessjöfartens lönekostnader är därjämte möjlig på grundval av hyresavgiftsuppbörden.¹ Härvid framkomma följande lönebelopp för perioden 1933—1938.

	Milj. kr.		Milj. kr.
1933	32·40	1936	35·14
1934	33·21	1937	38·56
1935	34·36	1938	39·22

Vad angår de sist framkomna lönesiffrorna i jämförelse med de förut anförda bör framhållas, att hyresavgifterna under ovannämnda år icke beräknades på övertidsersättning.

För en fördelning av utrikesfartens lönekostnader på befäl och manskap, synes det möjligt att begagna förhållandetal, som framkommo vid en av sjömanshussakkunniga gjord undersökning beträffande hyresavgifter, som uppburits under år 1934. Denna undersökning gav till resultat, att hyresavgifterna år 1934 erlagts till 42·7 procent av befäl (13·5 procent av befälhavare och 29·2 procent av övrigt befäl) samt till 57·3 procent av manskap. Till manskap hänfördes visserligen vid samma undersökning även befäl med skepparbehörighet. En ungefärligen motsvarande relation har framkommit vid

¹ Jämför tabell å sid. 46.

en nu gjord undersökning beträffande uppburna hyresavgifter under del av år 1939, då hyresavgifterna i motsats till vad tidigare var fallet även beräknades å övertidsersättning.

Det är i detta sammanhang av intresse att erhålla en uppskattning av manskapslönerna. Om härför tillämpas det nämnda procenttalet av 57·3, skulle

a) enligt beräkningarna på grundval av hyresavgifterna, och

b) enligt beräkningarna på grundval av kommerskollegii undersökningsmaterial

manskapslönerna i utrikes fart ha utgjort:

	a) Milj. kr.	b) Milj. kr.		a) Milj. kr.	b) Milj. kr.
1933.....	18·57	19·46	1936.....	20·14	20·17
1934.....	19·03		1937.....	22·09	22·60
1935.....	19·69		1938.....	22·47	

Medeltal för de sålunda uppskattade manskapslönerna i utrikes fart skulle för perioden 1933—1938 enligt a) bli 20·33 milj. kronor samt för åren 1933, 1936 och 1937 bli enligt a) 20·26 och enligt b) 20·74 milj. kronor.

III. Utredningens förslag.

1. Allmän motivering och innebörden av förslagen.

I den i det föregående lämnade historiken ha framträtt vissa för sjöfolket säregna förhållanden, som onekligen te sig ganska anmärkningsvärda. Redan på 1740-talet införde statsmakterna avgiftsplikt för såväl redare som ombordanställda för att härigenom bygga upp ett särskilt understödsväsen för sjöfolk. På 1830-talet väcktes i offentlig utredning förslag om en statlig sjömanspensionering; och en dylik pensionering, låt vara av begränsad omfattning, kom så till stånd på 1860-talet. Dessa anstalter från statsmakternas sida för sjömännens ålderdomsförsörjning, som sakna motsvarighet vad beträffar andra enskilda yrkesgrupper, gå alltså tillbaka till en tid, då man i det hela måste ha stått tämligen främmande för sådana synpunkter, som ligga bakom nutida socialförsäkring. Att man det oaktat funnit sig böra vidtaga särskilda åtgärder på området för sjömännens del tyder på, att sedan gammalt i vårt land förhållandena ansetts ligga annorlunda till beträffande denna yrkesgrupp än i fråga om övriga arbetare.

Även på andra områden av social lagstiftning ha med hänsyn till yrkets egenart särskilda bestämmelser för sjömännens del befunnits påkallade. Detta gäller ej blott i Sverige utan jämväl i andra länder. I vårt land intogos dylika bestämmelser redan i sjölagen av år 1667 med dess skipmannabalk, senare kompletterad med det i detta sammanhang betydelsefulla 1748 års reglemente för coopvaerdie-skeppare och skeppsfolk. Nämnda sjölag gällde i det närmaste i 200 år, varefter den ersattes med 1864 års sjölag, vilken i sin tur efterträddes av vår nuvarande sjölag av den 12 juni 1891. Ur sjölagen ha sedan bestämmelserna om besättningen utbrutits till en särskild lag, sjömanslagen av den 15 juni 1922. Sjömanslagen reglerar sjömännens tjänsteavtal, dess ingående och tiden för dess bestånd, sjukvård och begravning, befälhavarens rätt att avskeda sjöman och dennes rätt att erhålla entledigande m. m. Vidare innehåller lagen närmare föreskrifter om skeppstjänsten och i anslutning härtill för yrket speciella bestämmelser om bl. a. disciplinstraff. Till sjömanslagen ansluta sig sjömanshuskungörelsen, befälsförordningen samt sjöarbetstidslagen och vidare en rad av specialförfattningar med bestämmelser om kosthåll och bostäder, tjänstgöringsbetyg, ersättning för förlorade effekter vid fartygs förolyckande m. m. Även bör erinras om strävandena för internationell reglering av sjömännens förhållanden, vilka tagit sig uttryck i konventioner och konventionsförslag om bl. a. arbetstid och beman-

ning å fartyg, redares ansvar i fall sjömannen drabbas av sjukdom, olycksfall eller döden, sjukförsäkring för sjömän samt åtgärder till främjande av sjömännens välfärd i hamnarna. Denna ingående specialreglering i fråga om sjömännen i vår och andra länders sjölagstiftning samt även internationellt i konventioner har uppenbarligen sin grund i att sjömännens yrkes- och levnadsförhållanden äro väsentligt annorlunda än andra yrkesgruppers.

I en del sjöfartsländer ha sjömännen icke inbegripits i den allmänna socialförsäkringen utan har för deras del anordnats bl. a. särskild pensionsförsäkring. Där så icke skett, synes detta i vissa fall kunna sättas i samband med långt avancerad allmän socialförsäkring såsom i Tyskland, där för övrigt sjöfolksförsäkringen administrerats i särskild ordning. I ett land som England spåras tecken till en fortsatt utveckling av pensionsfrågan för sjömännens del, och i Norge har länge eftersträfvats en lösning av frågan i riktning mot en särskild sjöfolkspensionering. I de båda sistnämnda länderna ha sjömännen vid sidan av den allmänna försäkringen därjämte beretts särskilda förmåner av liknande typ som i vårt land.

I Sverige ha sjömännen visserligen gjorts delaktiga av den allmänna folkpensioneringen. Denna form av pensionsförsäkring har emellertid icke ansetts tillfyllest för sjömännens vidkommande. Deras av ålder bestående särskilda pensions- och understödsväsende har bibehållits jämsides med folkpensioneringen och i viss mån vidare utvecklats. De senast i överensstämmelse med beslut vid 1938 års riksdag vidtagna åtgärderna i ämnet innebära dock huvudsakligen en rationalisering av tidigare gällande bestämmelser. Uttalanden från statsmakternas sida såväl vid folkpensioneringens införande som sedermera i olika sammanhang giva vid handen, att sjöfolkets pensionsfråga icke ännu kan anses tillfredsställande eller slutgiltigt löst. I den skrivelse av 1941 års riksdag, som ligger till grund för förevarande utredning, anföres uttryckligen, att nuvarande pensioneringssystem närmast hade karaktären av ett provisorium. Att ytterligare något göres för åstadkommande av en förbättrad sjömanspensionering är alltså ett klart önskemål från statsmakternas sida.

När sjöfolkets pensionsfråga i överensstämmelse med riksdagens framställning till Kungl. Maj:t och i enlighet med de för utredningen givna direktiven nu upptages till förnyat överbäggande, är spörsmålet såtillvida begränsat, att prövningen i första hand skall avse möjligheterna för en förbättring av pensioneringen för sjöfolk i manskapsklass. Det är därför manskapets förhållanden, som här närmast äro av intresse.

Den inom utredningen verkställda statistiska undersökningen har, liksom den undersökning vilken låg till grund för sjömanshussakkunnigas förslag 1937, fastslagit sjömansyrkets nuvarande karaktär av att, såvitt angår manskapet, i överbäggande grad vara ett genomgångsyrke. Enligt de sjömanshussakkunnigas utredning kvarstodo vid fyllda 30 år, då rekryteringen till yrket kan anses avslutad, effektivt i svensk utrikes sjöfart endast mellan 25 och 30 procent av de personer, tillhörande någon av åldersklasserna 1890—1905, vilka däri gjort sitt inträde. Däcks- och kökspersonal syntes vara ungefärligen

jämställda; maskinpersonalen visade någon större stabilitet, i det att vid 30 år omkring tredjedelen var kvar i tjänst. Rörande den fortsatta avgången kunde då sägas, att de kvarstående antal ungefär halverades för varje ytterligare tiotal levnadsår. Den utredning, som nu utförts, har i stort sett bekräftat det resultat, vartill sjömanshussakkunniga kommit. Nu erhållna siffror tyda dock på en något mindre avgång.

De antydda förhållandena sammanhånga givetvis med yrkets krävande natur och allmänna karaktär i övrigt. I väsentlig grad torde emellertid inverka de lösa och oregelbundna anställnings- och seglationsförhållandena. Flera omständigheter medverka härtill, bl. a. den uppläggning av fartyg, som under vissa tider äger rum. Sjömannen är vanligen icke knuten till något särskilt fartyg eller ens någon särskild redare. Hans anställning begynner med påmönstringen å fartyget och upphör, när fartyget avmönstrar besättningen. Utredningen visar, att sjömannen i genomsnitt har anställning under högst 7 à 8 månader om året. Varje anställning följes sålunda som regel av en tids arbetslöshet, då sjömannen ofta icke kan söka sig till sin hembygd utan i någon hamn, ibland utomlands, får vänta på hyra. Härtill komma nödtvungna avbrott, som kunna bli följd av inträffad sjukdom, då han visserligen någon tid fortfarande uppbär lön men endast i undantagsfall kan räkna med att återgå till tidigare anställning. Förhållandena medföra, att familjebildning icke kan ske i samma utsträckning som inom andra yrken. Framtiden, i den mån han tänker på denna, ter sig oviss och många gånger mörk. Det är uppenbart, att med hänsyn till rådande förhållanden många sjömän, särskilt sedan de uppnått mera mogen ålder, överväga att lämna det yrke, som de kanske ursprungligen avsett att ägna sitt liv åt. Resultatet blir, såsom statistiken visar, att ett stort antal sjömän söka och erhålla anställning i land, då möjlighet härtill yppar sig. De, som på så sätt avgå, äro till en del det bättre folket. En del av dem, som stanna kvar, göra detta därför att de icke se sig någon annan möjlighet. Dessa senare äro givetvis icke den värdefullare delen av sjöfolket. En del åter stannar på grund av intresse för och kärlek till yrket. De som sålunda stanna komma i allmänhet från vissa utpräglade sjömansbygder, där traditionen för yrket hållit sig levande. En kärna av dugligt och bra äldre sjöfolk finns därför inom sjömanskåren och är av oskattbart värde för näringen. Deras antal är emellertid icke så stort som önskvärt vore.

Dessa sjömän, som nu tagit sjömansyrket som sin livsuppgift, komma vid en ålder, då deras krafter ännu i det stora hela äro ganska oförsvagade, att mer och mer finna sig ställda utanför. Åtskilliga förhållanden medföra, att fartygens besättning måste hållas inom ganska snäva gränser. På andra än större fartyg finns icke möjlighet till en specialisering av arbetet. Arbetet ombord, i varje fall på däck, är sådant, att var och en av besättningen måste kunna handha alla förekommande sysslor. Häri ingår att vara utkiksman och rorsman. På dessa ställas sådana krav i fråga om synförmåga och färgsinne, att en sjöman, när han är till åren kommen, icke kan motsvara dem.

I maskinen äro arbetsförhållandena sådana, att eldare svårigen kunna stå ut vid högre ålder.

Svårigheter för sjömannen att kunna taga och, om sinnen och krafter stå bi, kunna vinna anställning till sjöss i konkurrens med yngre kamrater göra sig inom manskapsklassen gällande redan inemot 50-årsåldern. Vid fyllda 55 år kan den menige sjömannens bana i regel anses slut. Då han icke kan åberopa längre tids tjänst å samma fartyg eller hos samma redare, finns det ingen som har någon moralisk skyldighet eller eljest intresse att ta sig an honom. När han kommer i land, har han svårt att inordna sig i de nya förhållandena. Hans speciella yrkesskolning ger honom icke anknytning till yrken i land. Vid den ålder, han nått, måste en omskolning till nytt yrke te sig svår; överhuvud taget måste det givetvis vara förbundet med stora svårigheter att vid sådan ålder vinna anställning inom ett helt nytt yrke.

Det låter sig naturligtvis sägas, att under sådana omständigheter sjömannen mer än andra borde i tid vinnlägga sig om att genom sparande sörja för framtiden. Att emellertid sparsamhet icke är något för sjömannen utmärkande drag är alltför väl känt och har för övrigt föranlett särskilda statliga åtgärder. Hans obetänksamhet i detta hänseende torde till stor del få sättas i samband med förhållandena i yrket, som det knappast kan begäras att han skall kunna fullt bemästra, i varje fall knappast i unga år. Utan ingripande från statsmakternas sida torde några åtgärder från sjömännen själva för tryggande av deras försörjning på ålderdomen som regel icke kunna förväntas.

Genom ordnande av en obligatorisk pensionsförsäkring i verklig bemärkelse av sjöman kan antagas att de missförhållanden, vilka här berörts, komma att motverkas. Sjömannen skulle med större trygghet kunna möta ålderdomen. Han skulle då kunna stanna kvar i tjänsten så länge krafterna räckte, och många dugande män, som nu i förtid lämna sjön, kunde bevaras åt kåren. Det är ett sjöfartsnärings intresse att en god sjömanskår finnes. Det är med hänsyn till sjöfartsnärings, särskilt utrikesfartens, centrala ställning inom svenskt näringsliv och betydelse ur beredskapssynpunkt jämväl ett allmänt intresse.

För att främja syftet med den pensioneringsverksamhet, som här avses, är det angeläget att de fördelar, som pensioneringen medför för sjömännen, klarläggas för dessa, så att de icke i förtid lämna tjänsten utan stanna kvar så länge, att pensionsmöjligheterna i största mån utnyttjas. Det synes utredningen alltså angeläget, att kännedom om sjömanspensionens förmåner sprides bland sjöfolket på något praktiskt sätt exempelvis genom intagande av meddelande därom i lämplig form i sjömannens motbok. Det torde ankomma på kommerskollegium att närmare överväga det tillägg till motboken, som av sådan anledning kan föranledas.

En lösning av pensioneringsfrågan torde, såsom nyss antytts, icke kunna komma till stånd utan statens medverkan. Att staten lämnar sin medverkan är så mycket naturligare som staten redan äger ett för ändamålet lämpat

organ i handelsflottans pensionsanstalt. En pensionsförsäkring, som skall få betydelse ur de synpunkter vilka här berörts, måste emellertid uppenbarligen givas helt andra mått än den pensionsverksamhet som handelsflottans pensionsanstalt bedriver enligt 1939 års reglemente. Pensionsbeloppen måste få sådan storlek, att de verkligen äro ägnade att möjliggöra eller i varje fall underlätta en någorlunda dräglig försörjning.

De hittillsvarande statliga åtgärderna för sjöfolkets ålderdomsförsörjning ha uteslutande avsett sjömän i utrikes fart. Tillräckliga skäl att frångå det ställningstagande, som sålunda skett, torde ej föreligga. Sjömännen i utrikes fart befinna sig i ett annat läge än de sjömän, som göra tjänst inrikes. Sistnämnda sjömän torde, då det gäller möjligheterna att själva ordna sin försörjning på ålderdomen, kunna anses mer eller mindre jämställda med arbetare på land. Sjömännen i utrikes fart, vilka ofta under långa perioder befinna sig borta från hemlandet, ha sämre förutsättningar att uppehålla erforderliga förbindelser med den inhemska arbetsmarknaden. Härtill kommer att sjömannen i utrikes fart i motsats till kamraterna i inrikes sjötjänst saknar de sociala förmåner, som den inom landet bosatte arbetaren åtnjuter. Han kan icke tillgodogöra sig de anordningar, kommunala och statliga, vilka vidtagas för befolkningens trivsel, och till vilka han likväl måste bidra i form av skatter. Möjligheterna till ett ordnat familjeliv äro små. Långa tider vistas han på resor, under vilka underrättelse från hemorten kanske endast sällan kan nå honom. Hans tillvaro splittras och han blir lätt rotlös med därav följande svårigheter att skapa en ordnad framtid. Förhållandena i här berörda hänseenden kunna visserligen gestalta sig olika för olika kategorier av sjömän, beroende på sjötjänstens art. Viss utrikes sjöfart är mera påfrestande än annan. Å andra sidan finnes inrikes fart, som kan vara lika betungande ur angivna synpunkter som de lindrigare slagen av utrikes. Ehuru den nuvarande gränsdragningen sålunda kan sägas vara icke alltid fullt rättvis, torde den dock lämna ett i stort sett tillfredsställande resultat. Den har också av ålder tillämpats. Någon annan, ur rättvisesynpunkt bättre, hållbar gräns torde av praktiska skäl icke stå att vinna.

Utredningen förordar alltså, att den pensionsförsäkringsverksamhet, varom här är fråga, begränsas att, på samma sätt som den nuvarande, omfatta allenast sjömän i utrikes fart. Nämnda pensionsförsäkring förutsättes skola vara av obligatorisk natur. Emellertid anser utredningen lämpligt, att vid sidan härav handelsflottans pensionsanstalt utnyttjas jämväl för möjliggörande av frivillig försäkring. Intet hinder torde böra möta, att denna form av försäkring står öppen även för sjömän i inrikes fart. Utredningen finner det tvärtom önskvärt, att de, vilka icke på annat sätt få sin ålderdomsförsörjning ordnad, genom inbetalningar till pensionsanstaltens frivilliga försäkring kunna bereda sig ålderspension.

Såsom förut nämnts innefattar utredningens uppdrag närmast att undersöka möjligheterna för en förbättring av pensioneringen för sjöfolk i manskapsklass. Befällets ställning i pensionshänseende kan emellertid icke här-

vid helt lämnas å sido. Av den tidigare redogörelsen framgår att möjlighet att erhålla pension för befälets del för närvarande finnes — bortsett från den begränsade pensionsmöjlighet som erbjudes genom handelsflottans pensionsanstalt — dels genom den år 1938 inregistrerade sjöbefälets pensionskassa, dels ock genom vissa rederiers privata pensionskassor för de hos dessa rederier anställda. Genom tillkomsten av sjöbefälets pensionskassa torde befälets pensionsfråga — om man bortser från övergångsåren, innan ännu pensionsavgifter för längre tid hunnit erläggas till kassan — få anses löst på ett i huvudsak tillfredsställande sätt. Ett undantag är att anteckna för sådant befäl, som samtidigt är redare. Dylikt befäl, som framför allt förekommer på motorssegelfartygen, torde knappast kunna förmodas komma att ansluta sig till sjöbefälets pensionskassa.

Inom utredningen ha övervägts möjligheterna för viss omläggning av det nuvarande pensionssystemet för befäl. Härvid ha undersökts förutsättningarna för ett samordnande av den pensionsverksamhet, som nu för befälets del bedrivs dels av handelsflottans pensionsanstalt, dels av sjöbefälets pensionskassa. Då, enligt vad utredningen inhämtat, hos en stor del av befälet finnes en önskan att sjöbefälets pensionskassa skall bestå såsom självständig försäkringsinrättning, har en tanke, att kassans verksamhet skulle övertagas av pensionsanstalten, förkastats. Undersökningarna ha i stället inriktats på, huruvida befälets pensionsfråga skulle kunna helt överlämnas åt pensionskassan och således pensionsanstaltens befattning med befälets pensionering upphöra. Vad härvid först angår den hyresavgift av en procent som befälet, i likhet med manskapet, erlägger, kunde denna, om pensionsfrågan löstes på sist antydda sätt, lämpligen bortfalla för befälets del. Huruvida för sådant fall avgifterna till pensionskassan i stället skulle ökas med motsvarande procentsats vore ett spörsmål, vars besvarande finge bero på vederbörande själva. Beträffande åter de förmåner i form av pensionsförhöjning och tilläggspension, som befälet av allmänna medel åtnjuter från handelsflottans pensionsanstalt, torde dessa icke utan vidare kunna upphöra. Det är förmåner, som, även om beloppen växlat, av ålder åtnjuts, och särskilt för det äldre befälet äro de av icke oväsentligt värde. De måste alltså i någon form avlösas. Det torde emellertid knappast kunna tänkas att de medel av vilka berörda förmåner utgå, inlevererades direkt till en privat försäkringskassa. Handelsflottans pensionsanstalt skulle sålunda ej kunna undgå att omhänderha även den del av medlen, som avsåge befäls pensioneringen, samt att verkställa fördelningen av dessa medel mellan befäl och manskap. Frågan finge lämpligen lösas så att, sedan vederbörande sjöman uppnått pensionsåldern, till pensionskassan från pensionsanstalten överfördes ett belopp, motsvarande ifrågavarande förmånens kapitaliserade värde. Utbetalningen av pensionen finge därefter ankomma på kassan.

Ett system sådant som det här antydda skulle ej innebära någon verklig rationalisering i jämförelse med det nuvarande. Vinsten skulle inskränka sig till att någon hyresavgift ej behöfde upptagas av sjöman, då han tjänade i befälsställning. Denna vinst är emellertid ej av större betydelse, då under

alla förhållanden nödvändigheten att skilja mellan huruvida sjömannen seglar såsom menig eller såsom befäl komme att kvarstå vid hyresavgiftsuppbörden. För befäl är det regel, att han någon tid tjänat såsom menig. Han skulle sålunda, även med det ifrågasatta systemet, bli berättigad till pension från två håll. Visserligen kunde saken ordnas så, att jämväl den på tjänstgöringen såsom manskap grundade pensionen utbetalades från sjöbefälets pensionskassa. Detta förutsätter emellertid att ett däremot svarande belopp överfördes till kassan från pensionsanstalten, vars arbete sålunda endast skulle på det sätt minskas, att den sluppe utanordningen av pensionsloppen till sjömannen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utredningen ansett sig icke böra föreslå någon ändring i den för närvarande i fråga om befälet gällande ordningen. Nuvarande hyresavgift av en procent torde alltså för befälets del alljämt böra uttagas. De med tjänstgöringen såsom befäl förenade pensionsförmånerna enligt gällande reglemente för handelsflottans pensionsanstalt böra i princip bibehållas, och pensionsverksamheten bör liksom hittills omhändervaras av anstalten. Vissa förenklingar i nuvarande regler för pensionens beräkning torde emellertid, utan större avvikelser i sak, kunna genomföras. Utredningen återkommer till denna fråga i annat sammanhang.

Vad beträffar sådant befäl å särskilt motorsegelfartyg, som samtidigt är redare, beredes dessa genom den frivilliga pensionsförsäkring, som utredningen föreslår anordnad inom handelsflottans pensionsanstalt, tillfälle att där ordna sin pensionering efter eget gottfinnande.

Den nuvarande sjöfolkspensioneringen genom handelsflottans pensionsanstalt avser huvudsakligen allenast ålderspension. Utredningen har haft under överbägande, huruvida i samband med förbättring av denna pensionering jämväl borde införas familjepension. Flera skäl tala emellertid enligt utredningens mening mot att så sker. För det första finnes möjlighet för avliden sjömans efterlevande maka att erhålla ett, om också ej stort, understöd från det sjömanshus, sjömannen senast tillhört. Vidare befinna sig de sjömän, för vilkas del familjepensionering skulle vara mest påkallad, i sådana omständigheter, att deras barn torde komma i åtnjutande av barnbidrag från pensionsstyrelsen enligt 1937 års lag om barnbidrag. Slutligen måste tagas hänsyn därtill, att en familjepensionering, om den skall bli av verkligt värde, ställer sig dyrbar att genomföra. Utredningen har, med hänsyn icke minst till det sätt på vilket redan är sörjt för de efterlevande, funnit det riktigare att söka bygga upp en ålderspensionering av verklig betydelse, än att splittra de medel, vilka kunna komma att stå till förfogande för pensionsändamål, på ett flertal pensionsformer. Någon familjepensionering vill utredningen därför ej tillstyrka.

Enligt gällande pensionsreglemente kan jämväl erhållas invalidpension. Densamma kan dock ej anses såsom pension i egentlig mening utan har karaktär av understöd. Någon verklig invalidpension anser sig icke heller utredningen kunna förorda, då en sådan skulle ställa sig alltför kostsam. Ut-

redningen har härvid uppmärksammat de möjligheter till pension, som vid varaktig oförmåga till arbete föreligga enligt lagen om folkpensionering och förordningen om invalidunderstöd samt lagen om försäkring för olycksfall i arbete. Emellertid avser utredningen att i det följande föreslå viss omläggning av det nuvarande pensionsystemet i fråga om invalida sjömän i syfte att skapa möjlighet under vissa omständigheter till en något mera effektiv hjälp på längre sikt än den som för närvarande kan lämnas.

Storleken av den ålderspension, som för den menige sjömannen kan ifrågakomma, blir givetvis beroende av vilka medel, som kunna stå till förfogande för pensionens beredande. Utredningen har ansett sig böra syfta till att åstadkomma en pensionering, som, om den också ej helt löser, likväl väsentligen underlättar vederbörandes försörjningsproblem. Ett pensionsbelopp av den storlek, som för detta ändamål erfordras, bör emellertid endast ifrågakomma i sådana fall, där sjömannen ägnat sitt liv åt yrket, och under förutsättning att härunder avsevärd tid tillbragts i utrikes sjöfart. En sjöman kan, såsom nämnts, icke påräkna att oavbrutet erhålla tjänst å fartyg i utrikes fart. Perioder av sysslolöshet och tjänstgöring i inrikes fart måste praktiskt taget alltid finnas. Vid pensionens avvägning måste hänsyn tagas härtill. Utredningen vill taga det fall, att en menig sjöman i 30 år seglat i utrikes fart i medeltal omkring 6 månader om året eller sammanlagt omkring 180 månader. En sådan sjöman bör enligt utredningens mening kunna påräkna en pension som möjliggör för honom att, då han uppnår pensionsåldern, lämna sjötjänsten. Skall detta syfte nås, bör pensionen ej understiga 600 kronor om året. Utredningen förutsätter emellertid härvid, att hänsyn tages även till den sjömannen tillkommande folkpensionen. Pensionen från handelsflottans pensionsanstalt antages alltså skola uppgå till nyssnämnda belopp allenast intill dess sjömannen fyller 67 år. Därefter minskas den med belopp, ungefär motsvarande folkpensionen. Den sammanlagda årliga pensionen blir på detta sätt i stort sett lika under hela livstiden. Skulle antalet månader vara större än i det angivna fallet, bör pensionens storlek ökas. Vid lägre antal månader minskas pensionsbeloppet.

En obligatorisk pensionering av menigt sjöfolk av den innebörd, som här ifrågasättes, kan ej genomföras med mindre sjömännen själva bidra med en pensionsavgift av helt annan storleksordning än den nuvarande hyresavgiften av en procent. Utredningen föreslår, att denna hyresavgift höjes till 6 procent. Högre pensionsavgift kan, med hänsyn till den kontanta inkomst en menig sjöman åtnjuter, enligt utredningens åsikt icke lämpligen påläggas honom.

De pensioner, som skulle kunna åstadkommas även med en sålunda höjd hyresavgift, äro emellertid icke på långt när så stora som utredningen, enligt vad nyss anförts, anser önskvärt. En ålderspensionering av menige sjöman i överensstämmelse med utredningens syfte i förening med den möjlighet till invalidunderstöd, som utredningen har för avsikt att föreslå kan, enligt vad den genom utredningens försorg verkställda undersökningen visar (se den

såsom bilaga fogade promemorian med statistiska undersökningar och kostnadsberäkningar) beräknas i ett framtida jämviktsläge, vid vars fastställande hänsyn tagits till den inverkan å förhållandena inom yrket en förbättrad pensionering kan tänkas medföra, draga en kostnad av i runt tal 1 700 000 kronor utöver det belopp, som täckes av hyresavgifter. Härtill komma kostnaderna för befälets pensionering. Bortses även här från hyresavgifterna, kunna kostnaderna för befäls pensioneringen uppskattas till inemot 500 000 kronor. Sammanlagt skulle den framtida pensionsverksamheten alltså kunna beräknas draga en kostnad, utöver hyresavgifterna, av 2 200 000 kronor.

Till täckande av denna kostnad kunna användas dels pensionsanstaltens andel i tonavgifter (jfr sid. 46), vilken andel med hänsyn till förhållandena icke synes böra upptagas högre än till 200,000 kronor, dels nuvarande statsbidraget å 536 000 kronor, dels ock slutligen avkastningen av vissa anstaltens fonder, cirka 50 000 kronor, eller i runt tal sammanlagt 800 000 kronor. Ett belopp av omkring 1 400 000 kronor behöver alltså anskaffas. Detta torde icke vara möjligt utan ytterligare bidrag från dels redarnas dels ock statens sida.

Av tonavgifternas totalbelopp härröra i medeltal under normala sjöfartsförhållanden omkring 250 000 kronor från svenska fartyg. Av detta belopp motsvarar 200 000 kronor det, vartill handelsflottans pensionsanstalts andel i tonavgifterna nyss beräknats. Det överskjutande beloppet tillgodokommer sjömanshusen och deras understödsverksamhet. Att redarna ha intresse av att sjöfolkets pensioneringsfråga blir på tillfredsställande sätt ordnad, har förut framhållits. Den särställning, som sjömännen i utrikes fart intaga i förhållande till andra arbetarekategorier, gör, att redarnas medverkan till sjöfolkspensioneringen icke kan tillmätas någon som helst prejudicerande betydelse, därest krav skulle resas på motsvarande åtgärder till förmån för andra grupper av arbetare. Å andra sidan måste vid bedömande av den omfattning, sådan medverkan skäligen bör erhålla, hänsyn tagas till angelägenheten av att den svenska sjöfartsnäringens konkurrenskraft gentemot utländsk sjöfart bevaras. Man måste därför, då det gäller att belasta näringen med ytterligare utgifter även av den art, varom här är fråga, framgå med varsamhet. Det kan icke lända annat än till skada för det allmänna och sjöfolket självt, därest en dylik utgiftsbelastning skulle, särskilt under tider av lågkonjunktur, hava till följd en ökning av fartygsupplägningarna med ty åtföljande arbetslöshet bland sjöfolket. Det förhåller sig ju också så, att ett flertal betydande sjöfartsnationer, med vilka vårt lands fartyg ha att konkurrera, i vart fall icke hittills ålagt redarna avgiftsplikt för pensionering av sjöfolk.

Men även frånsatt detta förhållande anser sig utredningen ej kunna förorda, att redarna betala hela det erforderliga beloppet 1 400 000 kronor. Vid skilda tillfällen har givits uttryck åt det värde, som sjömannens yrke äger ur samhällsnyttans synpunkt, ej minst under rådande svåra försörjningsförhållanden, och åt den uppskattning, som från statsmakternas sida möter

sjömannens påfrestande och ofta riskfyllda insatser till gagn för det allmänna. Man torde härvid främst tänka på sjömännen i utrikes fart. Det synes rimligt, att, i den mån så nu kräves för att få till stånd en verklig förbättring av dessa sjömans ålderdomsförsörjning, staten icke undandraget sig en icke oväsentlig utökad bidragsplikt.

Vid avvägningen av storleken av redarnas och statens bidrag till sjöfolkets pensionering har utredningen stannat vid att föreslå, att redarna och staten skola bidraga med ungefär lika stora belopp. I dessa belopp torde böra inräknas å ena sidan statens redan nu utgående årliga bidrag av 536 000 kronor samt å andra sidan det belopp av 250 000 kronor, vartill enligt vad förut anförts redarnas nuvarande bidrag till sjöfolkets pensions- och understödsväsende uppgår. Om dessa båda belopp läggas till det förut nämnda beloppet 1 400 000 kronor, erhålles en summa av i runt tal 2 200 000 kronor. Man bör emellertid taga hänsyn till, att om bidragen, såsom här förutsättes, utmätas efter vad som kan beräknas erforderligt sedan pensioneringen blivit fullt genomförd, ett ganska avsevärt överskott uppstår under övergångsåren. Även om man tager i beräkning avsättning till en skälig utjämningsfond, torde man kunna utgå från att av ränteavkastningen från fonderade överskottsmedel årligen omkring 200 000 kronor i jämviktsläge kunna användas för pensioneringsändamål. Att bestridas av staten och redarna skulle alltså återstå ett belopp av 2 000 000 kronor. Härav skulle således staten betala 1 000 000 och redarna 1 000 000 kronor.

Då redarna redan erlägga 250 000 kronor i form av tonavgifter, skulle deras direkta bidrag till handelsflottans pensionsanstalt utgöra 750 000 kronor. Antages, i anslutning till de beräkningar för vilka redogjorts i ett tidigare avsnitt av betänkandet, att lönerna till manskap i utrikes sjöfart uppgå till omkring 20 miljoner kronor årligen, skulle redarnas bidrag motsvara ungefär $3\frac{1}{2}$ procent av nämnda löner. Utredningen föreslår alltså, att redarna åläggas att såsom bidrag till pensioneringen av menigt sjöfolk i utrikes fart betala en avgift, lämpligen benämnd redareavgift, av $3\frac{1}{2}$ procent å lönen i sådan fart.

Utredningen vill i detta sammanhang föreslå sådan omläggning av tonavgifternas användning, att inkomsten av dessa avgifter i deras helhet — med undantag av visst mindre belopp, vilket inbetalas till statskontoret såsom ersättning för sjömanshusen medgiven tjänstebrevsrätt — tillgodoföres sjömanshusen. Vid bifall härtill bör statens bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader, för närvarande 356 000 kronor om året, minskas med 200 000 kronor och i stället bidraget till handelsflottans pensionsanstalt för sjömanspensioneringen ökas med samma belopp. Statens bidrag till pensionsanstalten, inberäknat ersättningen för tonavgifter, skulle alltså belöpa sig till sammanlagt (1 000 000 + 200 000 =) 1 200 000 kronor. Genom denna omläggning undgår pensionsanstalten att bli i ekonomiskt hänseende beroende av sjöfartens växlingar. Ett dylikt beroende är icke lyckligt för en pensionsförsäkringsverksamhet i egentlig mening sådan som den här avsedda. Vidare

skulle den fördelen vinnas, att varje sken undvekes av att tonavgifterna från utländska fartyg användes till de svenska sjömannens ålderspensionering.

Den faktiska kostnadsökningen för statens del blir (1 000 000 — 536 000 =) 464 000 kronor. I betraktande av den vikt det måste tillmätas, att förevarande pensioneringsspörsmål nu löses, och med hänsyn till den ökade avgiftsskyldighet, som enligt förslaget skulle åvila såväl ifrågavarande sjömän själva som rederinäringen, synes en kostnadsökning av denna storlek ingalunda oskäligen.

2. Speciell motivering.

Förslag till lag om avgifter för sjöfolks pensionering.

Nuvarande bestämmelser angående hyresavgift återfinnas, såsom nämnts, i den av Kungl. Maj:t i administrativ väg utfärdade sjömanshuskungörelsen. Om, såsom utredningen föreslår, samtidigt med att hyresavgiften för manskapets del höjes till 6 procent, redarna åläggas bidra till manskapspensioneringen med viss avgift, torde de grundläggande bestämmelserna i ämnet böra sammanföras i en av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag. Förslag till sådan lag har utarbetats av utredningen.

1 §.

I lagens 1 § har avgiftsskyldigheten fastslagits.

Avgiftsskyldighet har knutits till pensionsrätten. Såsom förutsättning för rätt till pension torde i anslutning till vad tidigare föreslagits och vad för närvarande gäller böra fordras, att sjömannen varit påmönstrad för utrikes fart å svenskt handelsfartyg. Angående skyldighet att påmönstra stadgas i 33 § sjömanshuskungörelsen. Sådan skyldighet åvilar, då fråga är om svenskt handelsfartyg om 20 registertons nettodräktighet eller däröver i utrikes fart, dels den egentliga besättningen, dels ock de i 70 och 71 §§ sjömanslagen avsedda, å fartyget anställda personer, vilka icke äro att hänföra till den egentliga besättningen. Till sistnämnda kategori räknas huvudsakligen viss intendenturpersonal, som knappast idkar sjöfart såsom yrke och som i allmänhet mera tillfälligt tagit anställning å handelsfartyg.

Vad med handelsfartyg skall förstås torde böra angivas i överensstämmelse med vad därutinnan gäller enligt sjömanshuskungörelsen. Enligt 1 § 1 mom. sista stycket nämnda kungörelse avses med handelsfartyg sådant fartyg, som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fortskaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- och dykeriföretag. Motsvarande bestämmelse finnes i § 2 befälsförordningen. En definition av denna innebörd föreslås av utredningen skola intagas i lagens 2 §.

Rätt till pension synes allenast böra tillkomma svenska medborgare. Det torde ej finnas skäl att göra utlänning delaktig av en pensionering, som

svenska staten anordnar och understöder i syfte bl. a. att höja den svenska sjömanskåren. Vid sådant förhållande synes ej heller avgiftsplikt böra ifrågakomma beträffande annan sjöman än svensk. Detta gäller såväl hyresavgiften som redareavgiften. Vad angår redareavgiften kunde visserligen tänkas att låta redaren vidkännas sin avgift jämväl för å fartyget anställt utländskt sjöfolk. Avgiften skulle emellertid i sådant fall ur redarens synpunkt knappast te sig som ett bidrag till hos honom anställd sjömans pensionering utan snarare som en straffavgift, vilken utginge under förhållanden, över vilka han ej alltid kan råda. Praktiska skäl ur kontrollsynpunkt tala även för att redareavgift ej betalas för annan sjöman än sådan, för vilken erlägges hyresavgift. Utredningen förutsätter, att den omständigheten, att redareavgift sålunda icke uttages för utländsk sjöman, ej kommer att påverka redarna vid anställning av besättningsmän. Erinras må i detta sammanhang om stadgandet i 35 § 1 b) sjömanshuskungörelsen, enligt vilket vid påmönstring av besättning skall tillses, att minst två tredjedelar, befälhavaren medräknad, består av svenska medborgare.

Redareavgift skall erläggas allenast för andra sjömän än sådana i befälsställning. Till befäl hänförs utredningen i detta sammanhang dels befälhavare, styrmän och maskinister, dels och radiotelegrafister. En gränsdragningslinje i pensionshänseende mellan befäl och andra sjömän efter denna linje torde med hänsyn till vederbörandes tjänstekvalifikationer, tjänsteställning och villkor i övrigt kunna anses i stort sett tillfredsställande. Den ansluter sig till vad som tillämpats sedan pensionsanstaltens bildande. Till befäl kommer enligt denna indelning i huvudsak att hänföras sjömän med behörighet, grundad på navigationsskola. Navigationsskoleutbildning fordras sålunda vad angår däcksbefäl lägst för vinnande av behörighet såsom skeppare av 1:sta klass och vad angår maskinbefäl lägst för behörighet såsom maskinist av 3:dje klass. Radiotelegrafisterna med sin specialutbildning intaga en särställning. Enligt vad som framgår av den tidigare redogörelsen kunna emellertid jämväl dessa försäkras till erhållande av pension i sjöbefälets pensionskassa.

Avgörande för huruvida sjömannen skall anses såsom befäl eller manskap blir icke vederbörandes behörighet i och för sig utan hans tjänsteställning ombord å fartyget i varje särskilt fall. Om sjömannen påmönstrar å fartyget såsom befälhavare, styrman, maskinist eller radiotelegrafist och i sjömansrullan införes i sådan egenskap, skall han i avgiftshänseende betraktas som befäl, oavsett om han innehar för tjänsten i vanliga fall föreskriven behörighet eller ej. Påmönstrar sjöman och införes han i sjömansrullan i annan egenskap än nu nämnts, blir han i avgiftshänseende att anse såsom manskap, även om han skulle vara behörig att tjänstgöra såsom befälhavare, styrman, maskinist eller radiotelegrafist.

2 §.

Enligt förevarande paragraf första stycket skall såsom sjöman i lagens mening allenast den anses, som är inskriven vid sjömanshus. För den, vilken icke är sålunda inskriven, skall alltså ej, även om han påmönstrat svenskt handelsfartyg för utrikes fart, utgå vare sig hyresavgift eller redareavgift.

Utredningen förutsätter, att den för pensionens beräknande erforderliga individuella kontrollen över sjömannens tjänstgöringstid och storleken av erlagda avgifter skall, liksom hittills, omhänderhavas av sjömanshusen. För närvarande föres ej vid handelsflottans pensionsanstalt något register över andra sjömän än sådana, som äro i åtnjutande av pension. Sjöman, som ännu ej beviljats pension, finnes ej redovisad hos pensionsanstalten utan endast hos vederbörande sjömanshus, som alltså kan sägas för pensionsanstaltens räkning föra försäkringsregister över sjömännen intill den tidpunkt, då pension beviljas. Först då överlämnas sjömanshusets uppgifter angående den pensionsberättigade till pensionsanstalten, som på grundval av dessa uppgifter uträknar pensionsbeloppet.

Vid sjömanshusen voro år 1941 inskrivna 50 037 sjömän. Häre äro emellertid inräknade 13 372, vilka enligt förut gällande bestämmelser kvarstodo allenast med hänsyn till värnpliktsredovisningen. Övriga 36 665 äro sådana sjömän, som under de senaste fyra åren idkat sjöfart; annan sjöman skall nämligen, jämlikt 16 § sjömanshuskungörelsen, avföras ur det vid sjömanshuset förda registret. Då i ett försäkringsregister finge upptagas var och en, som erlagt hyresavgift, oavsett om vederbörande kvarstode såsom inskriven vid sjömanshus eller ej, skulle ett dylikt register bli mycket omfattande. Det skulle i själva verket bli ett slags centralregister över svenskt sjöfolk. Att för närvarande vid pensionsanstalten upplägga ett sådant register skulle, med hänsyn till den registrering som äger rum vid sjömanshusen, innebära en dubbelorganisation. Uppläggandet och förandet av detta register skulle också bli förenat med ej oväsentliga kostnader. En sådan lösning av frågan synes därför utesluten. Så länge sjömanshusens registrering består, bör denna utnyttjas jämväl för pensionsanstaltens syften.

Emellertid medför den omständigheten, att pensionsanstalten sålunda saknar försäkringsregister och för erhållande av uppgifter angående andra försäkringstagare än de, vilka tillerkänts pension, är hänvisad till sjömanshusen, otvivelaktigt olägenheter. Dessa skulle mildras, om nuvarande registrering hos anstalten utvidgades till att omfatta sådana sjömän, som vid uppnådd pensionsålder kvarstå såsom inskrivna vid sjömanshusen. Utredningen förordar, att en dylik utvidgad registrering tages under övervägande av pensionsanstaltens direktion.

Skola sjömanshusen såsom utredningen förutsätter, alltjämt kunna fullgöra den registreringsverksamhet, som där för närvarande sker, måste sjömännen vara inskrivna vid sjömanshus. Inskrivning vid sjömanshus är också enligt gällande bestämmelser en förutsättning för skyldighet att erlægga hyresavgift, såvitt angår sådana å fartyget anställda personer, som ej tillhöra den egent-

liga besättningen. Att beträffande sjömän, tillhörande den egentliga besättningen, krav å inskrivning vid sjömanshus ej särskilt uppställts, torde sammanhånga med att dylika sjömän likväl regelmässigt äro inskrivna (jmf 35 § sjömanshuskungörelsen). Genom att fordran på inskrivning uppehålls vinnes förutom nyssberörda fördel i fråga om kontrollen, att sådana å fartyget anställda personer, vilka ej äro att hänföra till den egentliga besättningen, exempelvis personal för uppässning av passagerare, icke ovillkorligen bli i pensions- och avgiftshänseende jämställda med det verkliga sjöfolket. Beträffande sådana personer föreligga ej samma skäl för obligatorisk pensionsförsäkring som beträffande den egentliga besättningen. Huruvida de skola inordnas i pensionssystemet torde lämpligen få bli beroende av dem själva. Härvid synes liksom nu inskrivning vid sjömanshus vara en lämplig skiljelinje. Det må framhållas, att jämlikt 13 § sjömanshuskungörelsen rätt att vinna inskrivning vid sjömanshus står öppen för envar, som kan visa eller göra sannolikt, att han vunnit eller skall vinna anställning å handelsfartyg samt uppfyller vissa villkor med avseende å hälsotillstånd m. m.

I andra stycket av pragrafen har intagits den i det föregående berörda definitionen å handelsfartyg.

3 §.

Enligt gällande bestämmelser i 22 § sjömanshuskungörelsen beräknas hyresavgift å sjömannens samtliga under tiden från påmönstringsdagen, inberäknat tiden för i omedelbar anslutning till avmönstringen infallande semester, intjänta kontanta avlöningsförmåner, med undantag av ersättning för kosthåll. Beträffande beräkningen av berörda avlöningsförmåner i vissa fall äro särskilda föreskrifter meddelade. Sålunda stadgas beträffande befälhavaren, att om skriftligt avtal ej är upprättat eller ej kan företes eller om befälhavaren åtnjuter andel av fartygets frakt (kaplake) eller av annan inkomst av resan eller andel av redarens vinst å rörelsen (tantiem), avlöningen ej skall beräknas lägre än den hyra, som tillkommer den till avlöningen främste av besättningen å samma fartyg, med femtio procents förhöjning. Där avlöningsförmånerna till annan än befälhavaren utgå helt eller delvis i form av viss andel av insgelad frakt (segling på part, kaplake), skall hyresavgiften beräknas efter ett för motsvarande befattning ombord å fartyg av motsvarande storlek gängse hyresbelopp.

Utredningen har funnit sig böra i huvudsak godtaga de grunder för hyresavgiftens beräkning, som sålunda nu gälla. Den avvikelser synes dock böra ske, att från de avlöningsförmåner på vilka avgiften skall beräknas undantagas ej blott, såsom nu, ersättning för kosthåll utan jämväl dels krigsrisk-ersättning dels ock övertidsersättning. Bestämmelser om krigsrisk-ersättning funnos ej vid det nuvarande pensionsreglementets tillkomst. Dylik ersättning är av alldeles speciell art och synes ej vara av natur att böra grunda pensionsrätt. Vad övertidsersättningen beträffar tillmätas inom andra yrken dylik avlöningsförmån ej någon betydelse vid bestämmande av pension. Möjligheterna att förvärva sådan ersättning äro mycket olika för olika slag av

sjöfart. Övertidsersättnings medtagande skulle försvåra hyresavgiftens beräkning och medföra olägenheter ur kontrollsynpunkt. Hyresavgiftens höjning för manskapet från en till sex procent synes slutligen vara ett skäl att icke inräkna ifrågasvarande avlöningsförmån bland dem, å vilka avgift skall utgå. För befålets del är övertidsersättningen av mindre betydelse, varför dess undantagande, på sätt här föreslås, blir för storleken av befåls pensionen utan nämnvärd praktisk innebörd.

De avlöningsförmåner, å vilka hyresavgiften sålunda bör beräknas, torde kunna sammanfattas under beteckningen sjömannens hyra. Avgiften bör likaså för närvarande utgå allenast för tid, under vilken sjömannen är för utrikes fart påmönstrad å svenskt handelsfartyg, tiden för i omedelbar anslutning till avmönstringen infallande semester inberäknad. De närmare föreskrifter, som härutöver i sjömanshuskungörelsen äro meddelade beträffande avlöningsförmånernas beräkning, torde böra alltjämt gälla. De synas ej behöva intagas i lagen utan kunna kvarstå i nämnda kungörelse. Där synes också lämpligen kunna i förtydligande syfte inflyta en förklaring, i överensstämmelse med vad nyss anförts, angående vilka avlöningsförmåner, som skola inräknas i hyresbegreppet i här förevarande sammanhang.

Enligt vad utredningen i det följande föreslår torde pensionsåldern böra bestämmas till för befäl 60 år och för manskap 55 år. Hyresavgift synes ej lämpligen böra utgå efter uppnådd pensionsålder. Detta innebär, jämfört med vad nu gäller, en förkortning av avgiftstiden, som dock för befålets del inskränkes till 5 år. För manskapets vidkommande minskas avgiftstiden med 10 år. Härvid är emellertid att märka, dels att det torde höra till sällsyntheterna, att en menig sjöman kan, såsom för närvarande förutsattes, tjänstgöra till 65 års ålder, dels ock att hyresavgiften för menig sjöman enligt förslaget är avsevärt högre än den nuvarande. I överensstämmelse med vad förut anförts torde hyresavgiften för menig sjöman böra bestämmas till 6 procent. För befålet bibehålles en hyresavgift av en procent.

Huruvida den högre eller lägre avgiften skall erläggas beror, såsom redan nämnts, på den tjänstställning, sjömannen vid tillfället intager ombord å fartyget. Under tjänstgöring som befäl erlägges den lägre avgiften. Återgår han därefter till tjänstgöring såsom menig, erlägges därunder den högre. Är sjöman påmönstrad i utrikes fart efter fyllda 55 år, skall hyresavgift alltså endast erläggas för den händelse han tjänstgör såsom befäl.

Redareavgiften har utredningen föreslagit skola bestämmas till $3\frac{1}{2}$ procent. Den bör utgå under samma tid och förutsättningar, som gälla beträffande den menige sjömannens hyresavgift. Har sjömannens avgiftsskyldighet upphört, skall sålunda ej heller redareavgift erläggas.

4 §.

Närmare föreskrifter angående hur hyresavgift och redareavgift skola beräknas och erläggas torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela. I det föregående har anförts, att vissa föreskrifter härutinnan torde böra intagas i sjömanshuskungörelsen. Det synes lämpligt, att jämväl övriga erforderliga

bestämmelser i ämnet införas i nämnda kungörelse. Till innehållet i dessa bestämmelser vill utredningen återkomma.

Med hänsyn till önskvärdheten av att icke alltför kort tid skall stå till förfogande för förberedande åtgärder, torde de nya pensionsbestämmelserna böra träda i tillämpning först den 1 juli 1944. Jämväl nu förevarande lagbestämmelser torde därför böra träda i kraft nämnda dag.

Förslag till reglemente för handelsflottans pensionsanstalt.

Gällande reglemente för handelsflottans pensionsanstalt innehåller dels pensionsbestämmelser dels ock instruktion för anstalten. Det förefaller lämpligt, att, då nya pensionsbestämmelser nu skola utfärdas, instruktionsföreskrifterna utbrytas till en särskild författning, och att pensionsreglementet begränsas till att allenast reglera pensionen. Utredningen har från denna utgångspunkt uppgjort ett nytt förslag till reglemente för pensionsanstalten.

1—3 §§.

Utredningen utgår från, att pensionsverksamheten alltjämt skall handhavas av handelsflottans pensionsanstalt.

Berättigad till pension från anstalten bör, i enlighet med vad som anförts i det föregående, vara varje svensk sjöman, som varit påmönstrad för utrikes fart å svenskt handelsfartyg och därvid erlagt hyresavgift. Visst undantag från denna regel föreslås emellertid i 7 §.

Pension bör, på sätt nämnts tidigare, utgå allenast i form av ålderspension. Inom utredningen har övervägts, huruvida sjöman, som efter uppnådd pensionsålder fortsatte sin sjötjänst, under sådan tid skulle gå pensionen förlustig. Principiellt sett kan det synas mindre riktigt, att en person åtnjuter pension, medan han alltjämt arbetar i sitt yrke. Till en början må emellertid framhållas att, enligt vad utredningen föreslår under 14 och 19 §§, sjömannen kan, genom att efter uppnådd pensionsålder under högst 5 år låta anstå med pensionens uttagande, avsevärt förbättra sina pensionsförmåner. Det är alltså ett intresse för sjömannen att söka bli kvar i tjänsten dessa fem år utan att lyfta pension. Att något större antal sjömän skulle fortsätta att segla efter de fem årens förlopp är föga troligt. Skulle emellertid en sjöman, som beviljats pension, lyckas erhålla ny anställning till sjöss, synes det utredningen som om det vore obilligt fordra, att han för den skull skall avstå pensionen. I varje fall torde han böra bibehålla den del av pensionen, som grundas på erlagda hyresavgifter. Men den inkomst, som en pensionerad sjöman kan uppnå genom att taga anställning i sitt gamla yrke, torde vara så förhållandevis blygsam, att någon saklig anledning att minska eller borttaga den på statens och redarens bidrag grundade delen av pensionsbeloppet knappast heller torde föreligga. Den anställning, som kan erhållas, torde i allmänhet vara av tillfällig natur och ej omfatta längre tid av året än på sin höjd 6 à 7 månader. Såsom ett skäl, varför utredningen anser sig böra förorda, att sjö-

mannens tjänstgöring till sjöss efter uppnådd pensionsålder ej skall inverka på hans pensionsrätt, må slutligen nämnas, att det för pensionsanstalten skulle möta stora svårigheter att kontrollera huruvida en sjöman, som ansöker om pension, slutat i sitt yrke eller ej.

4 §.

I anslutning till vad tidigare föreslagits torde sjöfolket i pensionshänseende böra indelas i två klasser: befälsklassen, omfattande befälhavare, styrmän, maskinister och radiotelegrafister, samt manskapsklassen, omfattande övriga sjömän. Huruvida sjömannen vid det tillfälle, då pensionsfrågan prövas, skall anses tillhöra den ena eller andra klassen har betydelse dels såtillvida, att, på sätt framgår av 10 och 15 §§, till befäl utgår livsvarig ålderspension med oföränderligt belopp medan däremot till manskap pensionen föreslås skola huvudsakligen utgå temporärt intill fyllda 67 år, dels ock därutinnan, att pensionsåldern förutsättes skola vara en annan för befäl än för manskap.

Med hänsyn härtill måste uppställas en regel för hur frågan, till vilken klass sjömannen vid pensionens bestämmande bör hänföras, skall i det särskilda fallet bedömas. Utredningen har härvid ansett den mest praktiska lösningen vara, att sjömannens senaste tjänstgöring i utrikes fart innan han fyllde 55 år — d. v. s. den ålder då menig sjöman berättigas till pension — blir utslagsgivande. Tjänstgjorde han vid berörda tidpunkt såsom befäl, anses pensionsåldern inträda först vid 60 år och skall pensionen beräknas enligt de för sjömän, tillhörande befälsklassen, gällande bestämmelserna i 2 kapitlet. Tjänstgjorde han senast före 55 år som menig, skola bestämmelserna angående menig sjöman i 3 kapitlet tillämpas. Har en sjöman haft anställning viss tid såsom menig och viss tid såsom befäl, blir det dock med hänsyn till innehållet i 13 och 18 §§ beträffande värdet av pensionsförmånen utan betydelse om bestämmelserna i det ena eller i det andra kapitlet komma till användning. Resultatet blir i båda fallen detsamma med den avvikelse, som följer därav, att 13 §, som avser befäls pension, räknar med en pensionsålder av 60 år, medan 18 §, som avser manskaps pension, utgår från en pensionsålder av 55 år. Pensionen måste alltså under i övrigt lika förutsättningar bli högre i det förra fallet än i det senare.

Regeln, att sjömans senaste tjänstgöring före 55 år skall vara avgörande för vilka bestämmelser i reglementet som skola tillämpas å honom, torde emellertid ej böra gälla utan möjlighet till undantag. Det vore exempelvis uppenbart orimligt om en sjöman, som tidigare övervägande haft anställning såsom menig, skulle vid pensionens bestämmande hänföras till befälsklassen endast därför att han tillfälligtvis vid 54 års ålder tjänstgjort såsom befäl. Motsvarande gäller det fall att en sjöman, vilken under många år haft befälsställning, av någon anledning skulle nödgas under kortare tid taga tjänst som menig. Det synes på grund härav böra medgivas pensionsanstaltens direktion att, om särskilda omständigheter därtill föranleda, besluta avvikelse från den angivna regeln.

5 §.

Enligt gällande bestämmelser är pensionsåldern för befälhavare med sjökaptens- eller styrmansbrev samt för övermaskinister och med dem likställda 60 år, för andra befälhavare och maskinister, för styrmän, för befälhavarnas närmaste män med skepparbrev av 1:a klass och för radiotelegrafister 57 år samt för övriga sjömän 55 år.

Enligt stadgarna för sjöbefälets pensionskassa är pensionsåldern för närvarande 65 år. Med hänsyn härtill kunde övervägas en höjning av den för rätt till pension från handelsflottans pensionsanstalt stadgade pensionsåldern för befäl. Utredningen har emellertid ansett, att vid den överarbetning av pensionsbestämmelserna, som här sker i syfte att förbättra manskapspensionen, pensionsförmånerna på grund av befälstjänstgöring böra såvitt möjligt lämnas orubbade. Någon höjning av den nuvarande 60-årsgränsen vill utredningen därför ej förorda. Däremot anser utredningen att bärande skäl knappast finnas för att vid den pensionering för befäl, varom här är fråga, tillämpa olika pensionsåldrar för olika befälskategorier. Utredningen föreslår, att pensionsåldern för allt befäl bestämmes till 60 år.

I detta sammanhang vill utredningen framhålla, att enligt 14 § den pensionsberättigade kan genom att vänta med pensionens uttagande till dess han fyller 65 år tillförsäkra sig en betydlig förbättring av pensionsbeloppet. För sådant fall blir den faktiska pensionsåldern densamma som i befälsskassan.

Vad angår pensionsåldern för menige sjömän har utredningen ansett sig sakna skäl att föreslå någon ändring i vad som nu gäller. Med hänsyn till de i den allmänna motiveringen berörda speciella förhållandena torde högre pensionsålder än 55 år icke böra stadgas. I betraktande av önskvärdheten av att sjömannen så länge som möjligt kvarstår i yrket, synes å andra sidan någon sänkning av pensionsåldern ej vara att förorda. Även menig sjöman kan, såsom tidigare erinrats, genom att stanna i tjänsten ytterligare högst 5 år, eller till fyllda 60 år, avsevärt förbättra sina pensionsförmåner.

6 §.

Ålderspension enligt gällande reglemente omfattar dels hyresavgiftspension, dels pensionsförhöjning och dels tilläggspension. Sistnämnda två slag av pension utgå av statsbidrag, pensionsanstaltens andel i tonavgifter samt anstaltens fonder. Hyresavgiftspensionen beräknas uteslutande å de av vederhörande sjöman erlagda hyresavgifterna.

Enligt utredningens förslag skall ålderspensionen allenast omfatta hyresavgiftspension och tilläggspension. Sistnämnda slag av pension har emellertid så utformats, att den i sig innesluter den pensionsförbättring, som nuvarande pensionsförhöjning avser att bereda. Härigenom vinnes en avsevärd förenkling av systemet.

7 §.

Hyresavgifterna skola liksom för närvarande försäkringsmatematiskt tillgodoräknas sjömannen. Ett villkor för att pension över huvud taget skall ut-

gå synes emellertid böra vara, att sjömannen ägnat någon mera avsevärd tid åt sjötjänst i utrikes fart. I annat fall saknas de förutsättningar, på vilka ifrågavarande pensionsverksamhet bygger.

Liknande synpunkter ligga till grund för det förut återgivna stadgandet i gällande reglemente (7 §), att för beräkning av hyresavgiftspension ej må tagas i betraktande hyresavgift, belöpande på tid före det kalenderår under vilket sjömannen fyllt 25 år, såvida han ej för tid därefter men före fyllda 30 år erlagt hyresavgift för minst 12 månader.

Emellertid anser utredningen berörda stadgande icke vara helt tillfredsställande. Tillräckliga skäl synas ej föreligga, varför sjömannens rätt att tillgodoräkna sig hyresavgifter, som erlagts före 25 års ålder, skall vara beroende av hans fortsatta sjötjänst före 30 år. Under tiden mellan 25 och 30 år undergår sjöman, som önskar vinna befordran i yrket, ofta skolutbildning. Han är då förhindrad att tjänstgöra till sjöss. Å andra sidan torde saknas grundad anledning, varför sjöman, som efter fyllda 25 år erlagt hyresavgift, skall vara berättigad till pension hur kort tid hans tjänstgöring i utrikes sjöfart än varat.

Utredningen vill för sin del föreslå såsom mest förenligt med rättvisa och billighet, att pensionsrätten göres beroende av viss, icke alltför kortvarig tids tjänstgöring i utrikes fart utan hänsyn till sjömannens ålder under samma tid. Fordran på tjänstgöringstidens längd bör, i överensstämmelse med vad redan nämnts, så avpassas, att från pensionsrätt uteslutas sådana, vilka allenast mera övergående ägnat sig åt den utrikes sjöfarten. Var gränsen skall sättas blir en avvägningsfråga. Utredningen har stannat för att såsom villkor för rätt till hyresavgiftspension — och därmed även till tilläggspension — fordra, att hyresavgift erlagts för minst 36 månader. Det kan nämnas att enligt gällande kollektivavtal mellan Sveriges redareförening och svenska sjöfolksförbundet fordras för matroskompetens 36 månaders praktik.

Har sjömannen, då den för honom stadgade pensionsåldern inträder, icke uppnått 36 hyresavgiftsmånader, böra erlagda hyresavgifter på ansökan återbetalas till honom. Någon ränta synes härvid ej böra utgå.

Enligt lagförslaget skall hyresavgift erläggas av menig sjöman till och med det kalenderår under vilket han fyller 54 år samt av sjöman, vilken tjänstgör som befäl, till och med det kalenderår, under vilket han fyller 59 år. På grund av bestämmelserna i 4 § av föreliggande förslag till reglemente kan det med hänsyn härtill inträffa, att en sjöman, som beviljats pension såsom menig, därefter fortsätter att erlägga hyresavgift i egenskap av befäl. Då pensionen redan bestämts för honom och icke lämpligen bör prövas ånyo, kommer sådan sjöman icke att tillgodoräknas pension på de hyresavgiftsbelopp, han erlagt efter ingången av det kalenderår, under vilket han fyller 55 år. Vid dylikt förhållande bör han äga rätt att, efter ansökan, återfå dessa belopp. Denna rätt synes han dock icke böra få göra gällande förrän hyresavgiftsskyldigheten definitivt upphört d. v. s. efter ingången av det kalenderår, han fyller 60 år. Även i detta fall bör någon ränta å de till sjömannen återlevererade avgifterna ej erläggas.

För bestridande av tilläggspensionen skola, på sätt anförts i det föregående, användas statsbidrag, redareavgiften och pensionsanstaltens fondmedel. I statsbidraget förutsättes skola ingå ett belopp, motsvarande den andel av tonavgifter, vartill pensionsanstalten för närvarande är berättigad, men vilken enligt utredningens förslag skall i likhet med övriga tonavgifter tillfalla sjömanshusen.

Tilläggspensionen är alltså en förmån, som tillkommer sjömannen utan något ekonomiskt vederlag från hans sida. Den synes med hänsyn härtill icke böra utgå, med mindre den av honom fullgjorda utrikes sjötjänsten varit av sådan omfattning, att de skäl, vilka i det föregående åberopats för statens och redarnas medverkan till pensioneringen, verkligen kunna anses vara för handen. På samma sätt som utredningen under 7 § föreslagit såsom villkor för rätt till hyresavgiftspension, att sjömannen haft minst 36 hyresavgiftsmånader, anser utredningen därför, att rätt till tilläggspension ej bör få grundas å den sjötjänst, som sjömannen under dessa 36 månader fullgjort. Först tid, som sjömannen därefter tillbragt i utrikes fart, bör tillgodoräknas honom vid tilläggspensionens bestämmande. Tilläggspensionens storlek bör vara beroende av längden av sistnämnda tid. Dock bör ej heller denna tid fullt ut tillgodoräknas honom. Om detta medgaves skulle nämligen resultatet lätt bli otillfredsställande för menige sjöman i allmänhet. Möjligheterna att vinna påmönstring för utrikes fart äro nämligen mycket växlande. Utredningen anser, att — sedan de nyss omförmälda första 36 hyresavgiftsmånaderna uppnåtts — högst 8 hyresavgiftsmånader per kalenderår böra få medräknas vid tilläggspensionens bestämmande. Härigenom anknytes möjligheten att erhålla högsta tilläggspension närmare till det antal hyresavgiftsmånader per år, som en menig sjöman i genomsnitt kan uppnå. Dessutom tages på detta sätt hänsyn till den begränsning av tillgodoräkning av seglationstiden, som gällande reglemente stadgar för rätt till pensionsförhöjning.

Från nu angivna regel synes emellertid visst undantag böra medgivas. Enligt gällande reglemente må tid, under vilken sjömannen varit fast anställd vid örlogsflottans stam eller fullgjort tjänstgöring såsom reservkadett eller reservofficer vid flottan, i viss utsträckning tillgodoräknas honom såsom tid, under vilken hyresavgift erlagts. Dylik tjänstgöring finner utredningen icke vara av beskaffenhet att rimligen böra i förevarande hänseende jämsställas med tjänst i utrikes fart. För stadgandets förefintlighet i det nuvarande reglementet torde kunna åberopas mera historiska än sakliga skäl. I ett nytt pensionsreglemente har ett sådant stadgande enligt utredningens mening ej någon plats. Däremot synas billighetsskäl tala för att viss sjötjänst å svenskt handelsfartyg i inrikes fart må tagas i beräkning vid tilläggspensionens bestämmande. Såsom nyss nämnts kan en sjöman, även om han mera regelmässigt seglar i utrikes fart, ej påräkna att oavbrutet erhålla sådan anställning. Mellantider uppkomma dels av sysslolöshet dels av tjänstgöring i inrikes fart. Utredningen vill därför tillstyrka, att sådan sjöman, som efter påmönstring å fartyg i utrikes fart erlagt hyresavgift under minst 36 månader

— eller den tid som enligt vad tidigare föreslagits berättigar till pension — må, då tilläggs pension för honom skall bestämmas, räkna sig tillgodo jämväl viss del av sin inrikes sjötjänst. Det synes dock härvidlag skäligt, att den inrikes sjötjänsten icke anses likvärdig med den utrikes. Förslagsvis bör hälften av den tid, sjömannen seglar i inrikes fart, få anses likvärdig med den utrikes farten, d. v. s. anses såsom tid, för vilken hyresavgift erlagts. Härutöver bör emellertid fastställas en gräns, efter vars överskridande hänsyn till inrikesfarten över huvud icke vidare får tagas. Utredningen föreslår, att denna gräns sättes så, att sjömannen må genom enbart inrikes sjötjänst tillgodoräkna sig högst 36 hyresavgiftsmånader. Beräklandet av denna tid bör givetvis ske i enlighet med tidigare angivna grunder, nämligen så att under varje kalenderår högst 8 hyresavgiftsmånader tillgodoräknas honom. Har han alltså exempelvis under ett kalenderår seglat 6 månader i utrikes och 6 månader i inrikes fart, anses vid tilläggs pensionens bestämmande antalet hyresavgiftsmånader under det året vara 8.

För att inrikes sjötjänst skall på angivet sätt tillgodoräknas sjömannen bör emellertid fordras, att tjänsten ägt rum i verklig handelssjöfart och ej i allenast exempelvis skärgårdstrafik. Detta syfte torde nås genom att fordra, att det varit fråga om sådan tjänstgöring, att sjömannen redovisats i sjömansrolla eller å manskapsförteckning. Genom detta krav möjliggöres också erforderlig kontroll över, att sjömannens uppgifter om den inrikes sjötjänsten överensstämmer med verkligheten.

9 §.

I förevarande paragraf har intagits en bestämmelse, motsvarande stadgandet i 10 § lagen om folkpensionering, att tilläggs pension ej må åtnjutas under tid då pensionstagaren undergår frihetsstraff eller är intagen å tvångsarbetsanstalt eller eljest är på statens bekostnad intagen å anstalt, såvida ej tiden understiger en månad, dock att pensionstagarens anhörig, som är för sitt uppehälle beroende av honom, må kunna medgivas rätt att i hans ställe uppbära pensionen. För pensionsanstalten torde det emellertid många gånger, då pensionen skall utbetalas, vara okänt, huruvida förhållande som nyss nämnts är för handen. För att undvika en reglering i efterhand av felaktigt utbetalta pensionsbelopp föreslår utredningen därför, att indragningen av pensionen endast skall ifrågakomma för tid efter det förhållandet kommit till anstaltens kännedom. Den i lagen om folkpensionering stadgade tidsbegränsningen av en månad torde vid bifall härtill ej behöva medtagas. — I rätten till hyresavgiftspension göres ej någon motsvarande inskränkning.

10 §.

10—14 §§ innehålla närmare bestämmelser angående pension åt sjömän, som enligt vad i 4 § stadgas skola anses tillhöra befälsklassen.

Enligt 10 § skall, i likhet med vad som gäller enligt nuvarande reglemente, pension åt sådan sjöman utgå i form av livsvarig ålderspension med oföränderligt årligt belopp.

11 §.

I förevarande paragraf ha intagits bestämmelser angående hyresavgiftspensionens beräkning. Den däri angivna tabellen är uppgjord i enlighet med de försäkringsmatematiska överväganden, vilka innehållas i den vid betänkandet fogade promemorian med statistiska undersökningar och kostnadsberäkningar. Härvid har förutsatts, att hyresavgifterna fonderas för att sedermera enligt försäkringstekniska grunder oavkortade tillgodoföras de sjömän, som erlagt desamma. Dödlighetstabellen R_{32} för män har liksom enligt gällande reglemente ansetts böra läggas till grund för beräkningarna. Då antalet kvinnor är förhållandevis litet bland sjöfolket, har det ansetts onödigt att använda en särskild dödlighetstabell för kvinnor. De mot avgifterna svarande pensionsbeloppen ha emellertid kunnat föreslås något högre än vad enligt gällande reglemente är fallet, enär utredningen ansett sig kunna räkna med en räntefot av 3 procent i stället för $2\frac{3}{4}$ procent, som lagts till grund för beräkningen av pensionsförmånerna enligt nämnda reglemente.

12 §.

Den tilläggspension, som enligt förevarande paragraf skall utgå till sjöman, tillhörande befälsklassen, motsvarar i stort sett summan av den pensionsförhöjning och tilläggspension, som kan utgå enligt nuvarande reglemente.

Enligt gällande reglemente kan en sjöman i befälsställning högst erhålla: i *pensionsförhöjning* 100 procent å den livsvariga hyresavgiftspensionen från 60 år, därvid dock icke må räknas med högre årlig hyresavgift än 15 kronor (75 kronor för femårsperiod); under förutsättning att en avgift av denna storlek erlagts fr. o. m. 25 t. o. m. 59 års ålder, skulle pensionsförhöjningen bli 72 kronor 98 öre;

i *tilläggspension* 75 kronor.

Sammanlagda beloppet av pensionsförhöjning och tilläggspension blir alltså 147 kronor 98 öre.

Högsta tilläggspensionen enligt förevarande paragraf är bestämd till 145 kronor. Härvid är emellertid att märka, att en sjöman, innan han får befälsställning, regelmässigt tjänstgjort viss tid såsom menig. Med hänsyn härtill kunna, på sätt närmare framgår av nästföljande paragraf, pensionsförmånerna för sjöman, vilken efter det nya reglementets ikraftträdande erhåller pension såsom befäl, bli icke obetydligt bättre än de motsvarande förmåner, som möjliggöras enligt gällande bestämmelser. Hur stor förbättringen blir, kommer givetvis att bero på längden av den tid, under vilken sjömannen erlagt hyresavgift såsom menig.

13 §.

För det omedelbart härförut avsedda fall, att en sjöman, tillhörande befälsklassen, erlagt hyresavgift jämväl i egenskap av menig, måste särskilda regler tillämpas vid tilläggspensionens beräkning. Bestämmelser härom ha intagits i förevarande paragraf.

Den i tredje stycket föreskrivna höjningen med 42 procent av den för sjömannen i egenskap av menig enligt 17 § beräknade tilläggspensionens belopp har sin grund däri, att sistnämnda paragraf utgår från en pensionsålder av 55 år, medan däremot pensionsåldern för befäl är 60 år.

Följande exempel angående tilläggspensionens beräkning enligt förevarande paragraf må här lämnas.

Antag att en person i befälsklassen seglat i utrikes fart såsom menig från 18 t. o. m. 24 års ålder sammanlagt 42 månader och därefter t. o. m. 59 års ålder 9 månader om året såsom befäl. Hans totala seglationstid blir 357 månader, därav 42 månader som menig och 315 månader som befäl.

Enligt 8 § få tillgodoräknas honom för tilläggspension

såsom befäl (till och med 59 år) $42 + 8 \cdot 35 - 36$ månader = 286 månader och

såsom menig (till och med 54 år) $42 + 8 \cdot 30 - 36$ månader = 246 månader.

Tilläggspensionen skulle alltså utgöra

om han hela tiden seglat som *befäl* (12 §): 145 kr. och

om han hela tiden seglat som *menig* (17 §): 360 kr.

Enligt förevarande paragraf skall emellertid tillgodoräknas honom

på grund av hans seglation som befäl $\frac{315}{357} \cdot 145$ kr. = 0.8824 · 145 = 127 kr.

95 öre och

på grund av hans seglation som menig $\frac{42}{357} \cdot 360$ kr. = 0.1176 · 360 = 42 kr.

34 öre, vilket sistnämnda belopp höjes med 42 procent för att svara mot pensionsåldern 60 år, alltså till 60 kr. 12 öre.

Den totala tilläggspensionen (livsvarig från 60 år) blir således 188 kr. 07 öre.

14 §.

Såsom förut anförts kan sjömannen genom att låta anstå några år utöver pensionsåldern med pensionens uttagande tillförsäkra sig en ej oväsentligt högre pension. Av praktiska skäl torde emellertid dylikt anstånd ej böra utsträckas över mer än 5 år. Den ökning av pensionsbeloppen — såväl hyresavgiftspensionen som tilläggspensionen — vilken på detta sätt kan erhållas, framgår av förevarande paragraf.

15 §.

Bestämmelser, motsvarande de i 10—14 §§ för befäl stadgade, äro i fråga om övriga sjömän meddelade i 15—20 §§.

Sjöman, som tillhör manskapsklassen, skall enligt gällande reglemente i första hand tilldelas temporär pension. Denna princip anser utredningen böra bibehållas. Sådan sjöman torde som regel från 67 år komma i åtnjutande av ej blott grundpension utan även tilläggspension från folkpensioneringen. Om nuvarande dyrtidstillägg inräknas, torde den sammanlagda

folkpensionen, om sjömannen är bosatt inom ortsgrupp 1, för honom uppgå till omkring 500 kronor. En begränsning av ålderspensionen från handelsflottans pensionsanstalt till att huvudsakligen avse tiden före fyllda 67 år, möjliggör givetvis högre ålderspension under denna tid, än om pensionen skulle utgå med oföränderligt årligt belopp ända till dödsfallet. Det har syntts utredningen böra eftersträvas, att sjömannen, om hänsyn tages jämväl till hans folkpension, såvitt möjligt tillförsäkras en konstant årlig sammanlagd pensionsinkomst under hela livstiden från det han inträder i den för honom enligt förevarande reglemente bestämda pensionsåldern. Skall detta syfte vinnas, måste ålderspensionen läggas så, att den, sedan sjömannen fyllt 67 år, antingen helt upphör eller minskas med belopp, motsvarande folkpensionen.

Då, såsom nämnts, folkpensionen torde kunna beräknas till 500 kronor, har utredningen, i anslutning till vad nu anförts, under 15 § upptagit en bestämmelse av innebörd, att om ålderspensionens livsvariga belopp, omräknat till temporär pension, skulle understiga 500 kronor, ålderspension skall utgå med det sålunda omräknade beloppet intill dess sjömannen fyller 67 år. Därefter skall för nu angivna fall någon pension från pensionsanstalten ej vidare erhållas, utan sjömannen får under återstoden av sitt liv lita till folkpensionen. Skulle åter den livsvariga ålderspensionens till temporär pension omräknade belopp överstiga 500 kronor, skall det överskjutande beloppet så fördelas, att pensionen blir — folkpensionen härvid medräknad — såvitt möjligt lika stor under hela livstiden. Angående de grunder, efter vilka dessa beräkningar skola ske, stadgas i 20 §.

Emellertid torde ej under alla förhållanden ålderspension böra utgå enligt angivna regler. Pensionsanstaltens direktion bör äga rätt att, om den finner skäl därtill föreligga, förordna, att sjömannen skall i stället åtnjuta livsvarig pension med oföränderligt belopp. Sistnämnda slag av pension synes exempelvis böra utgå om sjömannen redan före pensionsålderns inträde är berättigad till tilläggspension eller invalidunderstöd från folkpensioneringen. Detta kan inträffa, för den händelse han blivit varaktigt oförmögen till arbete. För sådant fall är situationen för sjömannen redan från början likartad med den, vilken för övriga pensionstagare inträder då de fylla 67 år. Skulle sjöman, som tillerkänts temporär ålderspension från pensionsanstalten, därefter men före fyllda 67 år erhålla tilläggspension eller invalidunderstöd från folkpensioneringen, bör det stå anstaltens direktion fritt att omräkna ålderspensionen till livsvarig pension med oföränderligt belopp.

16 §.

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser angående beräkandet av hyresavgiftspension med livsvarigt oföränderligt belopp för sjöman, tillhörande manskapsklassen. Däri intagen tabell motsvarar den i 11 § i fråga om befälet föreslagna. Avvikelserna sammanhånga därmed, att pensionsåldern är lägre för manskap än för befäl.

17 §.

Vid uppgörandet av förslag till beräkning av tilläggspension för sjöman, varom här är fråga, har utredningen låtit sig leda av den principen, att dylik pension bör för en sjöman med förhållandevis liten utrikes sjötjänst vara tämligen låg för att därefter stiga progressivt. Av den i paragrafen intagna tabellen framgår, att en icke oväsentlig höjning av tilläggspensionen sker, då sjömannen kan, enligt de i 8 § angivna beräkningsgrunder, tillgodoräkna sig 120 hyresavgiftsmånader. Orsaken härtill är den, att enligt utredningens mening först efter sådan längre tids tjänstgöring en mera avsevärd tilläggspension bör utgå. Härigenom tillgodoses pensioneringens syfte att knyta sjöfolket fastare till yrket.

Den övre gränsen för antalet hyresavgiftsmånader, då högsta tilläggspension erhålles, torde endast kunna uppnås vid regelbunden årlig seglation om minst 8 månader ända fram till pensionsåldern.

Exempel på den pension (temporär mellan 55 och 67 år) som en menig sjöman under olika förutsättningar kan erhålla, lämnas i den såsom bilaga intagna promemorian med statistiska utredningar och kostnadsberäkningar (sid. 127).

18 §.

Förevarande paragraf avser beräkning av tilläggspension åt sådan sjöman, tillhörande manskapsklassen, vilken äger tillgodoräkna sig jämväl tjänstgöring såsom befäl. Bestämmelserna i ämnet överensstämman i sak med vad som för motsvarande fall stadgats i 13 §. Den i tredje stycket föreskrivna nedsättningen med 30 procent av den för sjömannen i egenskap av befäl enligt 12 § beräknade tilläggspensionen, föranledes därav att sistnämnda paragraf utgår från en pensionsålder av 60 år, medan däremot pensionsåldern för menig sjöman är allenast 55 år.

Följande exempel på bestämmelsernas tillämpning må här lämnas.

Antag att en person i manskapsklassen seglat i utrikes fart 7 månader om året från 18 t. o. m. 54 års ålder och att han därunder seglat 70 månader som befäl.

Hela hans seglationstid utgör 259 månader, varav 189 månader som menig och 70 månader som befäl.

För tilläggspension få enligt 8 § tillgodoräknas, vare sig han betraktas som befäl eller som menig, $259 - 36 = 223$ månader.

Tilläggspensionen skulle alltså utgöra

om han hela tiden seglat som *menig* (17 §)

för 200 månader 270: — kr.

» 23 » 23 · 2: 25 kr. = 51: 75 »

summa 321: 75 kr. och

om han hela tiden seglat som *befäl* (12 §)

för 200 månader 125: — kr.

» 23 » 23 · 0: 50 kr. = 11: 50 »

summa 136: 50 kr.

Enligt förevarande paragraf skall emellertid tillgodoräknas honom på grund av hans seglation som menig

$$\frac{189}{259} \cdot 321:75 = 0.7297 \cdot 321:75 = 234:78 \text{ kr. och}$$

på grund av hans seglation som befäl

$$\frac{70}{259} \cdot 136:50 = 0.2703 \cdot 136:50 = 36:90 \text{ kr.,}$$

vilket sistnämnda belopp minskas med 30 procent för att svara mot en pensionsålder av 55 år, alltså till 25 kr. 83 öre.

Den totala tilläggspensionen (livsvarig från 55 år) blir således 260 kronor 61 öre.

19 §.

Av förevarande paragraf framgår, hur ålderspensionens totalbelopp förändras, därest sjömannen väntar vissa år efter uppnådd pensionsålder med att uttaga honom tillkommande pension. Liksom i fråga om befälet har beträffande sjömän, tillhörande manskapsklassen, den tid, under vilken med pensionens uttagande sålunda må anstå, begränsats till 5 år.

20 §.

Även här har dödlighetstabellen R_{32} för män, vilken är den vid beräkningen av livränta såsom regel begagnade, ansetts böra komma till användning. Någon särskild dödlighetstabell för kvinnor synes på förut anförda skäl (jfr vid 11 §) ej erforderlig.

21—24 §§.

Såsom framgår av den allmänna motiveringen finner utredningen sig av ekonomiska skäl förhindrad att tillstyrka någon invalidpension i egentlig mening för sjöfolk. Den i nuvarande reglemente såsom invalidpension betecknade förmånen är ej heller någon verklig pension utan ett understöd, som tilldelas efter behovsprövning. Högsta årliga beloppet växlar för olika befäl mellan 100 och 160 kronor samt utgör för menig sjöman 90 kronor. Därjämte äger emellertid invalid sjöman enligt gällande reglemente att i viss utsträckning tillgodoräkna sig tid efter invaliditetens inträdande såsom grundläggande för rätt till ålderspension.

Utredningen föreslår, att frågan huruvida invalidunderstöd skall utgå eller icke även framdeles avgöres efter behovsprövning. Såsom vilkor för erhållande av understöd bör krävas, att sjömannen ådragit sig sådan sjukdom eller kroppsskada, att han ej vidare kan göra tjänst till sjöss. Däremot synes icke böra uppställas såsom oeftergivlig fordran att tjänsteoförmågan uppkommit till följd av anställning i yrket.

Någon ovillkorlig rätt till invalidunderstöd under angivna förutsättningar avses ej skola föreligga. Även andra särskilda omständigheter än behovet

böra noggrant prövas. Framhållas må också, att möjligheten till understöd är, på samma sätt som rätten till ålderspension, avsedd för sjöfolk i utrikes fart. För att understöd skall kunna utgå bör därför, liksom då det gäller ålderspensionen, fordras, att sjömannen under ej alltför kort tid tjänstgjort i sådan fart. Utredningen anser det lämpligt, att jämväl här uppställas krav på en seglationstid, omfattande minst 36 hyresavgiftsmånader. Ur ordnings-synpunkt och då en förutsättning för understöd givetvis bör vara, att tjänste-oförmågan varit anledningen till att sjömannen lämnat yrket, torde tillika böra stadgas, att ansökan om understöd skall, om ej särskilda hinder möta, göras inom ett år efter det sökanden till följd av skadan eller sjukdoms-fallet slutat sin sjötjänst i den utrikes farten.

Utredningen finner det icke uteslutet, att enligt förevarande paragraf i ömmande fall, om synnerliga skäl därtill äro, understöd må kunna beviljas jämväl på grund av väsentligt nedsatt hörsel- eller synförmåga. Med hänsyn till talrikheten av fall, då sjömannen av dylik anledning icke kan fortsätta sin sjötjänst, torde emellertid särskild återhållsamhet i fråga om beviljande av understöd till sådan sjöman vara påkallad.

Invalidunderstödens årsbelopp torde icke kunna bli av större storleks-ordning. Utredningen föreslår, att sådant understöd maximeras till 160 kronor eller det högsta belopp, som för närvarande kan utgå. Härvid synes emellertid den enligt gällande bestämmelser bestående skillnaden mellan olika kategorier av sjömän ej böra upprätthållas. Nämda belopp bör alltså kunna beviljas, oavsett om sjömannen är befäl eller menig. Utgår till sjömannen liv-ränta enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, tilläggspension eller invalidunderstöd från folkpensioneringen eller ålderspension enligt föreva-rande pensionsreglemente, bör understödet enligt pensionsreglementet så ned-sättas, att summan av de sjömannen sålunda tillkommande förmånerna ej överstiger 160 kronor. Erhåller sjömannen blindhetsersättning enligt Kungl. Maj:ts förordning den 20 april 1934 (nr 105) i detta ämne, vilken ersättning är bestämd till 500 kronor om året, skall invalidunderstöd ej utgå.

Har invaliditeten drabbat förhållandevis unga personer, är ett årligt under-stöd ej alltid den lämpligaste hjälpformen. Fall torde ej sällan förekomma, då vederbörande visserligen saknar möjlighet att fortsätta i sjömansyrket, men då förutsättningar finnas att han, efter omskolning, skall kunna ägna sig åt något annat yrke. I sådana fall är ett bidrag till dylik omskolning ur såväl sjömannens egen som samhällets synpunkt lämpligare än tilldelning av ett förhållandevis blygsamt årligt understödsbelopp. Utredningen förordar därför, att pensionsanstaltens direktion medges rätt att, då skäl därtill före-ligga, i stället för invalidunderstöd utbetala sådant omskolningsbidrag. Pröv-ningen, huruvida omskolningsbidrag bör utgå, torde böra äga rum efter samråd med pensionsstyrelsen, vars sjukvårdande verksamhet även omfattar omskolning. Bidraget synes kunna bestämmas till i ett för allt högst 600 kronor. Det bör åligga pensionsanstaltens direktion att tillse, att beloppet användes för sitt ändamål. Lämpligt torde härvid vara att bidraget, i den

mån det avses för kurser och dylikt, utbetalas direkt till den, som ersättningen för kursverksamheten skall tillkomma.

Det bör, i anslutning till vad som gäller enligt nuvarande reglemente, åligga anstaltens direktion att vid beviljande av understöd eller omskolningsbidrag tillse, att anstaltens pensionsverksamhet ej därigenom blir lidande. Ha de förhållanden, under vilka understöd beviljats, i mera avsevärd grad förändrats, bör direktionen vidare äga rätt att jämka eller indraga understödet.

25—27 §§.

Den obligatoriska pensionsförsäkring, som i det föregående föreslagits, omfattar, på skäl vilka anförts i den allmänna motiveringen, ej den inrikes sjöfarten, med det undantaget likväl att tjänstgöringen i sådan fart i viss utsträckning kan tillgodoräknas vid bestämmande av tilläggspension. Sjömännen i inrikes fart äro alltså hänvisade att, därest de så önska, ordna sin pensionsförsäkring på frivillig väg. För befälets del kan detta ske genom anslutning till sjöbefälets pensionskassa. Segelfartygsbefålet torde dock, såsom anförts i den allmänna motiveringen, knappast kunna förmodas komma att ansluta sig till denna kassa. För manskapet och segelfartygsbefålet finnes möjlighet att söka försäkring i någon allmän försäkringsanstalt eller anlita pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Med hänsyn härtill skulle det strängt taget vara onödigt att från statens sida vidtaga särskilda anstalter för frivillig försäkring av sjömän. Då utredningen likväl föreslår, att så sker, motiveras detta av önskvärdheten dels att sjömän, som ej äro berättigade till ålderspension från pensionsanstalten eller försäkrade i sjöbefälets pensionskassa, trygga sin ålderdomsförsörjning i annan ordning, dels ock att sjömän, som visserligen äro tillförsäkrade pension från nämnda anstalt eller kassa men som endast kunna räkna med att på detta sätt erhålla en för sin försörjning alltför otillräcklig inkomst, förbättra sitt pensionsläge genom ytterligare, frivillig pensionsförsäkring. Det har synts utredningen, som om utsikterna till att denna önskan bleve tillgodosedd skulle förbättras, om sjömännen bereddes möjlighet till frivillig försäkring i handelsflottans pensionsanstalt. För dem, vilka äro obligatoriskt försäkrade i pensionsanstalten, kan det ställa sig naturligare att söka öka sina pensionsförmåner genom frivillig försäkring därstädes än genom att jämväl ansluta sig till annan försäkringsinrättning. Men även för de sjömän, vilka ej äro obligatoriskt pensionsförsäkrade, torde pensionsanstalten på grund av dess nära beröring med sjömanshusen och sjömanskåren, framstå såsom den institution, vilken det ligger närmast att hänvända sig till för att få pensionsfrågan ordnad.

Om därför vid pensionsanstalten möjlighet beredes till frivillig pensionsförsäkring, torde denna försäkring emellertid — särskilt som avsikten ju ej är att upptaga någon konkurrens med de allmänna försäkringsanstalterna — böra till storleken begränsas. Utredningen föreslår, att den högsta försäkringsavgift, som må erläggas, bestämmas till 200 kronor för kalenderår, under vilket sjömannen någon tid deltagit i fart å svenskt handelsfartyg. Huruvida detta belopp erlägges årsvis eller på annat sätt synes likgiltigt. Det bör så-

lunda stå sjömannen fritt, att, om han exempelvis kortare eller längre tid årligen under 10 år haft anställning i handelssjöfart, på en gång till pensionsanstalten inbetala 2 000 kronor. Vidare bör det ej vara nödvändigt, att försäkringsavgift erlägges för varje år, som sjömannen tjänstgjort till sjöss, eller att för varje år erlägges ett lika stort belopp. Å andra sidan torde intet hindra, att ett formligt försäkringsavtal, upptagande bl. a. vissa bestämda försäkringspremier, slutes.

Den pension, som på detta sätt under olika förutsättningar tillförsäkras sjömannen, framgår av 26 §. Beräkningarna äro grundade på dödlighetstabellen R₃₂ för män och en räntefot av 3 procent. Pensionen förutsättes skola efter den försäkrades önskan kunna uttagas tidigast från 55 och senast från 67 års ålder.

Är den årliga pensionen av mindre storlek, bör pensionsanstaltens direktion lämpligen äga att i stället för årspension föranstalta om utbetalning på en gång av pensionens engångsvärde. Denna rätt synes böra inträda, om pensionens årsbelopp understiger 40 kronor.

28—33 §§.

Förevarande paragrafer, vilka innehålla bestämmelser om hur ansökning om pension skall göras samt angående pensions beviljande och utbetalning m. m., överensstämma i stort sett med vad som härutinnan för närvarande gäller.

Övergångsbestämmelser.

34 §.

De nya pensionsbestämmelserna föreslås, såsom nämnts, skola träda i kraft den 1 juli 1944. Beträffande sjöman, som före nämnda dag innehar ålderspension eller invalidpension från pensionsanstalten, skola de nya bestämmelserna ej äga tillämpning. Såsom pension skall härvid enligt övergångsbestämmelserna till gällande reglemente (52 §), anses även sådant understöd, som tidigare utgått från sjömanshusen men som numera utbetalas av pensionsanstalten. Ej heller skola de nya bestämmelserna gälla i fråga om sjöman, som, ehuru pension ej ännu beviljats honom, likväl redan inträtt i pensionsåldern. Huruvida pensionsåldern uppnåtts eller ej, bör bedömas enligt nuvarande regler. Är sjömannen att hänföra till sådant befäl, för vilket pensionsåldern enligt gällande reglemente är 57 år, blir det nya reglementet alltså ej tillämpligt, om han före den 1 juli 1944 uppnår sistnämnda ålder.

35 §.

I likhet med vad som gäller enligt nuvarande reglemente (54 §) bör hyresavgiftspension beräknas endast å sådana hyresavgifter, som erlagts efter ingången av 1939. Tidigare erlagda hyresavgifter inflöto nämligen ej till handelsflottans pensionsanstalt utan tillfölo sjömanshusen. Erinran om vad sålunda skall iakttagas har intagits under förevarande paragraf.

36 §.

Den tilläggspension, vartill enligt 17 § i föreliggande förslag tjänstgöring såsom menig sjöman berättigar, är avsevärt större än den, som under motsvarande förutsättningar kan utgå enligt gällande bestämmelser. Det har synt utredningen orimligt, att den omständigheten allenast, att sjömannens pensionsålder infaller efter den 30 juni 1944, skulle sätta honom i ett betydligt bättre ekonomiskt läge än om han uppnått nämnda ålder någon dag tidigare. Det torde därför böra stadgas viss övergångstid, före vars förlopp full tilläggspension enligt 17 § icke må åtnjutas. Utredningen föreslår, att denna tid bestämmes till sex år. Ju senare under denna tid pensionsåldern infaller, dess större kan tilläggspensionen bli. Närmare bestämmelser härutinnan ha intagits i förevarande paragraf. Såsom därav framgår föreslås tilläggspensionen, om den utgår med livsvarigt oföränderligt belopp, skola under tiden 1 juli 1944—30 juni 1945 vara maximerad till 180 kronor. Till jämförelse må erinras att för närvarande den högsta livsvariga ålderspension, som kan utgå till menig sjöman, är 135 kronor om året, vartill kommer dyrtidstillägg med 40 kronor. De sammanlagda pensionsförmånerna uppgå alltså nu till 175 kronor. Utredningen förutsätter, att å de pensioner, vilka beviljas enligt gällande reglemente, dyrtidstillägg kommer att utgå jämväl i fortsättningen. Dyrtidstillägg å de pensioner, vilka åtnjutas enligt de nya bestämmelserna, torde däremot ej böra ifrågakomma, i den mån detta ej möjligen kan anses påkallat av att dyrtidstilläggen åt de gamla pensionstagarna höjas.

Bestämmelserna i förevarande paragraf bli tydligen tillämpliga jämväl för det i 13 § avsedda fall, att åt sjöman, tillhörande befälsklassen, viss tilläggspension skall beräknas på grund av hans tjänstgöring såsom menig.

37 §.

Den tilläggspension, som enligt 17 § tillgodoräknas sjömannen på grund av tjänstgöring såsom menig, är ej oväsentligt större än den, som enligt 12 § under motsvarande omständigheter tillgodoföres befälet. Detta är en naturlig och riktig följd av det nya pensionssystemet. För det befäl, som under de närmaste åren efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande inträder i pensionsåldern, måste berörda förhållande emellertid te sig mindre tillfredsställande. Åt befälet är visserligen med redarnas bistånd beredd möjlighet till pension i sjöbefälets pensionskassa. Det dröjer emellertid, innan de därifrån utgående pensionerna kunna uppgå till belopp av större betydelse. Med hänsyn härtill kan det inträffa, att menig sjöman kommer att beviljas större pension från pensionsanstalten än den sammanlagda pension från pensionsanstalten och pensionskassan, som befäl med lika lång tids tjänstgöring äger uppbära. För att motverka detta mindre lyckliga förhållande har utredningen i förevarande paragraf upptagit en bestämmelse, enligt vilken sådant befäl, som inträder i pensionsåldern under de sex första åren efter ikraftträdandet av det nya reglementet, alltid må tillgodoräkna sig viss minimiprocent av sin tjänstgöring såsom om den fullgjorts icke i egenskap av befäl utan som menig.

Vid tillämpningen av förevarande paragraf skall givetvis beaktas den begränsning av tilläggspensionen, varom stadgas i 36 §.

38 och 39 §§.

Bestämmelserna i förevarande paragrafer avse att förebygga att, vilket eljest i vissa fall kunde tänkas inträffa, vederbörande pensionstagare komme i åtnjutande av sämre förmåner enligt det nya än enligt det nu gällande reglementet.

Förslag till instruktion för handelsflottans pensionsanstalt.

De i detta förslag intagna bestämmelserna överensstämma i stort sett med motsvarande föreskrifter i det nuvarande reglementet för pensionsanstalten.

Den enda väsentliga avvikelser i sak från vad nu gäller — fränsett den ändring som föranledes av utredningens förslag om upptagande av redareavgift men slopande av pensionsanstaltens andel i tonavgifterna — avser anstaltens direktion. Enligt nuvarande reglemente består direktionen av tre ledamöter, varav en tillika ordförande, samtliga förordnade av Kungl. Maj:t för tre år i sänder. Det har varit regel, ehuru detta ej stadgas i reglementet, att en av ledamöterna representerar manskapet och en befälet. Utredningen förutsätter, att denna regel följes även i framtiden. Med hänsyn till den avgiftsskyldighet, som enligt utredningens förslag ålägges redarna, och det intresse, som dessa måste anses äga i pensionsanstaltens verksamhet, synes det utredningen lämpligt, att i direktionen beredes plats jämväl för en representant för redareintresset. Då ordföranden bör liksom hittills vara en utanför intressegrupperna stående person, måste alltså antalet direktionsmedlemmar ökas. Utredningen finner det ändamålsenligt, att i samband härmed anstaltens direktör, vilken för närvarande allenast är föredragande och sekreterare i direktionen, erhåller jämväl medlemskap och rösträtt därstädes. Antalet direktionsmedlemmar föreslås därför av utredningen skola fastställas till fem, vilka, med beaktande av vad här anförts, samtliga böra liksom hittills utses av Kungl. Maj:t.

Förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av sjömanshuskungörelsen.

Utredningens i det föregående omförmälda förslag föranleda vissa ändringar i gällande sjömanshuskungörelse. Till större delen sammanhänga dessa därmed, att enligt utredningens mening ett nytt system för uppbörd och redovisning bör komma till användning i fråga om avgifterna för pensioneringen.

Enligt gällande bestämmelser ankommer ansvaret för hyresavgiftens erläggande i första hand på vederbörande fartygsbefälhavare. Det åligger denne att innehålla hyresavgiften å hyran samt att, då sjöman avmönstrar, avläm-

na den innehållna avgiften till mönstringsförrättaren. Sker avmönstringen utom riket, sker detta avlämnande emellertid allenast i samband med slutlig avmönstring av besättningen eller vid sådan annan avmönstring, som äger rum första gången efter varje period av 2 år, som förflutit från sjömansrullans utfärdande. Avgifterna vidarebefordras över sjömanshusen eller, om avmönstringen skett utom riket, över kommerskollegium till handelsflottans pensionsanstalt.

Då enligt utredningens förslag hyresavgiften höjes från en till 6 procent, synes en snabbare redovisning än den som det nuvarande systemet erbjuder vara nödvändig. För närvarande kan det, på sätt framgår av det anförda, dröja flera år, innan de å en viss hyresavgiftsmånad belöpande avgifterna komma pensionsanstalten tillhanda. Med de höjda avgifterna skulle alltså, om nuvarande system bibehölles, en icke oväsentlig ränteförlust uppstå. Vidare medför dröjsmålet med avgiftsredovisningen, att kontrollen försvåras. Enligt utredningens förslag skall viss avgiftsskyldighet åvila ej blott sjömannen utan även redaren. Det mest rationella är uppenbarligen, att denna redareavgift inbetalas av rederiet direkt till handelsflottans pensionsanstalt. Det synes emellertid då lämpligt, att samtidigt jämväl de å vederbörande sjömän belöpande hyresavgiftsbeloppen redovisas av rederiet till pensionsanstalten. Utredningen föreslår, att redovisningssystemet anordnas enligt denna princip. De närmare bestämmelserna i ämnet innehållas i 22 §, till vilken utredningen återkommer.

Utredningen övergår till en redogörelse för av utredningen föreslagna ändringar i särskilda paragrafer av sjömanshuskungörelsen.

8 §.

Enligt utredningens förslag kommer sjömanshusens befattning med uppbörden av hyresavgifter att upphöra. Härav påkallas ändring i förevarande paragrafs 1 mom. h).

I samma moment under j) göres för närvarande en hänvisning till nuvarande pensionsreglemente. Det stadgande i reglementet, till vilket hänvisning sålunda sker, skall enligt utredningens förslag i stället upptagas i instruktionen för pensionsanstalten. Viss jämkning är alltså erforderlig.

11 §.

I 47 § 5 mom. föreslår utredningen ur kontrollsynpunkt stadgande om skyldighet för sjömanshusombudsmännen att till pensionsanstalten lämna vissa uppgifter angående sjömansrullor för utrikes fart. En erinran om denna uppgiftsskyldighet har ansetts böra inflyta i 11 §, vilken paragraf närmast har karaktären av instruktion för sjömanshusombudsmännen.

19 §.

Såsom alternativ förutsättning för änkas rätt till understöd från sjömanshus gäller för närvarande, att mannen under anställning å svenskt handelsfartyg ådragit sig sådan kroppsskada eller sjuklighet, som för honom medfört

rätt till pension enligt gällande stadganden i reglementet för handelsflottans pensionsanstalt. Äsyftade stadganden ha i utredningens förslag ersatts med bestämmelser om invalidunderstöd eller, i vissa fall, bidrag till omskolning. Till dessa bestämmelser torde rätten till änkeunderstöd icke lämpligen kunna knytas. För att likväl bibehålla denna understödsrätt i sak såvitt möjligt oförändrad, synes den i förevarande paragraf uppställda fordran, att mannen varit berättigad till pension från pensionsanstalten, böra utbytas mot en fordran att hans tjänstetid i svensk utrikes sjöfart icke understigit 36 månader.

21 §.

Utredningen har tidigare föreslagit, att pensionsanstaltens nuvarande rätt till andel i tonavgifter skulle upphöra, därvid anstalten i stället skulle erhålla motsvarande ökat statsbidrag. Bifall till detta förslag medför viss ändring i förevarande paragrafs 4 mom. andra stycket.

22 §.

Förevarande paragraf innehåller såsom redan nämnts de närmare föreskrifterna angående hyres- och redareavgifternas redovisning.

Förslaget innebär, enligt vad förut anförts, att såväl fartygsbefälhavare som mönstringsförrättare och sjömanshus befrias från uppgiften att omhänderha avgiftsmedlen. Befälhavarens uppgift inskränkes till att avdraga hyresavgiften å hyran och i sinom tid, när sjömannen avmönstrar, lämna denne kvitto å avgiften i sjöfartsboken. Att avdrag för hyresavgift skall införas i sjömannens motbok torde följa redan av 11 § sjömanslagen; en erinran härom i detta sammanhang i sjömanshuskungörelsen synes dock befogad.

Enligt förslaget skola avgifterna av rederiet månatligen redovisas till pensionsanstalten. Äger ett rederi flera fartyg, förutsättes redovisningen skola ske på sådant sätt, att därav framgår till vilket fartyg de redovisade beloppen hänföra sig. Ätminstone vid de större rederierna är det för närvarande så ordnat, att fartygsbefälhavarna månadsvis till vederbörande rederi insända särskilda avlöningslistor, vilka bl. a. upptaga kolumn för hyresavgifter. Utredningen förutsätter, att denna anordning genomföres vid samtliga rederier. Med stöd av sådan avlöningslista kan rederiet uträkna den å rederiet för månaden belöpande redareavgiften. Upphör sjömansrullan för fartyget att gälla, innan månaden ännu nått sitt slut, bör befälhavaren lämna särskild redovisning till rederiet för den gångna delen av månaden. Utfärdas under månaden ny sjömansrulla, får ny redovisning lämnas för den del av månaden, under vilken den nya rullan gäller. Hyresavgifter och redareavgifter, som sålunda belöpa å viss del av månaden, skola av rederiet redovisas skilda från avgifter, avseende annan del av samma månad. Detta är ett nödvändigt villkor för att kontroll å avgifternas beräkning skall kunna verkställas. Denna kontroll måste nämligen knytas till sjömansrullan.

Redovisning torde böra ske senast den sista dagen i andra månaden närmast efter den månad, å vilken avgifterna belöpa. Nämda dag blir alltså att anse såsom förfallodag. Anstånd med redovisningen torde dock i särskilda fall böra kunna medgivas. Därest förfallet avgiftsbelopp ej erlägges senast inom 8 dagar efter den bestämda förfallodagen, bör viss straffränta gäldas.

23 §.

I 1 mom. av förevarande paragraf stadgas för närvarande, att hyresavgifterna skola tillfalla handelsflottans pensionsanstalt. Detta stadgande blir, med den utformning 22 § föreslås skola erhålla, onödigt och bör alltså utgå. Bestämmelsen i nuvarande 2 mom., som avser sjömanshusens redovisning av dit influtna hyresavgifter, bör likaledes upphöra att gälla.

Utredningen föreslår, att i stället i förevarande paragraf intagas föreskrifter angående sättet för hyres- och redareavgifternas beräkning i vissa fall. Stadgandet under a) föränledes av vad därutinnan anförts under 3 § lagen om avgifter för sjöfolks pensionering. De av utredningen under b), c) och d) föreslagna bestämmelserna motsvara vad som för närvarande gäller om beräkandet av hyresavgift enligt nuvarande 22 § 1 mom.

På förekommen anledning vill utredningen erinra, att det under b) intagna stadgandet angående befälhavares avlöning uteslutande avser att ligga till grund för hyresavgiftens bestämmande.

43 §.

Kontrollen över hyresavgiftens och redareavgiftens beräkning bör — på samma sätt som nu gäller i fråga om hyresavgiften — åvila vederbörande mönstringsförrättare och sjömanshus. Erinran om mönstringsförrättarens skyldighet i sådant hänseende har intagits i 1 mom. av förevarande paragraf. Samtidigt har viss av utredningens förslag i övrigt föränledd jämkning skett i momentets nuvarande lydelse.

Paragrafens 4 mom. har underkastats viss jämkning med anledning av de föreslagna ändrade redovisningsbestämmelserna.

47 §.

Skall pensionsanstalten kunna övervaka redarnas fortlöpande avgiftsredovisning, måste anstalten äga kännedom om den tidpunkt från vilken avgifterna skola börja beräknas. Till pensionsanstalten bör därför lämnas uppgift om bl. a. den dag, då sjömansrullan utfärdas. I samband därmed bör lämnas uppgift om fartygets namn och registernummer. Vidare måste anstalten erhålla kännedom om när sjömansrullan upphört att vara gällande.

Bestämmelser i nu nämnda syften ha intagits i 2 och 5 mom. av förevarande paragraf. Stadgandena i 1, 3 och 4 mom. överensstämmer med vad för närvarande gäller. Viss ändring av momentens ordningsnummer har emellertid skett.

Det i 1 mom. av förevarande paragraf omförmälda, vid kungörelsen fogade *formuläret till sjömansrulla* bör ändras i så måtto, att kolumnen för kvitte-

ring av hyresavgift utgår. Det utrymme, som härigenom erhålles, kan lämpligen användas så att de på befäl och manskap belöpande hyresavgifterna bli var för sig redovisade.

50 §.

I förevarande paragraf har intagits ett nytt moment av innehåll att blanketter till sådana avgiftsbesked, som redarna skola avgiva till pensionsanstalten, skola tryckas genom anstaltens försorg och kostnadsfritt tillhållas vederbörande.

De av utredningen föreslagna ändringarna i sjömanshuskungörelsen böra träda i kraft samtidigt med förslagen i övrigt eller således den 1 juli 1944. Det synes lämpligt, att sådana hyresavgifter, som belöpa å tid före ikraftträdandet men som på grund av att den för fartyget utfärdade sjömansrullan vid nämnda tidpunkt alltjämt gäller ej blivit redovisad enligt nu gällande bestämmelser, i stället redovisas i enlighet med det nya system, utredningen föreslagit. Befälhavaren bör alltså ej betala dessa avgifter till mönstringsförrättaren utan de böra, på samma sätt som de avgifter vilka belöpa å tiden efter ikraftträdandet, redovisas direkt av vederbörande rederi till pensionsanstalten. För verkställandet av denna redovisning synes en tid av tre månader böra anslås. Redovisningen bör alltså ha ägt rum senast den 31 september 1944, såvida ej pensionsanstaltens direktion begagnar sig av den i 22 § stadgade rätten att medgiva anstånd.

Till utredningen har för att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande överlämnats en skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 november 1941 från kommerskollegium jämte vissa däröver avgivna yttranden, avseende bl. a. frågan om redares ansvarighet för riktiga fullgörandet av uppbörden och redovisningen av hyresavgifter, som befälhavaren innehåller. Vid bifall till det förslag om avgiftsredovisning, som utredningen framlagt, torde den av kommerskollegium sålunda berörda frågan lösas på ett tillfredsställande sätt.

Förslag till organisation av handelsflottans pensionsanstalt.

Å riksstaten för budgetåret 1942/43 äro anvisade till avlöningar vid handelsflottans pensionsanstalt ett förslagsanslag av 12 800 kronor och till omkostnader ett förslagsanslag av 3 000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 5 maj 1939 fastställt följande personalförteckning för anstalten:

Befattning	Lönegrad
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
1 direktör	C 2
1 kanslibiträde	A 7.

Den av Kungl. Maj:t den 4 april 1941 fastställda avlöningsstaten för anstalten har följande utseende:

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 13 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 2 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 3 300
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 2 500
	<hr/> Summa kronor 21 800.

Särskilda uppbördsmedel:

Räntor å förvaltningskostnadsfonden samt bötesandelar	kronor 9 000
	<hr/> Nettoutgift kronor 12 800.

Enligt Kungl. Maj:ts förordnande skall vid behov av vikarie för direktören och för kanslibiträdet ersättning utgå till vikarie för direktören med 18 kronor för dag och till vikarie för kanslibiträdet med 8 kronor för dag.

I samband med fastställandet av avlöningsstaten har Kungl. Maj:t förklarat, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, skall tillsvidare från och med budgetåret 1941/42 disponeras på följande sätt:

Arvode till ordföranden i pensionsanstaltens direktion	kronor 1 200
Arvoden å 600 kronor till två ledamöter i direktionen	» 1 200.

Av anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bestridas för närvarande nyssnämnda ersättningar till vikarier för direktören och kanslibiträdet, beräknade till 800 kronor, ersättning till vaktmästarebiträde med 1 500 kronor, ersättning för extra arbetshjälp, beräknad till 500 kronor, samt arvode till försäkringsteknisk expert, beräknat till likaledes 500 kronor.

Den av Kungl. Maj:t den 20 mars 1942 fastställda omkostnadsstaten för anstalten har följande utseende:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor 50
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	» 2 950
	<hr/> Summa kronor 3 000.

Av anslagsposten till expenser må, enligt föreskrift av Kungl. Maj:t med tillämpning tillsvidare under budgetåret 1942/43, för nedan nämnda ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen:

Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	kronor 200
Övriga expenser, <i>högst</i>	» 2 750
	<hr/> Summa kronor 2 950.

Kungl. Maj:t har den 5 maj 1939 förordnat, att pensionsanstaltens lokal skall från och med budgetåret 1939/40 anses vara förhyrd av statens allmänna fastighetsfond, samt att fastighetsfonden skall påföras hyresbelopp för nämnda lokal, vilket belöper å tiden från och med den 1 juli 1939.

Den utvidgning av pensioneringsverksamheten, som utredningens förslag innebär, måste föranleda viss höjning av anstaltens förvaltningskostnader.

I fråga om direktionen över anstalten har förut föreslagits, att en ledamot skulle tillkomma som representant för redarintressena, varjämte anstaltens direktör i denna sin egenskap skulle ingå som ledamot av direktionen. Särskilt arvode till anstaltens direktör på grund av ledamotskapet i direktionen torde ej erfordras. Däremot måste räknas med arvode åt redarerepresentanten. Då utredningen ej vill ifrågasätta någon höjning av de nuvarande arvodesbeloppen, skulle alltså anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, behöva upptagas till $(2\ 400 + 600 =) 3\ 000$ kronor.

Vad angår anstaltens ordinarie personal torde någon utökning av denna, åtminstone till en början, icke föranledas av vad utredningen föreslagit. Den vidgade verksamheten måste för anstaltens direktör efter hand medföra ökat arbete och större ekonomiskt ansvar. Då denna ökning dock icke torde göra sig mera märkbar under den första tiden, anser sig utredningen icke böra föreslå, att någon ändring i direktörens löneställning för närvarande sker. Emellertid förutsätter utredningen, att då omfattningen och arten av arbetsuppgifterna kunna närmare bedömas en omprövning av lönefrågan kommer till stånd. Det nu sagda äger motsvarande tillämpning å kanslibiträdet. Utredningen anser, att en placering av ifrågavarande befattningshavare i 9:e lönegraden icke skulle vara obefogad. Emellertid torde med en sådan höjning av lönegradsplaceringen lämpligen kunna anstå till dess någon erfarenhet vunnits av den föreslagna omorganisationen av pensionsverksamheten. Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän torde alltså böra upptagas till oförändrat belopp 13 600 kronor.

Beträffande åter den icke-ordinarie personalen torde de löpande arbetsuppgifterna få sådan vidgad omfattning, att en förstärkning av arbetskrafterna blir ofrånkomlig. Med avseende å uppbörderna av hyres- och redareavgifterna är som förut framgått avsett, att inbetalningar av sådana avgifter månatligen skola verkställas av rederierna direkt till pensionsanstalten. Detta förutsätter förande av bl. a. register över svenska handelsfartyg i utrikes fart, till antalet omkring 1 300. Bokföringsarbetet blir härigenom även väsentligt utvidgat, varjämte torde få förutses en ganska omfattande skriftväxling med de avgiftsinbetalande rederierna, omkring 800 till antalet. Till följd av bl. a. dessa nya arbetsuppgifter torde hos anstalten böra anställas åtminstone ytterligare ett kvinnligt biträde, som torde böra erhålla extra-ordinarie ställning och placeras i lönegraden Eo 4. Avlöningen till ett extra-ordinarie kontorsbiträde i 4 lönegraden, lägsta löneklassen, utgör 2 922 kronor eller, sedan pensionsavdrag $(63 + 78)$ frånräknats, i avrundat tal 2 800 kronor.

Förutom den sålunda föreslagna extra-ordinarietjänsten torde, på samma sätt som för närvarande är fallet, viss extra arbetshjälp bli erforderlig. Det nuvarande beloppet för ersättning åt sådan hjälp, 500 kronor, blir i fortsättningen helt otillräckligt. Utredningen räknar med, att för ändamålet måste avses ett belopp av lägst 2 400 kronor. I vikariatsersättning torde böra räknas med sammanlagt 1 000 kronor. Vidare torde det nuvarande vaktmästare-

arvodet, vilket möjliggör anlåtande av vaktmästarhjälp allenast viss del av dagen, böra höjas till 1 800 kronor.

Hittills har icke ansetts, att direktören nödvändigt behöfve äga försäkringsteknisk insikt och erfarenhet. Något krav härutinnan finner utredningen icke heller med den vidgade verksamheten erforderligt. Vissa svårigheter torde för öfrigt föreligga att för befattningen förvärva en person, som jämte dylik kvalifikation har önskvärd kännedom om sjöfartsförhållanden. Om nämnda krav alltså icke heller framdeles uppställas, torde anstalten emellertid med hänsyn till verksamhetens nya mer försäkringsbetonade karaktär, böra få möjlighet att i större utsträckning än hittills kunna tillfälligt anlita expertis på det pensionstekniska området. Utredningen föreslår, att för möjliggörande av ersättning till sådan expertis, vilken bör få användas bland annat även för viss löpande kontroll å pensionstekniska beräkningar i samband med beslut i pensionsärenden, avses ett belopp av 1 200 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal bör i enlighet med vad nu föreslagits beräknas till $(2\ 800 + 2\ 400 + 1\ 000 + 1\ 800 + 1\ 200 =)$ 9 200 kronor.

För rörligt tillägg torde böra upptagas ett belopp av 2 900 kronor.

De sammanlagda utgifterna å avlöningsstaten skulle i enlighet med dessa beräkningar utgöra $(3\ 000 + 13\ 600 + 9\ 200 + 2\ 900 =)$ 28 700 kronor. Då de särskilda uppbördsmedlen liksom hittills torde kunna upptagas till 9 000 kronor, skulle alltså nettoutgiften å staten bli 19 700 kronor.

Vad härefter angår omkostnaderna, torde jämväl härutinnan ökade utgifter få förutses. I den del dessa kostnader ha karaktär av engångsutgift räknar utredningen med att de liksom vid tidigare omorganisation få bestridas från handels- och sjöfartsfonden. Förslag angående sådana engångskostnader torde böra i sinom tid framläggas av anstaltens direktion. De torde bl. a. föranledas därav, att en något större lokal än den nuvarande blir behöfvlig. För närvarande utgöras anstaltens lokalutrymmen av allenast ett litet och ett något större rum. I varje fall torde bli erforderligt med ytterligare ett arbetsrum varjämte torde böra finnas ett arkivrum. Den härav samt av den vidgade verksamheten över huvud påkallade kompletteringen av möbler och andra kontorsinventarier torde emellertid icke behöva belöpa sig till något mera betydande belopp.

I händelse av ökat lokalutrymme torde de beräknade utgifterna för bränsle, lyse och vatten böra upptagas till ett något högre belopp än nu. Vad angår övriga expenser disponeras det för detta ändamål för närvarande tillgängliga beloppet, 2 750 kronor, sålunda, att därav avses omkring 800 kronor för städning, omkring 200 kronor för telefon och telegram samt återstoden för inköp av förbrukningsartiklar av olika slag såsom skrivmaterialier, blanketter och plåtar till anstaltens adressograf. Det måste, om lokalen blir större, räknas med ökade städningskostnader. Även kostnaderna för telefon och telegram torde komma att stiga. Vidare torde de nya arbetsuppgifter, avseende kontrollen över redovisningen av hyres- och redareavgifter, som påläggas anstalten, medföra en betydande stegring av utgifterna för skrivmaterialier och

blankettryck. Det sammanlagda beloppet för övriga expenser torde med hänsyn härtill enligt utredningens förmenande böra beräknas till minst 5 000 kronor.

Anslagsposten till sjukvård, för närvarande allenast 50 kronor, vilket belopp redan nu är otillräckligt, torde böra höjas till förslagsvis 200 kronor.

Slutligen vill utredningen föreslå, att något belopp avses för reseersättningar. Det torde nämligen bli nödvändigt att möjlighet beredes pensionsanstaltens direktör eller viss direktionsledamot att, då förhållandena därtill föranleda, besöka rederier och sjömanshus för att på ort och ställe klarlägga tvistiga redovisningsfall. Då utredningen förutsätter, att resor i detta syfte endast mycket undantagsvis bli erforderliga, torde ifrågavarande anslagspost emellertid tillsvidare kunna begränsas till 300 kronor.

Sammanlagt skulle sålunda under omkostnadsanslaget behöva upptagas ett belopp av (5 000 + 200 + 300 =) 5 500 kronor.

Utredningens förslag innebär alltså

dels att gällande personalförteckning för anstalten bibehålles oförändrad,
dels att för anstaltens verksamhet tillsvidare från och med budgetåret 1944/45 anvisas ett förslagsanslag till avlöningar å 19 700 kronor samt ett förslagsanslag till omkostnader å 5 500 kronor,

dels att för anstalten fastställas följande stater att tillämpas tillsvidare från och med budgetåret 1944/45:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	13 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	3 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	9 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	2 900
	Summa kronor	28 700

Särskilda uppbördsmedel:

Ränta å förvaltningskostnadsfonden samt bötesandelar	kronor	9 000
	Nettoutgift kronor	19 700.

Omkostnadsstat.

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	200
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	300
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	5 000
	Summa kronor	5 500.

3. Sammanfattning.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen alltså följande.

1. Den av handelsflottans pensionsanstalt bedrivna verksamheten omläggas och utvidgas i överensstämmelse med det förslag till reglemente för an-

stalten, utredningen framlagt. De nya pensionsbestämmelserna innebära en väsentlig förbättring av ålderspensionen för sjömän i utrikes fart, tillhörande manskapsklassen. Till denna klass hänförs andra sjömän än befälhavare, styrmän, maskinister och radiotelegrafister.

2. För möjliggörande av pensionsförbättringen höjes den nuvarande enprocentiga hyresavgiften för sjömän i manskapsklassen till 6 procent. För befålets del bibehålles hyresavgiften vid en procent. Hyresavgiften beräknas å sjömannens hyra, varmed förstås samtliga kontanta avlöningsförmåner, med undantag av ersättning för kosthåll, övertidsersättning och krigsriskersättning, under tid, sjömannen är för utrikes fart påmönstrad å svenskt handelsfartyg. Avgiften erlägges för befäl t. o. m. kalenderåret närmast före uppnådd ålder av 60 år samt för annan sjöman t. o. m. kalenderåret innan han fyller 55 år.

Såsom bidrag till pensioneringskostnaderna skola utgå dels avgift av redarna, dels ock statsanslag. Redareavgift erlägges för sjömän, tillhörande manskapsklassen, och utgår med $3\frac{1}{2}$ procent å samma belopp och under samma tid som hyresavgiften för sådan sjöman. Härigenom beräknas inflyta omkring 750 000 kronor om året. Statens bidrag, för närvarande 536 000 kronor årligen, höjes till 1 200 000 kronor om året. Av sistnämnda belopp avses emellertid 200 000 kronor utgöra ersättning för pensionsanstaltens nuvarande andel i tonavgifter. Anstaltens rätt till sådan andel, beräknad till nämnda belopp 200 000 kronor, föreslås skola upphöra, och beloppet förutsättes skola i stället — i likhet med tonavgifterna i övrigt med visst mindre undantag — tillgodoföras sjömanshusen. Såsom en följd härav avses statens bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader, nu 356 000 kronor om året, skola minskas till 156 000 kronor. Statens av pensionsverksamhetens utvidgning föranledda merkostnader skulle alltså bli $(1\ 200\ 000 - 200\ 000 - 536\ 000 =)$ 464 000 kronor.

3. En omläggning av hyresavgiftens uppbörd och redovisning skall ske sålunda, att avgiften icke vidare, på sätt nu är fallet, av vederbörande fartygsbefälhavare i samband med avmönstringen avlämnas till mönstringsförrättaren för vidarebefordran till handelsflottans pensionsanstalt, utan att avgiften i stället redovisas månadsvis av vederbörande rederi direkt till pensionsanstalten. Redovisningen av redareavgiften äger rum i enahanda ordning.

4. Handelsflottans pensionsanstalts nuvarande organisation behålles i huvudsak oförändrad. En viss ökning av arbetskrafterna blir erforderlig. Även omkostnaderna förutsätts öka. Utredningen föreslår, att pensionsanstaltens avlönings- och omkostnadsanslag, för närvarande respektive 12 800 kronor och 3 000 kronor, höjas, avlöningsanslaget till 19 700 kronor och omkostnadsanslaget till 5 500 kronor.

B I L A G O R

Promemoria

angående utländsk lagstiftning om sjöfolkspensionering.

Följande promemoria avser att ge en överblick över sjömännens ställning i den utländska socialförsäkringslagstiftningen, i huvudsak dock blott vad angår åldersförsäkringen. Vid undersökningen har främst anlåtats Internationella arbetsbyråns »International Survey of Social Services 1933», Studies and Reports, Series M (Social Insurance) n:r 13, utgiven 1936. Om senare tillkommen eller ändrad lagstiftning ha såvitt möjligt uppgifter hämtats ur Internationella arbetsbyråns »Year-book», senast utkommen för 1940/1941. Uppgivna belopp för pensioner och avgifter äro väl nu i en del fall ändrade. I varje fall torde de emellertid ge en antydan om storleksordningen.

För att underlätta överblicken må förutskickas, att promemorian först upptar de sjöfartsländer, i vilka införts särslagstiftning om verklig pensionsförsäkring för sjömän. Dessa äro främst *Belgien*, *Frankrike* och *Italien*, vilka här haft vissa traditioner att återfalla på. Numera synes hit vara att räkna även *Japan* med hänsyn till år 1939 beslutad lagstiftning om sjöfolksförsäkring. *Storbritannien* intar en särställning, i det att år 1937 beslutats ålderspensionering för befäl inom handelsflottan och enligt tidigare lagstiftning sjöfolket beretts vissa begränsade pensionsförmåner av speciell art. Det sista kan sägas vara fallet även i tre av de skandinaviska länderna, nämligen — utom i vårt eget land sedan lång tid tillbaka — i *Finland* med en av staten inrättad och understödd pensionsanstalt för sjömän samt i *Norge*, där staten tillskapat en fond för pensioner till sjömän. Någon speciell lagstiftning om sjöfolkspensioneringen synes däremot icke finnas i *Danmark* liksom ej heller i de övriga här medtagna sjöfartsländerna *Tyskland*, där dock sjömännens försäkring administrerats i särskild ordning, *Nederländerna* och *Förenta staterna*.

Efter denna korta sammanfattning lämnas närmare uppgifter för berörda länder var för sig.

Sjöfolkspensionering infördes i *Belgien* genom lagstiftning av år 1844.

Enligt författningar, som utfärdats den 6 juli 1931, är pensionsförsäkring obligatorisk för varje sjöman, som inmönstras på belgiskt handelsfartyg, med undantag endast för sådana, som anställts utan eller mot blott nominell hyra, ävensom för färgade sjömän anställda på särskilda villkor. Verksamheten omhänderhaves av en statlig central pensionskassa.

Försäkringen grundas på

- 1) obligatoriska avgifter av sjömännen, utgörande 4 procent av lönen för manskap och 5 procent av lönen för befäl och med dem jämställda;
- 2) obligatoriska avgifter av redarna, utgörande 2.5 procent av lönen, dock månatligen högst 24 francs, för manskap och 6 procent av lönen, dock månatligen högst 72 francs, för befäl och jämställda;
- 3) understöd och bidrag av staten; samt
- 4) avkastning av fonder.

Härutöver erhåller kassan vissa andra inkomster av mindre betydelse.

Försäkringen innefattar förutom sjukförsäkring, som i detta sammanhang torde kunna förbigås, invalid-, ålders- och familjepensionering.

Invalidpensionen vid tjänsteförmåga är till beloppet lika med den ålderspension, statligt tillägg inräknat, som sjömannen skulle ha erhållit, om han hade uppnått pensionsåldern. Invalidpensionen utgår, intill dess sjömannen blir berättigad till ålderspension.

Rätt till ålderspension inträder vid fyllda 55 år. Pensionen beräknas på de avgifter, som sjömannen själv och redaren för hans räkning erlagt. Ålderspensionen förstärkes med ett årligt tillägg av staten, motsvarande 50 procent av beloppet för avgiftspensionen. För försäkrade sjömän, födda före år 1885, är det statliga tillägget fastställt till högre procent, nämligen till 100 procent för dem, som äro födda före 1874, till 75 procent för dem, som äro födda mellan 1875 och 1879 och till 60 procent för dem, som äro födda mellan 1880 och 1884. Det statliga tillägget må högst utgöra 780 francs för år, om ålderspensionen beviljas från 55 års ålder. Beviljas pensionen från högre ålder än 55 år, stiger tillägget progressivt till ett maximibelopp av 1 200 francs vid 60 år.

Pension till änka efter sjöman bestämmes i förhållande till den avgiftspension, som mannen erhållit eller skulle ha erhållit vid fyllda 55 år, och varierar efter skillnaden i ålder mellan mannen och hustrun. Om åldern är densamma, blir ankans pension efter denna regel 50 procent av mannens. Ett garanterat minimibelopp är emellertid fastställt. Vid lika ålder för mannen och hustrun erhålles detta minimibelopp genom att multiplicera medeltalet av de avgifter, som den försäkrade betalat under sin sista tjänstperiod av fem år, med en koefficient, som varierar mellan 0.148, om han fyllt 51 år, och 1.8, om han fyllt 15 år vid början av nämnda femårsperiod. Vid olika ålder för mannen och hustrun minskas eller ökas minimibeloppet allteftersom mannen var äldre eller yngre än hustrun.

Efterlämnar sjömannen jämväl barn under 18 år, ökas änkepensionen med 15 procent för varje sådant barn, dock högst med 60 procent. Staten ger dessutom ett tillägg, motsvarande 50 procent av pensionen, dock högst 600 francs.

Om även modern avlidit, är barn under 18 år berättigat till pension med belopp, som änkepensionen jämte tillägg skulle ha utgjort.

Barn efter försäkrad kvinnlig sjöman ha rätt till pension med 50 procent av vad modern erhållit, eller skulle blivit berättigad erhålla i pension. Även i detta fall ger staten ett tillägg av 50 procent på pensionen, högst 600 francs.

I fråga om den belgiska socialförsäkringen allmänt sett må nämnas, att pensionsförsäkring av gruvarbetare infördes år 1911, allmän obligatorisk arbetarförsäkring år 1924 och obligatorisk pensionsförsäkring för avlönade tjänstemän år 1925. Pensionsåldern är för gruvarbetare med arbete under jorden 55 år men eljest 60 år, för arbetare i allmänhet 65 år, lika för män och kvinnor, och för tjänstemän 65 år för män och 60 år för kvinnor. Försäkringen för olycksfall i arbete regleras för sjömän (och fiskare) i en särskild lagstiftning. Utbrutna ur den allmänna olycksfallsagstiftningen äro vidare gruvarbetarna.

Sjöfolkspensionering infördes i Frankrike redan år 1673 med inrättande av »la Caisse des Invalides de la Marine».

Genom lag den 1 januari 1930 ha meddelats reformerade bestämmelser angående pensionsförsäkring av sjömän.

Medlemskap i sjöfolkets pensionskassa är obligatoriskt för alla franska medborgare — andra äro uteslutna — som yrkesmässigt idka sjötjänst, även medräknade arbetsgivare, som själva segla sina fartyg.

Försäkringen grundas på avgiftsplikt till kassan för inskrivna sjömän och för redare samt bekostas genom avgifterna, avkastning av fonder och statssubvention. Avgiftssystemet är avpassat efter fart och anställningsvillkor. Sjömän, som äro

sysselsatta i långfart eller i oceanfiskerier eller som anställas för månad eller resa i kustfart och lokal kustfart, betala en rörlig avgift, som motsvarar 5 procent av deras samtliga löneförmåner. Sjömän, som tjänstgöra mot andel i vinst i kustfart och lokal kustfart eller äro sysselsatta i lokalfiske, djupvattensfiske eller lotsning, betala fasta månatliga avgifter, efter tjänsteklass varierande mellan 4-80 francs för skeppspojke och 57 francs för befälhavare i långfart.¹

Redarna ha skyldighet att erlægga arbetsgivarandel, motsvarande $\frac{35}{50}$ av de ovan nämnda avgifterna. Befrielse från redareavgifterna i sin helhet eller till hälften kan medgivnas inskrivna sjömän, som själva segla småfartyg i lokal kustfart och fiske.

Redareavgifter betalas även för utländska sjömän.

Försäkringen innefattar ålderspension, invalid- eller förtidspension och familjepension.

Till full ålderspension, s. k. pension för lång tjänst, är sjöman berättigad, om han fyllt 50 år och gjort tjänst till sjöss under minst 25 år. Pensionen består av dels ett garanterat minimibelopp med gradering efter 6 olika tjänsteklasser, dels ock ett tillägg, beräknat på den genomsnittliga årslönen under hela tjänstetiden efter fyllda 15 år. Den nämnda garanterade minimipensionen rör sig mellan 8 400 francs för befälhavare i långfart och 4 200 francs för sjömän utan utbildning.¹

Om sjöman, som fyllt 50 år, fullgjort åtminstone 15 års sjötjänst, är han berättigad till reducerad ålderspension.

Invalid- eller förtidspension beviljas sjöman, som drabbats av sjukdom eller skada, som gör honom fullständigt och varaktigt oförmögen till sjötjänst. Förtidspensionen beräknas på motsvarande sätt som ålderspensionen sålunda, att varje medräknad tjänstemånad ger pension med $\frac{1}{300}$ av beloppet för ålderspensionen.

Änka och barn efter sjöman ha rätt till samma pension, som mannen erhöll eller skulle ha erhållit om han uppnått 50 års ålder.

Pensionstagare med försörjningsplikt mot familj erhåller årligt tillägg med 360 francs för varje barn under 16 år. Tillägget kan i händelse av fortsatta studier och utbildning utgå till 18 eller 21 års ålder och utgår utan tidsbegränsning, om barn på grund av sjukdom eller invaliditet är oförmöget att försörja sig.

Även olycksfallsförsäkring är obligatorisk för sjömän och regleras genom särskild lagstiftning för dessa. Allmän obligatorisk arbetarförsäkring infördes genom lagstiftning av år 1928. Avgifter erläggas av arbetsgivaren, som själv svarar för hälften, medan andra hälften avdrages å den försäkrades lön. Bidrag utgår från staten. Pensionsåldern är vid ålderspension 60 år, men pension må kunna beviljas från 55 år.

I *Italien* är pensionsförsäkring av sjömän numera obligatorisk enligt bestämmelser i förordning av den 26 oktober 1919.

Bestämmelserna äro tillämpliga i fråga om följande fartyg:

- 1) alla fartyg med sjömansrulla i sjölagens mening;
- 2) hamngående maskindrivna fartyg även utan sjömansrulla, om skriftligt kontrakt upprättats angående besättningens anställningsvillkor; samt
- 3) lotsfartyg.

Bestämmelserna avse följande personer:

- 1) alla personer, oberoende av ålder och nationalitet, som upptagas i sjömansrullan;
- 2) som sjömän inregistrerade personer, vilka tjänstgöra å hamngående fartyg; samt
- 3) lotsar.

Försäkringen grundas på avgiftsplikt för sjömännerna och redarna. Därjämte utgår statsbidrag.

Avgifterna bestämmas i procent av normallönen för de olika grupperna av sjömän.

¹ År 1937 beslöts höjning av beloppen för pensioner och avgifter, i allmänhet med 20 procent.

Avgiften såväl för befäl som manskap är 15 procent av normallönen. För befäl betalas 7 procent av den försäkrade och 8 procent av redaren. För manskap, inräknat kökspersonal, betalas 6 procent av den försäkrade och 9 procent av redaren.

Statsbidraget är bestämt till årligen $4\frac{1}{2}$ milj. lire för de närmaste 20 åren efter budgetåret 1930/31 och $1\frac{1}{2}$ milj. lire för därefter följande år.

Försäkringen innefattar invalid-, ålders- och familjepension.

Berättigad till invalidpension är

a) sjöman, som förklarats varaktigt oförmögen till sjötjänst oavsett på vad grund, under förutsättning att han fullgjort sjötjänst under 20 år eller, om 3 tjänstår falla inom 10-årsperioden omedelbart före tjänsteoförmågans inträde, under 10 år; samt

b) sjöman, som förklarats varaktigt oförmögen till sjötjänst på grund av olycksfall, som inträffat under tiden för eller i samband med anställning till sjöss.

Berättigad till ålderspension är i allmänhet sjöman, som uppnått 60 års ålder och fullgjort sjötjänst under minst 20 år. Sjöman med minst 10 års tjänst i maskinavdelningen är berättigad till pension vid 55 års ålder, och sjöman med minst 20 års sådan tjänst har rätt till pension vid 50 års ålder.

Ålders- och invalidpension beräknas på medeltalet för normallönen under sista tjänstesteperioden till sjöss på följande sätt:

$\frac{1}{30}$ av medeltalslönen för varje fullt sjötjänstår efter 31 december 1919;

$\frac{1}{100}$ av medeltalslönen för varje fullt sjötjänstår mellan 1 januari 1914 och 31 december 1919; samt

$\frac{1}{150}$ av medeltalslönen för varje sjötjänstår — period av 6 månader och däröver räknad som fullt år — före den 1 januari 1914.

Pensionen får icke överstiga det nämnda medeltalet för normallönen under sista tjänstesteperioden.

Änka efter försäkrad sjöman är berättigad till pension, därest sjömannen

a) själv innehaft pension;

b) fullgjort sjötjänst under 20 år;

c) fullgjort sjötjänst under 10 år, varav 3 år falla inom 10-årsperioden omedelbart före dödsfallet; eller

d) avlidit till följd av olycksfall, som inträffat i eller i samband med tjänsten.

Änkepensionen utgår med halva beloppet av den pension, som skulle ha tillkommit den avlidne. Tillägg utgår med $\frac{1}{10}$ för varje minderårigt barn. Änkepensionen må dock icke överstiga $\frac{3}{4}$ av den pension, som skulle ha tillkommit den avlidne.

Sedan år 1923 är i Italien införd allmän invaliditets- och ålderdomsförsäkring; personer med inkomst över visst månadsbelopp undantagna. Av avgifterna betalar arbetsgivaren hälften och den försäkrade den andra hälften. I pensionen ingår ett statligt tillägg. Pensionsåldern, ursprungligen 65 år, synes numera vara 60 år för män och 55 år för kvinnor.

I *Japan* har enligt bestämmelser i lag den 5 april 1939 för sjömän å registrerade fartyg över 500 ton införts kombinerad sjuk-, olycksfalls- samt invaliditets- och ålderdomsförsäkring. Enligt föreliggande uppgifter (Internationella arbetsbyråns årsbok 1939/1940) förutsättes för invalidpension en kvalificeringstid av 3 år. För ålderspension, som utgår från 50 års ålder, uppställs fordran å 15 års tjänstetid. Såväl invalid- som ålderspensionen är fastställd till 25 procent av sjömannens årsinkomst. Engångsbelopp utbetalas vid dödsfall samt till sjöman, som avgår från tjänsten utan att komma i åtnjutande av pension. Kostnaderna för försäkringen skola till större delen bestridas genom avgifter, som till lika belopp erläggas av redarna och sjömännen, men även staten skall delta i kostnaderna. Försäkringen skall stå under statlig administration.

Socialförsäkringen i *Storbritannien* går tillbaka till »Old-Age Pensions Act» av år 1908. Härefter följde 1911 obligatorisk sjuk- och invaliditetsförsäkring samt obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, och år 1925 tillkom obligatorisk försäkring för

ålders-, änke- och barnpensionering. Pensionsåldern för ålderspension är 65 år enligt den obligatoriska försäkringen. Till denna betalas avgifter av de försäkrade och arbetsgivarna. Staten svarar bl. a. för hela kostnaden för pensioner, som utgå efter uppnådd ålder av 70 år. Statliga pensioner enligt försörjningsprincipen utgå vidare på grund av »Old-Age Pensions Act» utan försäkring.

Vad nu berörs är allmänna bestämmelser i fråga om socialförsäkring. Beträffande sjömännen är särskilt föreskrivet, att arbetsgivarnas avgifter till sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen, vad angår sjömän som varken ha hemvist eller fast bostad inom Storbritannien, skola inbetalas till en särskild sjömannens fond. Pensioner ur fonden må beviljas sjömän, som äro brittiska undersåtar och fullgjort lång tids tjänst i brittisk handelsjöfart eller fiske. Pensionerna, vilka till antalet årligen bestämmas med hänsyn till gjorda ansökningar och fondens ställning, beviljas från uppnådd ålder av 65 år (50 år i fall av blindhet) med belopp av 5 sh. i veckan eller 10 sh., om sjömannen är under 70 år och icke är berättigad till ålderspension enligt den obligatoriska försäkringen. Sökande är skyldig styrka, att hans samtliga inkomster icke överstiga 2 £ i veckan. Antalet pensionärer utgjorde omkring 7 600 vid 1933 års utgång.

Av stort intresse i detta sammanhang är den obligatoriska ålderspensionering, som år 1937 beslutats för befäl inom handelsflottan. En särskild lag antogs om ändring av »Merchant Shipping Act» för att möjliggöra avdrag å sjöfarandes lön. Ehuru det omedelbara syftet med denna ändring var att genomföra befäls pensioneringen, så bör det — såsom framhålles i Internationella arbetsbyråns årsbok 1937/1938, varur uppgifterna hämtats — observeras, att detta synes göra det möjligt för sjömän av alla grader att draga fördel av denna nya princip. Bestämmelserna om befäls pensioneringen stadga skyldighet för varje befäl, som inträder i tjänst, att framdeles bidra med 9 d. för varje 1 £, som han erhåller i lön; och ett motsvarande belopp skall erläggas av redaren. Samtidigt med införandet av denna pensionering ha lönerna höjts med beloppet för avgiften till befäls pensioneringen, varför denna pensionering i själva verket betytt »a net gain» för befälet. Det beräknades, att befäl, som inträder i tjänst vid 21 års ålder och vinner befördran i vanlig ordning, skall erhålla pension från 65 års ålder med årligt belopp av 242 £ eller, om han inträder i tjänst vid 35 år 131 £ från samma ålder.

Frågan om sjömannens pensionering har i Norge liksom i vårt land varit föremål för åtskilliga statliga utredningar alltsedan början av 1880-talet. För upplysningar härom torde få hänvisas till Skeppstjänstkommitterades betänkande, del. III (SOU 1924: 20) sid. 87 och 88, varur även följande uppgifter delvis hämtats.

År 1908 beslöt stortinget, att det belopp, som »laste- och fyravgiftene» inbragte utöver 2 200 000 kronor, skulle delvis användas till förmån för sjöfolket. Dessa medel avsattes till en särskild fond, vars räntor enligt beslut 1913 skulle användas till ålderspensioner åt sjömän. Som villkor för erhållande av sådan pension uppställdes, att vederbörande i regel skulle ha fyllt 60 år och haft sitt uppehälle som sjöman på norska handelsfartyg under minst 30 år. Pensionen, som betraktas som belöning för långvarig tjänst å norska fartyg, utdelas endast för ett år i sänder. Den som en gång tillerkänts pension förutsättes dock skola få behålla den under sin återstående livstid. Pensionen må (enligt Internationella arbetsbyråns »Survey») i regel ej överstiga för år 300 kronor, i undantagsfall 450 kronor. Understöd från fonden kan numera även tilldelas änka efter pensionstagare. Då fondens medel visat sig icke räcka till, har bidrag fått tillskjutas av staten. Antalet pensionärer var år 1934 4 521. Av statsmedel beviljades samma år bidrag med 663 780 kronor.

Norge har numera genom lag den 16 juli 1936 infört ålderspensionering enligt försörjningsprincipen för personer över 70 år. Från den obligatoriska sjukförsäkringen (ursprungligen av år 1911) undantogs länge sjömän å utrikesgående fartyg; sedan 1936 omfattas emellertid även dessa av den nämnda obligatoriska försäkringen. Sjömannens olycksfallsförsäkring regleras genom särskild lagstiftning.

I *Finland* inrättades år 1879 en pensionsanstalt för befälhavare och annat sjöfolk på finska handelsfartyg. Nytt reglemente för anstalten utfärdades den 27 maj 1924.

Anstalten står under förvaltning av en direktion med ordförande och fyra ledamöter, av vilka ordföranden utses av vederbörande departement och ledamöterna av de försäkrade.

Medlemskap i pensioneringen står öppet för varje finsk sjöman under 45 år. Om den försäkrade vid tiden för inträde fyllt 25 år, skall han emellertid ha gjort tjänst inom handelsflottan under minst halva den tid, som förflutit, sedan han fyllde 25 år, och är skyldig att inbetala hälften av avgifterna för sådan tid.

Medlemmarna betala årsavgifter med resp. 100, 75, 50 och 25 mark, beroende på löneklass. Anstalten erhåller dessutom inflytande tonavgifter, som erläggas av finska och utländska fartyg vid anlöpande av finsk hamn.

Pensionsåldern är fastställd till 55 år. Som villkor för ålderspension gäller, att medlem betalat avgifter till anstalten under en tid av 30 år eller inbetalat motsvarande antal årsavgifter. Därjämte fordras, att han tjänstgjort ombord å fartyg under minst 60 månader.

Pensionsrätt kan även förvärfvas i händelse av invaliditet till följd av olycksfall eller sjukdom, som medför oförmåga att tjänstgöra till sjöss.

Vid dödsfall erhåller änka och efterlevande barn under 18 år full pension, om den försäkrade betalat avgifter för 30 år; eljest utgår reducerad pension. Invalida barn få behålla pensionen efter fyllda 18 år.

Pensionen utgår med 800, 600, 400 och 200 mark för år räknat alltefter den löneklass, som den försäkrade tillhör. (Ovan lämnade uppgifter gälla förhållandena år 1933.)

Genom lag den 31 maj 1937, i kraft från och med 1939, har i *Finland* genomförts allmän invaliditets- och åldersdomsförsäkring. Pensionsåldern har bestämts till 65 år.

I *Danmark*, där socialförsäkringen tidigare utvecklats på frivillighetens grund, genomfördes en vittomfattande socialreform genom lagen om folkförsäkring av den 20 maj 1933. Försäkringen är uppbyggd på obligatoriskt medlemskap i av staten erkända och understödda sjukkassor. Enligt lagen bestridas kostnaderna för ålderspensioneringen helt av statliga och kommunala medel. Pensionsåldern bestämdes ursprungligen till 65 år men har sedermera (1937) sänkts till 60 år. Särskilda bestämmelser synas icke gälla i fråga om sjömännen.

Skeppstjänstkommitterades betänkande, del. III, sid. 86, lämnar en del upplysningar om på frivillighetens väg införd pensionering för särskilt befäl å handelsfartyg.

I *Tyskland* infördes, tidigare än i andra länder, bl. a. obligatorisk åldersdomsförsäkring för arbetare redan på 1880-talet. Såvitt framgår av tillgängliga uppgifter synas särskilda bestämmelser icke gälla i fråga om pensionsförsäkring av sjömän, utan dessa äro inbegripna i allmänna lagstiftningen om invalid-, ålders- samt änke- och barnpensionering. Avgifter för försäkringen erläggas av arbetsgivaren med rätt för denne att avdraga hälften å den försäkrades lön. I ålderspensionen, som erhålles från 65 år, synes ingå ett fast belopp av statsmedel och ett rörligt belopp efter erlagda avgifter. Sätillvida intaga sjömännen en särställning som den obligatoriska försäkringen för deras del, jämväl vad avser sjuk- och arbetslöshetsförsäkring, är enhetligt administrerad genom ett särskilt statligt organ, »Seekasse». Vidare bör nämnas, att avgifterna för den obligatoriska sjukförsäkringen fördelas med tre femtedelar på sjömännen och två femtedelar på redarna, medan enligt den allmänna principen den försäkrades andel är två tredjedelar och arbetsgivarandelen en tredjedel (Rohrbeck: Reichs (Sozial) Versicherung, Berlin 1941).

I *Nederländerna* är sedan år 1913 införd allmän obligatorisk pensionsförsäkring för lönearbetare och tjänstemän inom alla yrkesgrupper. Enda undantagna yrkes-

grupp är gruvarbetarna, för vilka gäller särskild lagstiftning. Den nämnda allmänna försäkringen innefattar invalid-, ålders- och familjepension samt grundas på avgifter av arbetsgivarna. Pensionsåldern är för ålderspensionär 65 år, för gruvarbetare 60 år. Olycksfallsförsäkringen regleras genom särskild lagstiftning för sjömännen.

Genom lagen den 14 augusti 1935 om socialförsäkring och om understöd åt personer i behövande omständigheter bröt *Förenta staterna* radikalt med den tidigare härskande uppfattningen, att social omvårdnad borde förbehållas det privata initiativet. Understöden skola enligt lagen utgå från 65 år och skola bekostas av allmänna medel. Genom den obligatoriska pensionsförsäkringen skall bl. a. i princip varje arbetsanställd erhålla en månatlig pension från uppnådda 65 år. Kostnaderna för försäkringen bestridas genom en skatt, som till lika del uttages av den anställdes lön och av arbetsgivaren i förhållande till summan av utbetalade löner. Lagen var avsedd att träda i kraft först år 1942, men genom lagändring år 1939 beslöts, att ikraftträdandet skulle framflyttas till den 1 januari 1940, varjämte lagstiftningen utvidgades till att avse jämväl änke- och barnpensionering. Enligt 1935 års lagbestämmelser äro emellertid sjömännen undantagna från den obligatoriska försäkringen.

Inlämning i utrikes fört.

För personer födda mellan 1900 och 1910 var äldersförbehållningen vid inlämning i utrikes fört:

Ålder	Procent
1900-1904	37,0
1905-1909	31,0
1910-1914	24,0
1915-1919	17,0
1920-1924	10,0

För personer födda mellan 1920 och 1929 var äldersförbehållningen vid inlämning i utrikes fört: 20,0 år. För personer födda mellan 1930 och 1939 var äldersförbehållningen vid inlämning i utrikes fört: 15,0 år. För personer födda mellan 1940 och 1949 var äldersförbehållningen vid inlämning i utrikes fört: 10,0 år. För personer födda mellan 1950 och 1959 var äldersförbehållningen vid inlämning i utrikes fört: 5,0 år. För personer födda mellan 1960 och 1969 var äldersförbehållningen vid inlämning i utrikes fört: 0,0 år.

Promemoria

med statistiska utredningar och kostnadsberäkningar angående förbättrad pensionering för sjöfolk.

Till grund för beräkning av de kostnader, som kunna väntas bli förenade med ett genomförande av utredningens förslag till sjöfolkspensionering, lämnas i det följande en statistisk översikt av sjöfolkets tjänsteförhållanden, närmast med hänsyn till utrikes fart. Redogörelsen tar främst sikte på åldern för inträde i och avgång ur dylik fart, samt på den årliga seglationstidens längd och på erlagda hyresavgifter inom olika åldersklasser.

Det för denna redogörelse använda statistiska materialet har dels framkommit vid de undersökningar, som av förste aktuarien E. Lindh år 1936 utfördes för 1934 års sjömanshussakkunnigas räkning, dels särskilt införskaffats för sjöfolkspensionsutredningen.

Undersökningarna för sistnämnda utredning grunda sig på primärmaterial, som ställts till förfogande av samtliga sjömanshus i riket. Över de vid sjömanshus inskrivna sjömännen har efter den nya sjömanshuskungörelsens ikraftträdande påbörjats uppläggningsregister. Detta omfattar nu samtliga inskrivna, vilkas födelseårtal slutar på 0 eller 1, sålunda ungefär en femtedel av hela stocken. Dessa kort utlånades av sjömanshusen till utredningen. Här gjordes från korten utdrag rörande vederbörande sjömans födelseår, inskrivnings- och ev. år för avförande ur registret, behörighet, sysselsättning ombord och seglation i utrikes fart under tiden 1929—1938. Det sålunda frambragta materialet överfördes på hålkort (Hollerithkort) och bearbetades materiellt. Undersökningen har omfattat omkring 9 000 personer, av vilka emellertid ett relativt stort antal redan varit avförda eller endast kvarstått i registret som värnpliktiga.

Inträde i utrikes fart.

Vad inträdet i svensk utrikes sjöfart beträffar sker detta i regel vid tidig ålder. För personer, födda under åren 1900, 1905 och 1910, var åldersfördelningen vid inträdet följande:

Ålder	Procent
under 18 år	31·0
18—20 »	31·6—62·6
20—25 »	24·9
över 25 »	12·5—37·4
	100·0

För tidigare födda personer — från 1870 och framåt — var åldersfördelningen vid inträdet föga avvikande. Första utrikesfarten inträffar således före fyllda 20 år för inemot två tredjedelar av samtliga sjömän, som överhuvudtaget deltaga i sådan fart. Endast för en åttondedel äger första utrikesfarten rum efter fyllda 25 år. Efter fyllda 30 år torde en första utrikesfart vara ytterst ovanlig.

Avgång ur utrikes fart.

Avgång ur svensk utrikes fart behöver naturligtvis icke betyda avgång ur svensk sjöfart överhuvudtaget. Ett avsevärt antal sjömän ägna sig åt inrikes fart både omväxlande med utrikes fart och sedan de upphört deltaga i den senare. Avförandet ur sjömanshusens register äger icke rum, förrän vederbörande under fyra kalenderår icke idkat sjöfart å svenskt handelsfartyg. Tidigare kvarstodo dessutom värnpliktige sjömän, som en gång inskrivits vid sjömanshus, i registren, tills de vid fyllda 35 år övergingo till landstormen.

Vid de utredningar, som verkställdes för de sjömanshussakkunnigas räkning, undersöktes den ålder, då sista utrikesseglationen ägde rum, samt det antal år, som förflytit mellan den första och den sista seglationen av detta slag, allt efter olika födelseår. Det senaste undersökta födelseåret var 1905. Det är givet, att om den senaste antecknade utrikesseglationen ägde rum icke alltför långt före det sista observationsåret, 1935, det icke kan vara fullt säkert att det verkligen var den sista utrikes seglation, sjömannen utförde. Det förekommer nämligen ofta, att utrikesseglation äger rum endast med vissa mellantider, då sjömannen endera vistas i land eller ägnar sig åt inrikes fart. Därför ha uppgifter om avgång avseende åren närmast före 1935 icke använts.

Av år 1905 födda, i svensk utrikes fart inträdda personer, kvarstodo i sådan sjöfart

efter 1 år	79.5 procent	efter 4 år	51.8 procent
» 2 »	65.7 »	» 5 »	46.2 »
» 3 »	58.4 »		

I fråga om tidigare födda personer var avgången starkare. Av 100 i utrikes fart inträdda personer, födda åren 1875, 1880, 1885, 1890, 1895, 1900 kvarstodo efter fem år följande procent:

Födelseår	Procent	Födelseår	Procent
1900	46.0	1885	39.5
1895	43.1	1880	37.6
1890	43.1	1875	38.2

Bland sjömän, födda under åren 1875—1890, vilka efter nedan angivna seglationstider i utrikes fart kvarstodo, var avgången under närmaste femårsperiod följande, i procent uttryckt (åren efter 1890 lämna icke användbara siffror):

Seglationstid	Födelseår			
	1890	1885	1880	1875
År	Procent			
5—10	37.8	37.5	40.7	40.8
10—15	34.3	32.4	24.2	27.9
15—20	—	32.3	20.7	19.6
20—25	—	22.1	24.6	28.2
25—30	—	—	27.7	23.4
30—35	—	—	—	25.0

Avgången före uppnådda 5 års seglation utgjorde för personer födda 1905 53.8 procent och för personer födda 1875—1890 följande:

Födelseår	Procent	Födelseår	Procent
1890	56.9	1880	62.4
1885	60.5	1875	61.8

Avgången bland de 1905 födda utgjorde sålunda i procent av avgången bland de nedan angivna år födda:

Födelseår	Procent	Födelseår	Procent
1890	94·6	1880	86·2
1885	88·9	1875	87·1

Reduceras avgångsprocenterna under perioderna 5—10, 10—15 etc. år för personer födda under åren 1875—1890 i samma proportion, som avgången under perioden 0—5 år bland de 1905 födda står till motsvarande avgång bland förstnämnda år födda, erhållas följande procenttal:

Seglotionstid	F ö d e l s e å r			
	1890	1885	1880	1875
År	Reducerad avgångsprocent			
5—10	35·8	33·3	35·1	35·5
10—15	32·4	28·8	20·9	24·3
15—20	—	28·7	17·8	17·1
20—25	—	19·6	21·2	24·6
25—30	—	—	23·9	20·4
30—35	—	—	—	21·8

Välja vi, för konstruktion av en avgångstabell, de lägsta ovan beräknade avgångsprocenterna för femårsperiod, skulle avgångsprocenterna bli följande:

0—5 år	53·8 procent	20—25 år	19·6 procent
5—10 »	33·3 »	25—30 »	20·4 »
10—15 »	20·9 »	30—35 »	21·8 »
15—20 »	17·1 »		

eller avrundat

0—5 år	54 procent	20—25 år	20 procent
5—10 »	33 »	25—30 »	» »
10—15 »	20 »	30—35 »	» »
15—20 »	» »		

Procenten kvarstående skulle alltså bli:

Efter 5 år	46 procent	Efter 25 år	16 procent
» 10 »	31 »	» 30 »	13 »
» 15 »	25 »	» 35 »	10 »
» 20 »	20 »		

Utgår man från den ovan återgivna åldersfördelningen i utrikes fart och användes den nyss konstruerade tabellen för kvarstående i dylik fart efter angivet antal seglotionår, skulle av i utrikes fart inträdda personer av en viss årsklass följande antal kvarstå i dylik fart vid nedan angiven ålder:

20 år	43 procent	(37·5 procent ännu ej i tjänst)
25 »	38 »	(12·5 » » » » »)
30 »	34 »	
35 »	26 »	
40 »	20 »	
45 »	16 »	
50 »	13 »	
55 »	10 »	

Som var att vänta, måste denna beräkning giva resultat, som icke så litet överstiga de siffror, som direkt erhållits ur den för sjömanshussakkunniga utförda undersökningen. Enligt denna var procenten kvarstående

vid 30 år.....	27·1—27·8	procent
» 40 ».....	14·8	»
» 50 ».....	8·2	»

d. v. s. respektive omkring 18, 29 och 37 procent lägre än de nu beräknade procenttalen. Här bör emellertid märkas, att siffrorna för kvarstående vid fyllda 30 år avsågo personer födda åren 1875—85 resp. 1890—1905, samt att siffrorna för kvarstående vid 40 och 50 år avsågo personer födda åren 1875—85. För senare födda personer har ju en tydligt ökad tendens till lägre kvarstående i tjänst gjort sig gällande.

De i det föregående lämnade siffrorna avse *samtliga* sjömän, befäl såväl som menige, sammantagna.

Vad *befålet* beträffar är avgången ur utrikes seglation avsevärt lägre än för menige sjömän, ehuru väl man får antaga, att en icke ringa övergång till inrikes fart äger rum. Ett icke litet antal utexaminerade torde redan från början gå i inrikes fart.

I den undersökning, som verkställdes för sjömanshussakkunniga har lämnats en avgångstabell för sjökaptener och övermaskinister efter 15 års eller längre seglationstid. Antalet kvarstående av 100 personer med 15 års seglationstid var följande:

Seglationstid	Sjökaptener	Övermaskinister	Samtligt sjöfolk
År	P r o c e n t		
15	100	100	100
20	89	80	73
25	80	67	58
30	73	56	47
35	60	43	33
40	42	30	20

Avgångsprocenten utgjorde sålunda

Seglationstid	Sjökaptener	Övermaskinister	Samtligt sjöfolk
År	P r o c e n t		
15—20	11	20	25
20—25	10	16	23
25—30	9	16	19
30—35	18	23	30
35—40	30	30	39

Nu utgör vid växande ålder befålet en allt större del av sjöfolket. Enligt de sjömanshussakkunnigas undersökning utgjorde befålet bland de 1935 i utrikes sjöfart kvarstående följande procent av samtliga:

Födelseår	Procent befäl	Födelseår	Procent befäl
1875	62	1895	27
1880	62	1900	27
1885	47	1905	21
1890	36		

Man torde därför kunna antaga procenten befäl vid nedan angiven seglationstid vara följande, därvid inträdesåldern i utrikes fart i genomsnitt beräknas vara 20 år:

15—20 år	27 procent	30—35 år	55 procent
20—25 »	32 »	35—40 »	62 »
25—30 »	42 »		

Man torde kunna anse avgångsfrekvensen bland befäl vara genomsnittligt representerad av den för övermaskinister konstaterade. Med ledning härav och med användning av det nyss framräknade procenttalet för befäl bland samtliga sjömän skulle avgångsfrekvens bland menige utgöra:

Seglations-tid, år	Avgångs-procent	Seglations-tid, år	Avgångs-procent
15—20	27	30—35	39
20—25	26	35—40	54
25—30	21		

I procent av avgångsprocenten bland samtligt sjöfolk skulle detta utgöra:

Seglations-tid, år	Avgångs-procent	Seglations-tid, år	Avgångs-procent
15—20	108	30—35	130
20—25	113	35—40	138
25—30	111		

För kortare seglationstider än 15 år torde det vara lämpligt att räkna med samma avgångsprocent bland menige som för samtligt sjöfolk. Efter 15 års seglation skulle avgångsprocenten för femårsperiod bli, om man utgår från den i det föregående antagna avgången bland samtliga sjöfolk av 20 procent för femårsperiod:

Seglations-tid, år	Avgångs-procent	Seglations-tid, år	Avgångs-procent
15—20	22	30—35	26
20—25	23	35—40	28
25—30	22		

eller utjämnat

15—20	21	30—35	25
20—25	22	35—40	28
25—30	23		

Procenten kvarstående bland i utrikes fart inträdda, som icke skaffat sig befälsbehörighet, skulle sålunda bli

Seglations-tid, år	Procent kvarstående	Seglations-tid, år	Procent kvarstående
0	100	20	20
5	46	25	15.5
10	31	30	12
20	25	35	9

Den tabell, som i det föregående lämnats för vid viss ålder kvarstående bland samtliga sjömän, skulle, för att avse enbart menige, kunna korrigeras på följande sätt.

Ålder	Procent kvarstående	Ålder	Procent kvarstående
40 år	20	50 år	12
45 »	15	55 »	9

Med hänsyn till den relativt ringa ändring, som härav blir följd, samt för att bereda en ytterligare säkerhetsmarginal i våra antaganden, då det med all sannolikhet är att motse, att den förbättrade sjöfolkspensioneringen kommer att medföra en ytterligare framträdande tendens till kvarstående i utrikes fart, torde det emellertid få anses motiverat att för menige använda den avgångstabell, som uppställts för samtligt sjöfolk.

I det föregående ha redan återgivits vissa direkt ur de sjömanshussakkunnigas undersökningsresultat framkomna siffror om procenten i utrikes fart kvarstående sjöfolk.

Här nedan skall en något fylligare framställning av dessa siffror återgivas, varvid åtskillnad göres mellan befäl och manskap. Siffrorna från utredningens ifrågaskola jämföras med resultat hämtade ur de för sjöfolkspensionsutredningen verkställda undersökningarna.

Enligt sjömanshussakkunnigas betänkande inskrevos vid sjömanshus följande antal personer, födda nedan angivna år:

Födelseår	Inskrivna	Födelseår	Inskrivna
1870	2 384	1895	3 926
1875	2 906	1900	3 562
1880	3 108	1905	2 792
1885	3 660	1910	2 636
1890	3 850		

Inskrivning på sjömanshus behöver ju icke betyda utrikes fart, ehuru säkerligen det överväldigande antalet av de inskrivna gå i dylik fart. Uteslutande åt inrikes fart torde emellertid, likaledes enligt de sjömanshussakkunnigas utredning, endast följande procent av de inskrivna ha ägnat sig:

Födelseår	Procent	Födelseår	Procent
1870	2·9	1895	3·5
1875	2·0	1900	6·4
1880	3·3	1905	3·8
1885	2·8	1910	3·5
1890	3·1		

Av de inskrivna skulle följaktligen följande antal ha gått i utrikes fart:

Födelseår	Antal	Födelseår	Antal
1870	2 315	1895	3 789
1875	2 848	1900	3 348
1880	3 005	1905	2 686
1885	3 558	1910	2 544
1890	3 731		

Vad årgången 1910 beträffar, måste man taga i betraktande att inträdet i utrikes fart, vad denna årgång angår, icke kan anses vara fullt avslutat. Efter fyllda 25 år inträder i utrikes fart omkring en åttondel av de personer, tillhörande en viss årsklass, som ägna sig åt dylik sjöfart. Den ovan för 1910 lämnade siffran bör därför höjas med $\frac{1}{7}$ till 2 907.

Av ifrågavarande årsklasser förvärvade, fortfarande enligt de sjömanshussakkunniga, följande antal personer befälsbehörighet av en eller annan art, varvid inom parentes anges antalet efter avdrag av den procent, som enligt ovanstående utslutande idkat inrikes sjöfart:

Födelseår	Antal	Födelseår	Antal
1870.....	176 (171)	1890.....	268 (260)
1875.....	288 (282)	1895.....	252 (243)
1880.....	340 (329)	1900.....	248 (232)
1858.....	388 (377)	1905.....	230 (221)

År 1910 har ej medtagits, då man ej kan förvänta, att befälsbehörighet i full utsträckning på långt när förvärvats av personer, tillhörande denna årsklass. 1935 hade 172 (166) vunnit sådan behörighet.

Av vederbörande årsklass skulle alltså följande antal räknas som menige:

Födelseår	Antal	Födelseår	Antal
1870	2 144	1895	3 546
1875	2 566	1900	3 116
1880	2 676	1905	2 465
1885	3 181	1910	2 741
1890	3 471		

År 1935 kvarstodo enligt sjömanshussakkunniga följande antal sjömän, befäl och menige, i utrikes sjöfart:

Födelseår	Befäl		Manskap	
	Kvarstå- ende	Procent av inträdda	Kvarstå- ende	Procent av inträdda
1870	10	5·9	18	0·8
1875	58	20·6	36	1·4
1880	118	35·9	74	2·8
1885	128	34·0	144	4·5
1890	120	46·2	212	6·1
1895	100	41·2	274	7·7
1900	152	65·8	404	13·0
1905	160	72·4	606	24·6
1910	—	—	996	36·3

Det må ännu en gång framhållas, att, särskilt för manskap, de anförda siffrorna äro något för små. De avse personer, som verkligen gjorde utrikes sjöfart 1935. Såsom redan påpekats, behöver det icke betyda att en sjöman definitivt lämnat utrikes sjöfarten för att han ett år är frånvarande. Då under en femårsperiod antalet utrikes sjöfarten under vilka en efter periodens slut kvarstående person gör utrikes sjöfart i genomsnitt för menige är omkring 4·4, torde siffrorna för dessa böra höjas med 12·6 procent. De skulle då utgöra

Födelseår	Procent	Födelseår	Procent
1870	0·9	1895	8·6
1875	1·6	1900	14·6
1880	3·1	1905	27·6
1885	5·0	1910	40·9
1890	6·8		

För befäl torde knappast motsvarande förhöjningar behövas, då befälets seglation säkerligen är vida regelbundnare än de meniges.

Beträffande befålet är det påfallande, att redan vid 30 års ålder ett så stort antal personer av dem, som en gång gjort utrikes fart, icke längre kvarstå inom densamma. Detta förklaras naturligtvis därigenom, att de visserligen gjort utrikes fart som menige, innan de vunnit befälsbehörighet, men att de efter det sådana behörighet vunnits ägna sig åt inrikes fart i relativt stor utsträckning.

Till jämförelse med de siffror, som erhållits ur de sjömanshussakkunnigas utredning, skola nu resultaten framläggas av den undersökning rörande i utrikes fart under perioden 1935—1938 kvarstående menigt sjöfolk, som utförts för sjöfolks-pensionsutredningen. Här har som »kvarstående» betraktats personer, vilka 1938 kvarstodo inskrivna vid sjömanshus och icke vore det enbart som värnpliktige, och vilka under de nämnda åren gjort utrikes sjöfart. De sålunda erhållna siffrorna torde få betraktas som jämförliga med de för menige förhöjda siffror, som erhållits ur de sjömanshussakkunnigas material. Siffrorna ifråga redovisas här nedan.

Födelseår	Kvarstående år 1938	Procent av inträdda
1870	13	0·6
1880	80	3·0
1890	189	5·4
1900	374	12·0

Framräknas de ur de sjömanshussakkunnigas material erhållna siffrorna till tre års högre ålder, skulle för manskapets del procenten kvarstående 1938 bli följande:

Födelseår	Procent	Födelseår	Procent
1870	0·6	1890	5·7
1880	2·1	1900	11·5

Överensstämmelsen är som synes god.

Slutligen skola de ur sjömanshussakkunnigas material beräknade siffrorna för vid viss ålder i utrikes fart kvarstående jämföras med de antaganden som gjorts i den nederst på sid. 112 för samtliga sjömän, befålet inberäknat, uppställda avgångstabellen, vilken ansetts böra användas även i fråga om enbart menige.

Ålder	Kvarstående av 100 i utrikes fart inträdda	
	Sjömanshus- sakkunniga	Antagandena sid. 112
25 år	40·9	38
30 »	27·6	34
35 »	14·6	26
40 »	8·6	20
45 »	6·8	16
50 »	5·0	13
55 »	3·1	10

Den siffra, som för procenten kvarstående vid 25 års ålder framräknats ur de sjömanshussakkunnigas material, är något större än vad som framgår av de antaganden, som här föreslagits läggas till grund för beräkningarna. Det må emellertid framhållas, att årsklassen 1910, som ligger till grund för de sjömanshussakkunnigas siffra, måste betraktas såsom mindre tillfredsställande för beräkningar av denna art, då rekryteringen inom densamma icke var avslutad år 1935.

Ifråga om övriga årsklasser visa de ovannämnda antagandena en betydlig marginal utöver de ur sjömanshussakkunnigas utredning härledda siffrorna.

Procenten kvarstående enligt antagandena överstiga nämligen sjömanshussakkunnigas resultat med följande procent:

Ålder	Procent	Ålder	Procent
30 år	23	45 år	135
35 »	78	50 »	160
40 »	133	55 »	223

De hittillsvarande, observerade procenttalen för kvarstående intill pensionsåldern äro emellertid mycket små och svara även mot ett absolut sett ringa antal kvarstående. Det är därför sannolikt, att en väsentligt förbättrad pensionsordning kan medföra ett icke så litet ökat kvarstående i tjänst, och detta behöver absolut taget icke vara så stort, för att en fördubbling eller tredubbling av antalet kvarstående till pensionsåldern skall uppnås. De antaganden som gjorts måste visserligen betraktas som tillfredsställande, men ingalunda som överdrivna.

Det må framhållas, att i avgångssiffrorna härövan även avgång till följd av dödsfall är inräknad. Detta medför, att tidsperioder med icke oväsentligt olika dödlighet blivit sammanförda. Då dödlighetsavgången emellertid är mycket liten i förhållande till avgången av andra orsaker och dessutom stor försiktighet i övrigt iakttagits vid avgångsordningens uppställande, torde detta förhållande icke böra tillmätas betydelse.

Antalet vid pensionsåldern kvarlevande personer.

I det föregående har en avgångstabell konstruerats, utvisande antalet vid viss uppnådd ålder kvarstående av 100 i utrikes fart inträdde personer av en viss årsklass. En beräkning skall nu verkställas rörande antalet vid 55 års ålder kvarlevande bland dem, som kvarstå vid en viss ålder, och följaktligen bland dem, som lämnat utrikessjöfarten mellan vissa åldrar.

Frågan är då vilken dödlighetstabell som skall läggas till grund för dessa beräkningar, som ju skola avse förhållandena i en framtid. Jämför man dödlighetsintensiteterna i de allmänna svenska dödlighetstabellerna för män 1920—30 och 1931—35 samt i dödlighetstabellen R_{32} för män, som användes vid livränteför-säkring, erhåller man följande dödlighet uttryckt i promille:

Bland personer i åldern	Enligt sv. dödl. 1920—30	Enligt sv. dödl. 1931—35	Enligt R_{32}
	P r o m i l l e		
20 år	4.79	3.91	2.97
25 »	4.53	3.56	3.08
30 »	4.44	3.67	3.28
35 »	4.56	4.08	3.62
40 »	5.31	4.56	4.18
45 »	6.68	6.45	5.15
50 »	8.82	8.50	6.79
55 »	12.75	11.94	9.58
60 »	18.60	17.84	14.32
65 »	28.75	28.04	22.36
70 »	44.71	45.92	36.01

Som synes kan mellan de båda dödlighetstabellerna 1920—30 och 1931—35 konstateras en väsentlig nedgång i dödligheten. Denna är särskilt i åldrarna under 40 år så framträdande och även vid högre åldrar så kraftig, att man måste fråga sig, huruvida icke det kan anses lämpligt att räkna med dödlighetstabellen R_{32} för att erhålla ett betryggande resultat.

Till jämförelse angives här antalet kvarlevande vid 55 års ålder av 100 personer i åldrarna 20, 25—50 år, dels efter dödlighetstabellen R_{32} , dels efter svenska dödlighetstabellen 1931—35. Av 100 kvarlevande i nedan angiven ålder kvarleva vid 55 år:

Av personer i åldern	1) Enligt R_{32}	2) Enligt sv. dödl. 1931/35	2) i procent av 1)
20 år	85·18	83·09	97·5
25 »	86·47	84·60	97·8
30 »	87·85	86·14	98·1
35 »	89·38	87·70	98·1
40 »	91·12	89·57	98·3
45 »	93·26	91·90	98·5
50 »	96·05	95·22	99·1

För dödligheten bland pensionstagarna torde det vara lämpligast att räkna med den dödlighetstabell, R_{32} , efter vilken hyresavgiftspensionerna beräknats.

Här nedan anföres antalet kvarlevande vid olika åldrar upp till 70 år av 100 55-åriga personer, dels enligt tabellen R_{32} , dels enligt svenska dödlighetstabellen 1931/35.

Av 100 55-åriga personer kvarleva vid nedan angivna ålder:

Ålder	1) Enligt R_{32}	2) Enligt sv. dödl. 1931/35	2) i procent av 1)
57 år	97·95	97·55	99·6
60 »	94·80	93·17	98·8
62 »	91·40	89·74	98·2
65 »	86·19	83·77	97·2
67 »	82·05	79·09	96·4
70 »	74·71	70·60	94·5

Enligt dödlighetstabellen R_{32} skulle av 100 personer, tillhörande en viss årsklass, som överhuvud taget inträda i svensk utrikes fart, antalet vid pensionsåldern kvarlevande bli följande, i procent uttryckt:

	Procent
Inträdda före 20 år (61·6 procent, ålder 18·5)	52·2
Kvarstående vid 20 år	36·6
Inträdda mellan 20 och 25 år (24·9 procent, ålder 22 år)	21·3
Kvarstående vid 25 år	32·9
Inträdda mellan 25 och 30 år (12·5 procent, ålder 27 år)	10·8
Kvarstående vid 30 år	29·9
» » 35 »	23·2
» » 40 »	18·2
» » 45 »	14·9
» » 50 »	12·5
» » 55 »	10·0

Av 100 personer, vilka inträtt i svensk utrikes fart, skulle följaktligen de vid 55 års ålder kvarlevande (84·5 procent) fördela sig på följande sätt:

Vid 55 års ålder kvarstående	10·0
mellan 50 och 55 år avgångna	2·5
» 45—50 » »	2·4
» 40—45 » »	3·5
» 35—40 » »	5·0
» 30—35 » »	6·7
» 25—30 » »	13·8
» 20—25 » »	25·0
före 20 år avgångna	15·6
	Summa 84·5

Av dessa 84·5 procent kvarlevde vid 55—67 års ålder följande:

Ålder		Ålder	
55 år	84·5	62 år	77·2
56 »	83·7	63 »	75·9
57 »	82·8	64 »	74·4
58 »	81·8	65 »	72·8
59 »	80·8	66 »	71·1
60 »	79·7	67 »	69·3
61 »	78·5	55—67 år	935·6

Det gäller nu att beräkna omfattningen av den stock av sjömän, som kan förväntas i ett efter den nya pensionsordningen inträdande jämviktsläge komma att göra tjänst inom svensk utrikes sjöfart, och det antal personer av varje årsklass, som kan förväntas inträda i dylik fart. Det förutsattes, att antalet i utrikes fart deltagande personer icke kommer att totalt ändras. Däremot skulle naturligtvis åldersfördelningen förskjutas.

Enligt den för sjömanshussakkunniga utförda undersökningen deltog 1935 i runt tal 19 000 menige sjömän i utrikes sjöfart. För en viss mindre ofullständighet i materialet torde en korrektion med 5 procent till 20 000 personer vara tillräcklig. Dessutom bör en korrektion vidtagas av det skälet, att ett antal sjömän visserligen icke detta år gjorde utrikes fart, men att de ändå icke upphört med dylik. Denna korrektion torde enligt det föregående böra uppgå till omkring 12·6 procent, varigenom stocken skulle höjas till omkring 22 500 personer.

Enligt 1930 års folkräkning utgjorde i sjöfart anställda personer omkring 7 000 personer i befälsställning och omkring 28 000 menige. Dessa siffror torde efter denna tidpunkt icke ha väsentligt förändrats. Enligt för sjöfolkspensionsutredningen verkställd undersökning angående den inrikes sjöfarten skulle inom densamma under år 1938 ha deltagit — enligt rullor och manskapsförteckningar — omkring 6 000 personer, varav c:a 1 200 i befälsställning. Då man tar hänsyn till, att ett antal personer måste betraktas som sjömän, utan att de deltaga i sådan inrikes seglation, för vilken rullor eller manskapsförteckningar måste avlämnas, synas siffrorna väl överensstämma med varandra.

Det torde därför vara plausibelt att antaga en stock av menige sjömän i utrikes fart, vilka icke kunna förväntas vinna befälsställning, av i runt tal 22 500 personer.

Om den årliga rekryteringen till denna grupp vore 100 personer, skulle i jämviktsläge i åldrar under 55 år kunna beräknas kvarstå:

Ålder	Antal	Ålder	Antal
—20 år	90	40—45 år	90
20—25 »	208	45—50 »	72·5
25—30 »	180	50—55 »	58·5
30—35 »	150		964
35—40 »	115		

Antalet av en viss årsklass i utrikes sjöfart inträdande bör alltså i jämviktsläge antagas utgöra $\frac{22\ 500}{964} \cdot 100 = 2\ 336$.

I jämviktsläge skulle således kunna räknas med nedan angivna antal aktiva menige sjömän i utrikes fart:

Ålder	Antal	Ålder	Antal
—20 år	2 100	40—45 år	2 100
20—25 »	4 850	45—50 »	1 690
25—30 »	4 200	50—55 »	1 370
30—35 »	3 500		
35—40 »	2 690		22 500

Av 2 336 personer, födda ett visst år, vilka antagits inträda i utrikes sjöfart, skulle vid pensionsåldern, 55 år, följande antal fortfarande leva:

Avgångna före 20 år	364	Avgångna 40—45 år	82
» 20—25 »	584	» 45—50 »	56
» 25—30 »	322	» 50—55 »	58
» 30—35 »	156	Kvarstående vid 55 år	234
» 35—40 »	117		

1 973

Seglationstiden.

Enligt det förslag, som sjöfolkspensionsutredningen framlägger, utgår jämte den försäkringstekniskt beräknade pension, som härrör av sjömannens hyresavgifter, en *tilläggspension*. Denna bekostas av medel, som tillskjutas av staten och av redarna, och beror väsentligen på omfattningen av vederbörandes seglationstid i svensk utrikes fart.

De första 36 seglationsmånaderna skola enligt förslaget icke berättiga till tilläggspension. Sedan 36 månader intjänats, skall vederbörande sjöman för beräkning av tilläggspension få tillgodoräkna sig högst 8 hyresavgiftsmånader för år intill pensionsåldern.

Den undersökning, som för sjömanshussakkunnigas räkning utfördes angående seglationstiden i utrikes fart, måste naturligtvis bli ganska bristfällig, då den i huvudsak måste byggas dels på kändedomen om pensionärernas och understödsgarnas seglation, dels — och väsentligen — på uppgifter från ett enda sjömanshus, Gävle, där klientelet förts på kort och där seglationsdata sålunda förelågo i överskådlig form. I den statistiska utredning, som verkställets för sjöfolkspensionsutredningen, har därför huvuduppgiften varit, att erhålla en så vitt möjligt ingående kändedom om seglationsförhållandena.

Vid undersökningen behandlades seglationer under två olika perioder.

I. För dem, som voro födda under år, där sista årtalssiffran var 0, åren 1930—1934 och för dem, som voro födda under år där sista siffran var 1, åren 1931—1935.

II. För personer med sista födelseårtalssiffran 0 åren 1935—1938 och med sista födelseårtalssiffran 1 åren 1936—1938.

Den första perioden är alltså en femårsperiod, den senare en fyra- eller femårsperiod, beroende på födelseår. Perioderna omfatta tydligen personer av genomgående jämförlig ålder.

Undersökningen berörde först personer, som gjorde utrikes sjöfart under *båda* perioderna.

Beträffande seglationen under den första perioden företogs en uppdelning av de observerade personerna efter seglationstid under perioden sålunda:

Seglationsmånader under period I

Ålder	0—10	10—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60
	Procent						
60—65 år	3·3	8·9	18·9	15·5	17·8	35·6	0·0
50—55 »	8·2	8·2	20·0	23·6	16·4	19·1	4·5
40—45 »	6·4	14·0	15·2	24·1	22·5	16·5	1·3
30—35 »	7·5	12·2	20·2	26·9	23·2	9·5	0·5
20—25 »	8·2	14·0	30·0	34·3	12·2	1·3	0·0

Beträffande seglationen under den andra perioden visade det sig, att de personer som under den första perioden hade relativt långvarig seglating, även hade det, för år räknat, under den andra perioden. Man torde därför, då det gäller att för kostnadsberäkningarna göra sådana förenklande antaganden att dessa beräkningar överhuvud taget bli möjliga, våga förutsätta, att en person under hela sin seglatingstid i utrikes fart ungefärligen stannar på samma nivå ifråga om årlig seglatingstid, så snart han icke närmar sig den tid, då han börjar reflektera på att gå i land.

Beträffande sjömän, som gjort utrikes fart under båda perioderna, har framräknats antalet seglatingssår i genomsnitt under period I samt under båda perioderna antalet seglatingssår (hyresavgifts-)månader för observerat kalenderår.

Födelseår	Period I			Period II	
	Ålder, år	Segl. år pr person	Segl. mån. pr person och kalenderår	Ålder, år	Segl. mån. pr person och kalenderår
1880—81	50—55	4·40	6·88	55—58	6·52
1890—91	40—45	4·49	6·84	45—48	7·16
1900—01	30—35	4·38	6·44	35—38	6·32
1910—11	20—25	4·33	5·56	25—28	5·38

I fråga om seglatingstiden under period I ha för personer, som icke gjorde utrikesjöfart under period II, följande iakttagelser gjorts.

För det första kan man konstatera, att antalet seglatingssår, såsom var att vänta, under period I endast är omkring hälften mot vad som var fallet, då vederbörande gjorde utrikes fart även under period II. Men, vilket är viktigare, även antalet seglatingssår pr seglatingssår har gått ned med omkring en tredjedel. Man kan därför för en sådan sjöman räkna med en seglatingstid för kalenderår under perioden som endast är en tredjedel av vad som var fallet, då han seglat även under period II.

Med utgångspunkt från de återgivna seglatingssifforna skall nu konstrueras en seglatingstabell, som kan vara användbar vid våra kostnadsberäkningar och som härvid ger nödig säkerhet. En förbättrad pensionsordning torde även i det händelseendet inverka på seglatingssårförhållandena, att, på samma gång en större stabilisering, som visar sig i minskad avgång, kommer att inträda inom yrket, jämväl någon förlängning av den genomsnittliga årliga seglatingstiden kan förväntas.

För personer i åldern 30—55 år torde det vara lämpligt att räkna med följande frekvens för antalet seglatingssår pr år (i genomsnitt för femårsperiod):

0—2 mån.	5 procent	0—12 mån.	100 procent
2—4 »	10 »	2—12 »	95 »
4—6 »	20 »	4—12 »	85 »
6—8 »	20 »	6—12 »	65 »
8—10 »	20 »	8—12 »	45 »
10—12 »	25 »	10—12 »	25 »

För personer i ålder under 30 år torde motsvarande procenttal bli:

0—2 mån.	5 procent	0—12 mån.	100 procent
2—4 »	15 »	2—12 »	95 »
4—6 »	30 »	4—12 »	80 »
6—8 »	30 »	6—12 »	50 »
8—10 »	15 »	8—12 »	20 »
10—12 »	5 »	10—12 »	5 »

Till jämförelse meddelas nedanstående tabell (observerade tal period I).

Å l d e r, å r	Antal seglationsmånader pr år under femårsperiod					
	0—12	2—12	4—12	6—12	8—12	10—12
	P r o c e n t					
50—55	100·0	91·8	83·6	63·0	40·0	23·6
40—45	100·0	93·6	79·6	64·4	40·3	17·8
30—35	100·0	92·5	80·3	60·1	33·2	10·0
20—25	100·0	91·8	77·8	47·0	12·7	1·8

För personer om 30 år och därutöver skulle man härur kunna härleda en genomsnittlig årlig seglationstid av 7·3 månader och för personer under 30 år av 6·0 månader, vilket ju utvisar någon ökning mot de ovan för den första perioden härledda siffrorna.

Med användande av ovan vunna siffror för åldersfördelningen bland sjöfolk i utrikes fart i ett framtida jämviktsläge skulle man efter vårt här ovan nyss gjorda antagande komma fram till ett genomsnittligt antal seglationsmånader av 6·66 mot 6·12 om de direkt ur utredningen för perioden 1930—1935 erhållna siffrorna användes, d. v. s. en ökning av 9 procent.

Vid kostnadsberäkningen är det lämpligt att för större enkelhets vinnande för personer i ålder under 30 år utgå från den genomsnittliga seglationstid pr år, som i dessa åldrar kan antagas falla på personer, vilka *efter* 30 års ålder ha en seglationstid av 0—2, 2—4, 4—6, 6—8, 8—10 eller 10—12 månader pr år.

Dessa seglationstider skulle vara:

Seglationsmånader pr år efter 30 år	Genomsnittligt antal seglationsmånader pr år före 30 år	Procent av genom- snittlig seglation efter 30 år
0—2	1·00	100
2—4	2·66	89
4—6	4·30	86
6—8	5·66	81
8—10	7·00	78
10—12	9·16	83

I genomsnitt torde man kunna räkna med en årlig seglationstid före fyllda 30 år, som är 82 procent av den årliga seglationstiden efter 30 år $\left(= \frac{6 \cdot 0}{7 \cdot 3} \right)$.

Hyresavgifter.

I kostnadsberäkningarna ingå hyresavgifterna som normerade för de bidrag, som kunna beräknas tillkomma pensionsanstalten från redarna och staten. De måste alltså påverka bestämningen av de belopp till vilka tilläggspensionerna få uppgå. Men sedan dessa fastställts, är tilläggspensionen i det individuella fallet icke beroende av vederbörandes erlagda hyresavgifter. Dessa bestämma hans hyresavgiftspension, men tilläggspensionen beror uteslutande på hans seglationstid.

Enligt de för sjöfolkspensionsutredningen verkställda statistiska undersökningarna, uppgå hyresavgifterna under de båda tidsperioder, som tagits i betraktande, till följande belopp (1 procent å hyran):

Födelseår	Hyresavgifterna för menige sjöman			
	Period I		Period II	
	Ålder, år	Hyresavg. pr mån. kr.	Ålder, år	Hyresavg. pr mån. kr.
1880—81	50—55	2·04	55—58	2·12
1890—91	40—45	1·81	45—48	1·85
1900—01	30—35	1·58	35—38	1·78
1910—11	20—25	1·10	25—28	1·48

Med ledning härav torde man kunna uppställa följande antaganden om den månatliga hyresavgiften (1 procent å hyran):

Ålder, år	Hyresavg. pr mån.	Hyresavg. pr år
20—25	1·10	6·60
25—30	1·50	9·00
30—35	1·65	12·05
35—40	1·80	13·15
40—45	1·90	13·90
45—50	1·90	13·90
50—55	2·00	14·60

För åldrar under 20 år torde man kunna räkna med en hyresavgift av 0·75 kr. pr månad eller 4·50 kr. pr år.

Den årliga hyresavgiften av 1 procent för menigt sjöfolk (män) skulle alltså utgöra med de antaganden, som i det föregående gjorts beträffande dessas antal och fördelning efter ålder:

Menigt sjöfolk (män)					
Ålder, år	Antal	Hyresavgift av 1 procent, kr.	Ålder, år	Antal	Hyresavgift av 1 procent, kr.
—20	2 100	9 450	40—45	2 100	29 190
20—25	4 850	32 010	45—50	1 690	23 490
25—30	4 200	37 800	50—55	1 370	20 000
30—35	3 500	42 180		Summa	22 500
35—40	2 690	35 370			229 400

Av hyresavgifterna torde under den tidsperiod, till vilken undersökningen närmast hänför sig, 5 procent kunna anses bero på övertidsersättning. På den egentliga hyran skulle följaktligen kunna anses belöpa sig i runt tal 218,000 kr.

Till kvinnor i sjötjänst har i det föregående hänsyn icke tagits.

Kostnadsberäkningar.

Enligt sjöfolkspensionsutredningens förslag skola, såsom nämnts, sjöfolkets pensioner vara sammansatta av två delar, nämligen dels en *hyresavgiftspension*, som grundas på och helt bekostas av sjömännens egna avgifter, dels en *tilläggs pension*, som bekostas av bidrag från redarna och staten.

Sjömännens egna avgifter fonderas och var och en får försäkringstekniskt beräknad valuta för de avgifter, han själv erlagt. Hyresavgiftspensionerna äro grundade på ett rent premiererservsystem. Den dödlighetstabell som använts är den s. k. R₃₂ för män; räntefoten har valts till 3 procent, vilket under nuvarande förhållanden torde finnas lämpligt, även om en längre framtid tas i betraktande.

Vad tilläggs pensionerna beträffar, har någon vidsträcktare fondering ej förutsatts. Under en övergångstid kommer visserligen ett ganska avsevärt överskott att uppstå, vilket förutsättes disponerat dels för pensioneringsändamål, dels för bildande av en utjämningsfond. Men i princip ha redarnas och statens bidrag avsetts för omedelbar förbrukning för utbetalning av pensioner. Härigenom blir det möjligt att redan från början efter endast en relativt kort övergångstid tilldela nytillkommande pensions-tagare full tilläggs pension.

Hyresavgiftspensionerna i procent av erlagda avgifter framgå ur nedanstående tabell.

Avgift erlagd för tiden	Livsvarig pension från 55 år procent	Temporär pension 55—67 år kr.
—19 år	22.5	36.675
20—24 »	20.0	32.600
25—29 »	17.0	27.710
30—34 »	14.5	23.635
35—39 »	12.0	19.560
40—44 »	10.5	17.115
45—49 »	8.5	13.835
50— »	7.0	11.410

Enligt sjöfolkspensionsutredningens förslag skall tilläggs pension för menige sjömän utgå med nedan angivet belopp, allt efter den seglationstid, som vederbörande härför äger tillgodoräkna sig.

Tillgodoförda seglationsmån.	Livsvarigt belopp från 55 år	Temporärt belopp 55—67 år
0—39	25 öre pr mån.	40.75 öre pr mån.
40—79	10 kr. + 75 öre pr mån. över 40	16.30 kr. + 122.25 öre pr mån. över 40
80—119	40 » + 100 » » » » 80	65.20 » + 163.00 » » » » 80
120—159	120 » + 175 » » » » 120	195.60 » + 285.25 » » » » 120
160—199	190 » + 200 » » » » 160	309.70 » + 326.00 » » » » 190
200—239	270 » + 225 » » » » 200	440.10 » + 366.75 » » » » 270
240 och därutöver	360 »	586.80 »

Vid kostnadsuppskattningarna räknas genomgående med *temporära* pensioner mellan 55 och 67 år.

Med ledning av i det föregående gjorda antaganden beräknas antalet seglationsmånader under var och en av nedan angivna femårsperioder, dels under förutsättning att vederbörande sjöman seglar även nästa period (eller kvarstår vid pensionsåldern i den sista perioden), dels under förutsättning att han lämnar utrikesfarten under perioden och sålunda icke seglar under nästa femårsperiod. För perioderna före 30 år, då ännu rekrytering förekommer, är denna uppskattning något mera komplicerad; för senare perioder antages antalet seglationsmånader i fall av avgång under perioden vara $\frac{1}{3}$ av vad som antagits i fall av seglation även nästa period. Beräkningen utföres till en början under förutsättning av en årlig seglation av 1 månad efter fyllda 30 år. Enligt i det föregående gjort antagande svarar detta mot en årlig seglation av 0.82 månader före fyllda 30 år.

Parallellt anges för varje period beräknad hyresavgift och däremot svarande temporär hyresavgiftspension mellan 55 och 67 år.

Åldersperiod, år	Seglation även nästa period			Avgång under perioden		
	Seglationsmån. under perioden	Hyresavgift, (1 procent) kr.	Temporär hyresavg. pens. kr.	Seglationsmån. under perioden	Hyresavgift, (1 procent) kr.	Temporär hyresavg. pens. kr.
—20	$1.8 \times 0.82 = 1.48$	1.11	0.407	$1.1 \times 0.55 = 0.60$	0.45	0.165
20—25	$4.0 \times 0.82 = 3.28$	3.61	1.177	$2.2 \times 0.55 = 1.21$	1.33	0.434
25—30	$4.4 \times 0.82 = 3.61$	5.42	1.502	$2.3 \times 0.55 = 1.26$	1.89	0.524
30—35	5.0	8.25	1.950	1.67	2.75	0.650
35—40	5.0	9.00	1.760	1.67	3.00	0.587
40—45	5.0	9.50	1.626	1.67	3.17	0.543
45—50	5.0	9.50	1.316	1.67	3.17	0.430
50—55	5.0	10.00	1.141	1.67	3.33	0.380

Härur erhålles det sammanlagda antalet seglationsmånader och den sammanlagda hyresavgiftspensionen för en hyresavgift av 1 procent, under förutsättning av en månads årlig seglation efter fyllda 30 år.

	Antal seglationsmånader	Temporär hyresavgiftspension, kr. vid en avgift av	
		1 procent	6 procent
Avgångna före 20 år	0.60	0.165	0.990
> mellan 20—25 år	2.69	0.841	5.046
> > 25—30 >	6.02	2.108	12.648
> > 30—35 >	10.04	3.786	22.416
> > 35—40 >	15.04	5.623	33.738
> > 40—45 >	20.04	7.339	44.034
> > 45—50 >	25.04	8.861	53.166
> > 50—55 >	30.04	10.118	60.708
Kvarstående vid 55 år	33.37	10.879	65.274

I följande tabell återgivas dels det sammanlagda antal seglationsmånader i utrikes fart som får tillgodoräknas för tilläggs-pension, dels den temporära hyresavgiftspensionen vid en hyresavgift av 6 procent, dels ock temporär tilläggs-pension enligt utredningens förslag, allt under förutsättning att den årliga seglationstiden efter fyllda 30 år är 1, 3, 5, 7, 9, 11 månader. Tabellen avser *menige* sjöman.

	Hysesavg. pens., kr.	Tilläggs- pens., kr.	Inalles, kr.
Avgångna före 20 år	7·23	—	7·23
» 20—25 »	36·84	—	36·84
» 25—30 »	92·33	3·97	96·30
» 30—35 »	163·64	17·42	181·06
» 35—40 »	246·29	51·46	297·75
» 40—45 »	321·45	133·31	454·76
» 45—50 »	388·11	223·41	611·52
» 50—55 »	443·17	315·18	758·35
Kvarstående vid 55 år	476·50	396·68	873·18

Det sammanlagda beloppet av tilläggs pensioner, som varje år skulle beviljas dem, som uppnådde 55 års ålder, skulle bli:

	Antal	Belopp, kr.
Avgångna 25—30 år	209·3	1 278
» 30—35 »	132·6	2 718
» 35—40 »	111·2	6 021
» 40—45 »	77·9	10 931
» 45—50 »	53·2	12 511
» 50—55 »	55·1	18 280
Kvarstående vid 55 år	222·3	92 823
	861·6	144 562

Antalet kvarlevande pensionstagare mellan 55 och 67 år är, enligt en i det föregående återgiven tabell $\frac{935·6}{84·5} = 11 072$ gånger antalet beviljade pensioner och det

årligen utgående totalbeloppet likaledes samma mångfald av det årligen beviljade.

Antalet menige pensionstagare skulle alltså i jämviktsläge uppgå till omkring 9 500 och pensionernas årsbelopp till 1 600 000 kr., under förutsättning att endast temporära pensioner utgå. En del pensioner beräknas emellertid komma att utgå livsvarigt, nämligen ungefär följande antal årligen beviljade:

Avgångna 40—45 år	37
» 45—50 »	36
» 50—55 »	38
Kvarstående vid 55 år	199
	310

Det är att antaga, att antalet pensionstagare härigenom ökas med omkring 3 300. Skillnaden i kostnader blir icke nämnvärd. För att få ett ekonomiskt sett så regelbundet förlopp som möjligt, torde det vara lämpligt att alltid räkna med temporära pensioner och fondera det belopp, vars betalning blir uppskjuten genom att en del av pensionen blir livsvarig.

Tillgodoräkandet av inrikes sjöfart för tilläggs pension.

I pensionsanstaltens reglemente har föreslagits en bestämmelse, som syftar till att i viss mån gynna de sjömän, som idkat både utrikes och inrikes sjöfart. Om de intjänt de 36 hyresavgiftsmånader i utrikes fart, som fordras för erhållande av tilläggs pension, skola de få tillgodoräkna sig upp till 72 seglationsmånader i inrikes fart, dock så, att den medräknade seglationstiden icke överstiger 8 månader pr år. Seglationstiden i inrikes fart må endast räknas till hälften, varigenom den för tilläggs pension medtagna seglationstiden icke genom inrikes seglation kan ökas med mer än 36 månader.

Endast en del av de sjömän, som idkat utrikes sjöfart, ha även deltagit i inrikes fart. Enligt de sjömanshussakkunnigas material ha av vid sjömanshus inskrivna personer följande procent idkat både inrikes och utrikes fart, resp. enbart inrikes fart:

Födelseår	Både inrikes och utrikes procent	Enbart inrikes procent
1885	8·4	2·8
1890	7·3	3·1
1895	9·9	3·5
1900	12·4	6·4
1905	9·9	3·8
1910	9·6	3·5
1915	5·7	3·2

Man kan räkna med att omkring 96·5 av de inskrivna gjort utrikes sjöfart och att av dessa 9 à 10 procent gjort både inrikes och utrikes fart.

Då det gäller att uppskatta inverkan på pensionskostnaderna av den här avsedda bestämmelsen, iakttagar man tydligen tillräcklig försiktighet, om man antar att en tiondel av de pensionerade, som äro berättigade till tilläggspension, genom utrikes seglation ökat det antal seglationsmånader, de vid denna pensions beräkning äga tillgodoräkna sig, med 36 månader, dock högst till 240 månader.

Antalet tillgodoräknade seglationsmånader skulle följaktligen bli det i nedanstående tabell angivna. I tabellen återgives även den häremot svarande tilläggspensionen samt ökningen i tilläggspension utöver det belopp, som erhålles om endast utrikes seglation medräknas.

	Antal seglationsmånader i utrikes fart pr år				
	3	5	7	9	11
Avgång ur utrikes fart mell. 25 och 30 år					
Tillgodoräknade seglationsmånader	—	—	42·14	52·16	57·16
Tilläggspension, kr.	—	—	18·92	31·17	37·28
Ökning, kr.	—	—	16·42	24·58	28·66
Avgång ur utrikes fart mell. 30 och 35 år					
Tillgodoräknade seglationsmånader	—	50·20	70·28	84·32	89·32
Tilläggspension, kr.	—	28·77	53·32	72·24	80·39
Ökning, kr.	—	22·98	39·35	45·77	47·84
Avgång ur utrikes fart mell. 35 och 40 år					
Tillgodoräknade seglationsmånader	45·12	75·20	105·28	124·32	129·32
Tilläggspension, kr.	22·56	59·33	106·41	207·92	222·19
Ökning, kr.	18·84	43·36	54·32	129·16	135·28
Avgång ur utrikes fart mell. 40 och 45 år					
Tillgodoräknade seglationsmånader	60·12	100·20	140·28	164·32	169·32
Tilläggspension, kr.	40·94	98·13	253·45	323·78	340·08
Ökning, kr.	31·11	52·55	148·67	104·46	106·50
Avgång ur utrikes fart mell. 45 och 50 år					
Tillgodoräknade seglationsmånader	75·12	125·20	175·28	204·32	209·32
Tilläggspension, kr.	57·23	210·43	359·51	455·94	474·28
Ökning, kr.	41·29	130·23	108·91	119·12	121·16
Avgång ur utrikes fart mell. 50 och 55 år					
Tillgodoräknade seglationsmånader	90·12	150·20	210·28	240	240
Tilläggspension, kr.	81·70	281·75	477·80	586·80	586·80
Ökning, kr.	48·14	160·80	121·55	116·19	97·85
Kvarstående i utrikes fart vid 55 år					
Tillgodoräknade seglationsmånader	100·11	166·35	233·59	240	240
Tilläggspension, kr.	97·98	332·03	563·29	586·80	586·80
Ökning, kr.	52·21	105·48	131·05	18·48	0·14

Den genomsnittliga ökningen i temporär tilläggspension skulle per pensionstagare, som deltagit i såväl inrikes som utrikes fart, bli följande:

	Kronor
Avgång ur utrikes fart vid 25—30 år	15·37
» » » » » 30—35 »	33·58
» » » » » 35—40 »	81·07
» » » » » 40—45 »	90·87
» » » » » 45—50 »	106·07
» » » » » 50—55 »	108·98
Kvarstående i utrikes fart vid 55 »	56·26

Den totala kostnadsökningen i under ett visst år beviljade pensioner blir följaktligen för en tiondel av hela antalet manliga pensionstagare i manskapsklass:

	Ökning, kr.
Avgång ur utrikes fart vid 25—30 år	495
» » » » » 30—35 »	551
» » » » » 35—40 »	948
» » » » » 40—45 »	745
» » » » » 45—50 »	594
» » » » » 50—55 »	632
Kvarstående vid 55 år	1 316
Summa kr.	5 281

Då beloppet av samtliga utgående temporära pensioner beräknas till 11·072 gånger det årligen beviljade, skulle man följaktligen få räkna med en total kostnadsökning till följd av den här ifrågakvarande bestämmelsen av i runt tal 60 000 kr. pr år. Det sammanlagda årliga, temporära pensionsbeloppet för menigt sjöfolk (män) skulle alltså i jämviktssläge uppgå till 1 660 000 kronor.

Kvinnornas pensionering.

Hittills ha endast männens pensionering behandlats. Vad kvinnorna beträffar utgjorde dessa i procent av männen bland menigt sjöfolk, som gjorde utrikes seglotion under perioden 1935—38:

Födelseår	Män, antal	Kvinnor, antal	Kvinnor i procent av männen
1880	87	24	27·6
1890	189	22	11·6
1891	205	16	7·8
1900	374	42	11·2
1901	436	35	8·0
1910	1 036	35	3·4
1911	989	35	3·5
1920	368	3	0·8

Man torde kunna utgå från, att kvinnornas inträde i sjöfart — inrikes såväl som utrikes — äger rum vid något högre ålder än männens. Före 25 år torde man icke behöva i avsevärd mån räkna med kvinnor i utrikes sjöfart. Å andra sidan är avgången avsevärt lägre. Antalet seglotionsmånader pr år är något lägre än för männen. Om man för männen räknar med 7·3 månader pr år, torde det vara tillräckligt att för kvinnor räkna med 6 månader.

Räknar man med, att 45 kvinnor årligen inträda i utrikes sjöfart vid en ålder av 25 år och att följande antal kvarstå vid nedan angivna ålder:

Vid 35 år	40
» 45 »	35
» 55 »	30,

skulle antalet kvinnor i utrikes fart kunna beräknas till 1 125, vilket nära motsvarar vad som f. n. är fallet (enligt ovanstående omkring 1 100).

Vid 55 års ålder skulle, om dödlighetstabellen R_{32} lägges till grund, följande antal kvarleva:

Av inträdda vid 25 år	39
» kvarstående vid 35 år	36
» » » 45 »	33
» » » 55 »	30.

Om de kvinnor, som avgå mellan 25 och 35 år, antagas i genomsnitt avgå vid 30 år, de som avgå mellan 35 och 45 år i genomsnitt vid 40 år, och de som avgå mellan 45 och 55 år i genomsnitt vid 50 år, skulle de äga att i genomsnitt tillgodoräkna sig följande antal seglationsmånader för tilläggs pensionen:

Avgångna 25—35 år	—
» 35—45 »	54 mån.
» 45—55 »	114 »
Kvarstående vid 55 år	144 »

Häremot skulle svara tilläggs pensioner av resp. 33, 121 och 264 kr. De årligen beviljade temporära pensionerna kunna med ledning härav beräknas uppgå till ett sammanlagt belopp av omkring 8 400 kronor, och hela det utgående årsbeloppet till omkring 93 000 kronor. Om samtliga kvinnor genom inrikes fart förvärvade rätt att för tilläggs pensionen tillgodoräkna sig ytterligare 36 seglationsmånader, skulle tilläggs pensionerna i genomsnitt bli

för avgångna mellan 35—45 år	82 kr.
» » » 45—55 »	28 »
» kvarstående vid 55 år	375 »

Det årligen beviljade årsbeloppet skulle bli omkring 12 300 kr. och hela det årligen utgående omkring 135 000 kr. Ökningen i årskostnaden skulle bli 42 000 kr. Om man räknar med att ett relativt sett något större antal kvinnor än män deltagit i både utrikes och inrikes fart, torde man kunna räkna med en årskostnad för kvinnornas pensionering av i runt tal 100 000 kronor. Denna siffra torde dock få beräknas innehålla en icke ringa säkerhetsmarginal.

Kvinnornas antal i utrikes fart utgör omkring 5 procent av männen. Deras hyresavgift pr månad är måhända genomsnittligt något högre än männens, medan å andra sidan deras seglationstid pr år är kortare. Man torde därför för kvinnor enligt våra antaganden få räkna med en hyresavgift av omkring 11 000 kr., mot för män 218 000 kr.

Invalidunderstöd och omskolning.

Beträffande kostnaderna för invalidunderstöd och omskolning föreligger ingen egentlig erfarenhet, som kan möjliggöra en uppskattning av de framtida kostnaderna härför. Med den snäva begränsning, som de föreslagna bestämmelserna i detta stycke erhållit, torde utgifterna för ändamålet icke böra stiga till alltför höga belopp. Å andra sidan måste, om det åsyftade målet skall kunna nås, ett belopp ställas till förfogande, som svarar mot rimliga anspråk. I kostnaderna under ett jämviktsläge ha därför 100 000 kronor beräknats avsedda för denna del av pensionsanstaltens verksamhet.

Befällets pensionering.

Enligt tabell å sidan 116 kvarstodo vid 1935 års utgång i utrikes fart följande procent av de personer, tillhörande en årsklass, som vunnit befälsbehörighet:

Födda år 1875	20·6	procent
» » 1880	35·9	»
» » 1885	34·0	»
» » 1890	46·2	»
» » 1895	41·2	»
» » 1900	65·8	»
» » 1905	72·4	»

För vinnande av ytterligare säkerhet torde det, särskilt med hänsyn till de förbättrade pensionsmöjligheterna för personer i befälsställning, som numera förefinnas, vara lämpligt att räkna med följande procent i utrikes fart kvarstående:

35 år	70	procent	55 år	45	procent
45 »	60	»	60 »	40	»

Man torde kunna räkna med att omkring 260 personer årligen vinna viss befälsbehörighet, och antaga vi att den första befälsbehörigheten i genomsnitt vinnes vid 25 år.

Det gäller att undersöka, vilken procent av de vid en viss ålder i utrikes fart kvarstående befälspersonerna som kvarlever vid pensionsåldern, 60 år.

Med användning av dödlighetstabellen R_{32} för män skulle av 100 personer i åldern 25, 30, 35, 40, 45, 50 och 55 år kvarleva vid 60 års ålder:

Nuv. ålder år	Kvarlev. vid 60 år, procent	Nuv. ålder år	Kvarlev. vid 60 år, procent
25	45
30	50
35	55
40		

Av de vid nedanstående åldrar kvarstående skulle sålunda vid 60 års ålder kvarleva:

Ålder, år	Kvar- stående	Kvarlev. vid 60 år
25	100
35	70
45	60
55	45
60	40

Alltså skulle av en årsklass kvarleva vid 60 års ålder:

	Av 100 personer	Totalt (av 260 personer)
Avgångna 25—35 år	22·5
» 35—45 »	6·3
» 45—55 »	11·9
» 55—60 »	0·8
Kvarstående vid 60 år	40·0
	Inalles	81·5
		211·9

Det antages, att de mellan 25 och 35 år avgångna i genomsnitt kvarstå till 30 år, de mellan 35 och 45 avgångna till 40 år och de mellan 45 och 55 år avgångna till 50 år, samt de mellan 55 och 60 år avgångna till 57½ år. Vidare antages, att före fyllda 25 år förefinnes en seglotionstid som menig av 36 månader, samt att seglotionstiden därefter är 8 månader pr år.

Antalet seglotionsmånader skulle då utgöra:

	Inalles	Som menig	Som befäl
för de mellan 25 och 35 år avgångna	76	36	40
» » » 35 » 45 » »	156	36	120
» » » 45 » 55 » »	236	36	200
» » » 55 » 60 » »	296	36	260
» » vid 60 år kvarstående	316	36	280

Den livsvariga tilläggs pensionen skulle alltså bli:

	Som befäl	Som menig	Sammanfört
Avgångna 25—35 år	10	10	11·99
» 35—45 »	85	120	104·71
» 45—55 »	125	270	164·41
» 55—60 »	145	360	189·53
Kvarstående vid 60 år	145	360	186·71

Den totala tilläggs pensionen, som beviljas åt en årsklass vid fyllda 60 år, skulle alltså bli:

Avgångna 25—35 år	701 kr.
» 35—45 »	1 717 »
» 45—55 »	5 080 »
» 55—60 »	398 »
Kvarstående vid 60 år	19 418 »
Summa	27 314 »

Totala antalet kvarlevande pensionärer av 100, som årligen erhållit pension vid 60 år, är, med användning av dödlighetstabellen R_{32} i 1 782. Det totala antalet pensionsstagare av befälsklassen skulle bli omkring 3 800 och det årliga pensionsbeloppet omkring 490 000 kr.

Räknar man med att samtliga de före 55 år avgångna i inrikes fart förvärvat rätt till ytterligare 36 seglotionsmånader för tilläggs pension, skulle detta medföra en årlig kostnadsökning av omkring 50 000 kronor, alltså till 540 000 kr. (säkerligen med avsevärd marginal).

Med den avgångsordning, som ovan använts, skulle antalet i utrikes fart kvarstående befäls personer under 60 år vara omkring 5 800. Antalet befäls personer, som gjorde utrikes fart 1935, var omkring 4 800. Med hänsyn till att en del befäl i viss utsträckning segla som manskap, torde denna siffra vara något för låg. Det torde vara lämpligt att räkna med omkring 5 500 personer, vilket skulle motsvara omkring 3 600 pensionsstagare och en årlig kostnad av i runt tal 5 000 000 kronor.

Sammanfattning.

Kostnaden för tilläggs pensionen för de menige har i det föregående, med ledning av de gjorda antagandena, i jämviktsläge beräknats till omkring 1 760 000 kr. pr år. Då har det emellertid räknats med ett antal seglationsmånader, som med omkring 9 procent överstiger det nuvarande normala. Om man anser, att framdeles samma antal seglationsmånader som nu skulle krävas, borde den ovan angivna siffran reduceras till $\frac{173\,000}{1.09} = 1\,615\,000$ kronor eller i runt tal 1 600 000 kr.

Kostnaderna i jämviktsläge skulle alltså bli:

Menige, ålderspensioner	1 600 000 kr.
Invaliderunderstöd och omskolning ..	100 000 »
Befäl	500 000 »
Summa	2 200 000 »

De inkomster, som skola täcka pensionskostnaderna, äro dels, från redarnas sida, 3 $\frac{1}{2}$ procent å hyran för menigt sjöfolk, dels, vilket även måste anses härröra från redarna, ett belopp motsvarande anstaltens andel i tonavgifterna, dels ett direkt statsbidrag och dels slutligen avkastningen på anstaltens fonder.

En hyresavgift av 1 procent å hyran för menigt sjöfolk har i det föregående beräknats till 229 000 kronor. Reduceras densamma så att antalet seglationsmånader kommer att kvarstå på samma nivå som nu, på liknande sätt som ovan skett med pensionsbeloppet, skulle man kunna uppskatta 1 procent hyresavgift till $\frac{229\,000}{1.09}$ kronor eller till 210 000 kronor. 3 $\frac{1}{2}$ procent å hyran skulle följaktligen motsvara i runt tal 750 000 kronor.

Inkomsterna skulle följaktligen framgå av följande uppställning.

Redareavgift (3 $\frac{1}{2}$ procent å meniges hyra)	750 000 kr.
Ersättning för tonavgift	200 000 »
Avkastning å fonder	50 000 »
Summa	1 000 000 »

Ett årligt belopp av 1 200 000 kronor skulle följaktligen återstå att täcka, genom statsanslag eller på annat sätt.

Som nedan skall visas, kan man förvänta, att under en övergångstid ett icke ringa årligt överskott skall uppstå i de medel, vilka från redarna och staten ställas till anstaltens förfogande. Härigenom kan en viss fondbildning åstadkommas, vars räntekastning dels kan direkt användas för att täcka pensionskostnaderna, dels möjliggör upprättandet av en utjämningsfond, vilken är så mycket nödvändigare, som redarnas bidrag kommer att växla med sjöfartens konjunkturer. Man torde i jämviktsläge kunna avse ett årligt belopp av omkring 200 000 kronor till pensionskostnader. Från statens sida torde därför böra tillskjutas 1 000 000 kronor, vilket innebär en ökning av 464 000 kronor utöver det belopp, 536 000 kronor, som nu utgår till anstalten för pensioneringsändamål.

Inkomstuppställningen skulle följaktligen för ett jämviktsläge bli följande:

Redareavgift (3 $\frac{1}{2}$ procent å hyran)	750 000 kr.
Ersättning för tonavgift	200 000 »
Statsbidrag	1 000 000 »
Avkastning å fonder	250 000 »
Summa	2 200 000 »

Rörande omfattningen av det motsedda överskottet må anföras följande.

För närvarande äro de årliga pensionskostnaderna omkring 825 000 kronor. Om man antager, att tilläggs pensionerna redan från början komme att beviljas i den omfattning som väntas i ett jämviktsläge, såväl till belopp som antal, skulle efter omkring tolv år jämviktslägets kostnader vara praktiskt taget uppnådda. Utgifterna skulle alltså under denna tid växa från 825 000 kronor per år till 2 200 000 kronor per år, under det att inkomsterna skulle bortsett från den ökade fondavkastningen vara 2 000 000 kronor. En uppskattning har visat, att ett överskott på omkring 6¹/₃ miljon kronor härvid skulle uppstå. Räntheavkastningen å detta belopp efter 3 procent skulle uppgå till i runt tal 200 000 kronor, varigenom det i jämviktsläge felande beloppet skulle vara täckt.

Nu kommer överskottet med all säkerhet att bli större än det ovan beräknade. Dels uppnå pensionerna under de första åren icke det maximibelopp, som skall gälla, då pensioneringen fullt trätt i kraft, dels kommer den rekrytering av sjöfolk och det mera stabila kvarstående i tjänst, varmed räknats vid bestämmandet av jämviktsläget, ingalunda att omedelbart förverkligas. Det ökade överskott, som härigenom kan förväntas, möjliggör den ovan som nödvändig framhållna avsättningen till en utjämningsfond.

Promemoria

angående den inrikes sjöfarten under år 1938.

En särskild undersökning har för sjöfolkpensionsutredningen verkställt rörande den inrikes sjöfarten under år 1938.

Materialet för undersökningen utgöres dels av sjömansrullor, dels av manskapsförteckningar, vilka ställts till förfogande av sjömanshusen. Här skall icke närmare ingås på de fall, då den ena eller andra formen för redovisning av besättningen å fartyget skall förekomma. Rullorna avse väsentligen maskindrivna fartyg i verklig kustfart. I rullor upptagen personal är praktiskt taget alltid inskriven vid sjömanshus. Beträffande i manskapsförteckning upptagna är detta däremot långt ifrån alltid fallet.

Från samtliga sjömanshus ha infordrats rullor och manskapsförteckningar avseende seglation under år 1938. Handlingarna ifråga ha sålunda varit daterade icke blott 1938 utan i vissa fall även åren 1937 och 1939. Ifrågavarande rullor samt manskapsförteckningarna avse fartyg uteslutande i inrikes fart. I sådana fall, då fartyg väl övervägande gått i inrikes fart men resa kunnat utsträckas till utländsk hamn, mönstrar besättningen på rulla för utrikes fart och blir alltså här ej redovisad.

De olika seglationsmomenten ha förtecknats individuellt på kartoliner, upptagande fartygets cert och tontal, sjömanshus dit uppgiften ingivits, vederbörande sjömans tillnamn, förnamn, födelseår och datum samt kön och sjömanshus, där han eventuellt är inskriven, ävensom tiden för seglationen. Särskilda kartoliner ha använts ifråga om på rullor och på manskapsförteckningar upptaget sjöfolk.

Kartolinerna ha sedermera uppsorterats efter vid sjömanshus inskrivna eller icke inskrivna personer. Inom bägge kategorierna har därefter uppordning skett efter födelseår och datum, varefter kartoliner avseende samma person sammanförts.

Beträffande vid sjömanshus inskrivna personer ha för sådana, vilkas födelseår slutar på 0 eller 1, uppgifter inhämtats från vederbörande sjömanshus bl. a. angående behörighet samt seglation i svensk utrikes fart under perioderna 1930—34 och 1935—38 resp. 1930—35 och 1936—38, varvid uppgifter lämnats om seglationsmånader och hyresavgift.

Vid undersökningen har, beträffande ur rullor hämtade uppgifter, åtskillnad gjorts på befälsberöriga av olika kategorier samt å män och kvinnor bland menige. Genomgående har uppdelning efter ålder ägt rum. Beträffande från manskapsförteckningar hämtade uppgifter har åtskillnad gjorts mellan vid sjömanshus inskrivna och icke inskrivna. Inom varje dylik grupp har samma indelning skett som beträffande i rullorna upptaget sjöfolk.

Dessutom har såväl beträffande rullor som förteckningar en uppdelning gjorts efter sjömanshusgrupper.

För utredningens resultat lämnas redogörelse här nedan, varvid en begränsning ägt rum till sjömän, vilkas födelseår slutar på 0 eller 1.

Observerade personer.

1. Uppgifter ur sjömansrullor.

Beträffande följande antal personer ha svar erhållits från sjömanshus rörande tjänsteställning och seglation.

Sjömanshusgrupp	Befäl	Menigt sjöfolk, män	Menigt sjöfolk, kvinnor
1 (Stockholm)	17	33	22
2 (Göteborg)	1	11	2
3 (Västkusten t. o. m. Halmstad)	9	22	—
4 (Skåne t. o. m. Trelleborg)	2	5	—
5 (Sydkusten fr. o. m. Ystad)	1	12	—
6 (Östkusten)	9	78	2
7 (Norrlandskusten)	5	14	4
8 (Karlstad)	1	7	—
Inalles	45	182	30
Ej återfunna å sjömanshus	13	11	7
Förfrågning ej besvarad från sjömanshus ...	—	10	—
Summa	58	203	37

2. Uppgifter ur manskapsförteckningar.

Sjömanshus- grupp	Män, anställda å						Kvinnor
	Ångfartyg (motorfartyg)		Motorseglare		Pråm- och bogser- fartyg etc.		
	Befäl	Menige	Befäl	Menige	Befäl	Menige	
	Inskrivna vid sjömanshus						
1	11	22	—	3	6	26	22
2	13	6	5	1	—	—	1
3	4	20	5	13	1	—	1
4	2	1	—	—	2	1	—
5	3	3	1	11	—	—	—
6	15	28	4	44	6	15	—
7	—	9	—	2	4	14	2
8	9	25	10	15	—	—	—
Inalles	57	114	25	89	19	56	26
	Inskrivna, ej återfunna						
	4	13	—	10	—	10	1
	Inskrivna, ej besvarade						
	1	2	—	—	—	8	—
Summa	62	129	25	99	19	74	27
	Ej inskrivna vid sjömanshus						
Totalt	40	192	9	73	20	67	92
	102	321	34	172	39	141	119

Sammandrag.

	Befäl	Menige		Inalles
		Män	Kvinnor	
Rullor	58	203	37	298
Förteckningar: Inskrivna	106	302	27	435
Ej inskrivna	69	332	92	493
Inalles	233	837	156	1 226
Därav inskrivna	164	505	64	733

Härav kan slutas, att omkring 1 150 personer i befälsställning samt omkring 4 200 menige män och 800 kvinnor deltagit i inrikes sjöfart under år 1938 eller inalles omkring 6 150 personer.

Av dessa voro omkring 800 personer i befälsställning, 2 500 menige män och 300 kvinnor inskrivna vid sjömanshus, eller inalles omkring 3 600 personer.

Av de å inrikes rullor upptagna sjömännen, omkring 300 personer i befälsställning samt 1 000 menige män och 200 kvinnor eller inalles 1 500 personer, ha de flesta varit anställda å ång- eller motorfartyg och endast omkring 100 personer å motorseglare.

Å fartyg med manskapsförteckning seglade följande antal personer, nämligen: omkring 500 personer i befälsställning och 1 600 menige å ång- eller motorfartyg, 200 befäl och 900 menige å motorseglare samt 200 befäl och 700 menige å bogser- eller prämfartyg samt å ångslupar. Kvinnorna, omkring 600, torde praktiskt taget samtliga ha seglat å ång- eller motorfartyg.

Av de ovan avsedda ång- och motorfartygen med manskapsförteckningar torde ett mycket stort antal endast ha bedrivit lokal kustfart.

Uppgifter ur sjömansrullor.

Födelseår	Inrikes seglation 1938		Utrikes seglation			
			1930 (31)—34 (35)		1935 (36)—38	
	Antal	Seglations- månader pr person	Procent av antalet	Seglations- mån. pr år och person	Procent av antalet	Seglations- mån. pr år och person
Befäl						
1870—1871	4	7·8	} 45	2·0	35	2·9
1880—1881	16	6·7		} 60	3·1	60
1890—1891	4	2·5	} 100		4·1	80
1900—1901	11	5·6		} 62	3·1	52
1910—1911	10	3·6				
Samtliga	45	5·5				
Menige, män						
1870—1871	1	9·0	} 28	5·9	28	3·4
1880—1881	10	7·1		} 49	4·7	49
1890—1891	22	5·5	} 63		4·5	59
1900—1901	29	6·2		} 54	4·6	—
1910—1911	58	4·1				
1870—1911	120	—				
1920—1921	62	3·5			58	—
Inalles	182	4·6			54	—

Uppgifter ur sjömansrullor (forts.).

Födelseår	Inrikes seglation 1938		Utrikes seglation			
	Antal	Seglations- månader pr person	1930 (31)—34 (35)		1935 (36)—38	
			Procent av antalet	Seglations- mån. pr år och person	Procent av antalet	Seglations- mån. pr år och person
Kvinnor						
1870—1871	1	2.0	67	0.7	50	2.2
1880—1881	5	5.0				
1890—1891	5	5.2	38	1.8	77	4.9
1900—1901	8	3.0				
1910—1911	7	2.1				
1870—1911	26	—	42	1.3	—	4.0
1920—1921	3	2.7	—	—	—	—
Inalles	29	3.4	—	—	62	—

Uppgifter ur manskapsförteckningar.

Inskrivna vid sjömanshus.

Befäl.

Födelseår	Inrikes seglation 1938		Utrikes seglation			
	Antal	Seglations- månader pr person	1930 (31)—34 (35)		1935 (36)—38	
			Procent av antalet	Seglations- mån. pr år och person	Procent av antalet	Seglations- mån. pr år och person
Ång- och motorfartyg						
1870—1871	3	7.7	83	6.2	50	5.7
1880—1881	9	5.9				
1890—1891	12	6.4	53	5.7	47	4.5
1900—1901	18	7.2				
1910—1911	13	3.8				
Inalles	55	6.0	67	5.2	55	4.5
Motorseglare						
1880—1881	4	4.2	25	9.8	50	6.1
1890—1891	5	5.8				
1900—1901	8	5.4	62	5.8	58	5.7
1910—1911	7	4.6				
Inalles	24	5.0	58	6.4	69	5.2
Bogser- och prämfartyg						
1880—1881	4	10.5	25	1.0	50	1.4
1890—1891	7	7.7				
1900—1901	5	4.4	58	1.3	17	2.1
1910—1911	3	8.0				
Inalles	19	7.5	58	2.3	32	1.6
Samtliga						
1870—1871	3	7.7	60	6.1	50	4.9
1880—1881	17	6.6				
1890—1891	24	6.7	56	4.7	43	4.9
1900—1901	31	6.3				
1910—1911	23	4.6				
Inalles	98	6.1	64	4.9	55	4.5

Inskrivna vid sjömanshus.

Menige.

Födelseår	Inrikes seglation 1938		Utrikes seglation						
	Antal	Seglations- månader pr person	1930 (31)—34 (35)		1935 (36)—38				
			Procent av antalet	Seglations- mån. pr år och person	Procent av antalet	Seglations- mån. pr år och person			
Män (ång- och motorfartyg)									
1870—1871	2	6.0	} 30	3.8	20	4.2			
1880—1881	18	7.2		} 42	4.4	38	3.8		
1890—1891	20	5.8			} 35	2.5	56	3.0	
1900—1901	25	5.2				} 37	—	—	3.5
1910—1911	34	5.7					—	40	—
1870—1911	99	—	37	3.7	—	3.5			
1920—1921	15	4.0	—	—	40	—			
Inalles	114	5.6	—	—	40	—			
Män (motorseglare)									
1870—1871	2	7.5	} 54	4.3	54	4.6			
1880—1881	9	5.1		} 44	3.6	50	4.4		
1890—1891	4	5.8			} 63	5.0	58	6.3	
1900—1901	14	5.0				} 54	4.4	—	5.2
1910—1911	19	5.2					—	66	—
1870—1911	48	—	54	4.4	—	5.2			
1920—1921	41	3.7	—	—	66	—			
Inalles	89	4.5	—	—	60	—			
Män (bogser- och pråmfartyg)									
1870—1871	3	6.7	} 67	4.0	50	5.1			
1880—1881	3	7.7		} 31	3.4	46	4.9		
1890—1891	4	9.0			} 35	1.3	76	2.9	
1900—1901	9	5.2				} 39	2.7	—	3.7
1910—1911	17	4.5					—	15	—
1870—1911	36	—	39	2.7	—	3.7			
1920—1921	20	3.9	—	—	15	—			
Inalles	56	5.0	—	—	62	—			
Män (samtliga)									
1870—1871	7	6.7	} 43	4.0	35	4.6			
1880—1881	30	6.6		} 41	4.1	42	4.1		
1890—1891	28	6.3			} 43	3.3	61	3.8	
1900—1901	48	5.1				} 42	3.8	—	4.8
1910—1911	70	5.3					—	61	—
1870—1911	183	—	42	3.8	—	4.8			
1920—1921	76	3.8	—	—	61	—			
Inalles	259	5.1	—	—	52	—			
Kvinnor									
1870—1871	1	2.0	} 80	1.1	60	5.8			
1880—1881	4	6.5		} 46	2.0	69	4.7		
1890—1891	4	4.0			} 14	0.6	57	3.4	
1900—1901	9	4.1				} 44	1.5	—	4.6
1910—1911	7	2.6					—	100	—
1870—1911	25	—	44	1.5	—	4.6			
1920—1921	1	1.0	—	—	100	—			
Inalles	26	3.8	—	—	65	—			

Ej inskrivna vid sjömanshus.

Inrikes seglation år 1938.

Födelseår	Ång- och motorfartyg		Motorseglare		Bogser- och pråmfartyg	
	Antal personer	Seglationsmån. pr person	Antal personer	Seglationsmån. pr person	Antal personer	Seglationsmån. pr person
B e f ä l						
1870—71	4	8·6	—	—	3	11·0
1880—81	14	6·9	—	—	4	8·0
1890—91	9	7·7	2	9·5	7	5·9
1900—01	9	9·3	7	8·9	6	4·0
1910—11	1	2·0	—	—	—	—
Inalles	37	7·7	9	9·0	20	6·5
M e n i g e m ä n						
1870—71	3	7·0	2	8·0	2	7·5
1880—81	2	4·0	3	9·0	1	0·0
1890—91	14	7·7	1	9·0	2	10·0
1900—01	30	6·8	5	6·2	4	9·2
1910—11	63	6·0	14	7·4	6	4·0
1920—21	72	4·6	48	8·2	42	5·9
Inalles	184	5·7	73	7·9	57	6·0

Födelseår	Befäl		Menige män		Kvinnor	
	Antal personer	Seglationsmån. pr person	Antal personer	Seglationsmån. pr person	Antal personer	Seglationsmån. pr person
1870—71	7	9·6	7	7·4	2	2·5
1880—81	18	7·1	6	5·8	5	6·2
1890—91	18	7·2	17	8·0	20	5·2
1900—01	22	7·7	39	7·0	15	5·1
1910—11	1	2·0	83	6·1	24	5·1
1920—21	—	—	162	6·0	26	4·8
Inalles	66	7·5	314	6·3	92	5·0

I nedanstående tabell anges den procentiska åldersfördelningen bland de observerade sjömännen i inrikes fart.

B e f ä l.

Födelseår	Rullor	Manskapsförteckningar			Inalles
		Inskrivna	Ej inskrivna	Samtliga	
1870—71	8·9	3·1	10·6	6·1	6·7
1880—81	35·6	17·3	27·3	21·3	24·4
1890—91	8·9	24·5	27·3	25·6	22·0
1900—01	24·4	31·6	33·3	32·4	30·6
1910—11	22·2	23·5	1·5	14·6	16·3
	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Menige män.

Födelseår	Rullor	Manskapsförteckningar			Inalles
		Inskrivna	Ej inskrivna	Samtliga	
1870—71	0·5	2·7	2·2	2·4	2·0
1880—81	5·5	11·6	1·9	6·3	6·1
1890—91	12·1	10·8	5·4	7·9	8·9
1900—01	15·9	18·5	12·4	15·2	15·4
1910—11	31·9	27·0	26·4	26·7	27·9
1920—21	34·1	29·4	51·7	41·5	39·7
	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Kvinnor.

Födelseår	Rullor	Manskapsförteckningar			Inalles
		Inskrivna	Ej inskrivna	Samtliga	
1870—71	3·4	3·8	2·2	2·5	2·7
1880—81	17·2	15·4	5·4	7·6	9·5
1890—91	17·2	15·4	21·7	20·3	19·7
1900—01	27·7	34·7	16·3	20·3	21·8
1910—11	24·2	26·9	26·1	26·4	25·9
1920—21	10·3	3·8	28·3	22·9	20·4
	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Vad *befälet* beträffar är bland de vid sjömanshus icke inskrivna en stark förskjutning åt högre åldrar påfallande. Befäl i mycket unga åldrar är i denna grupp knappast förekommande.

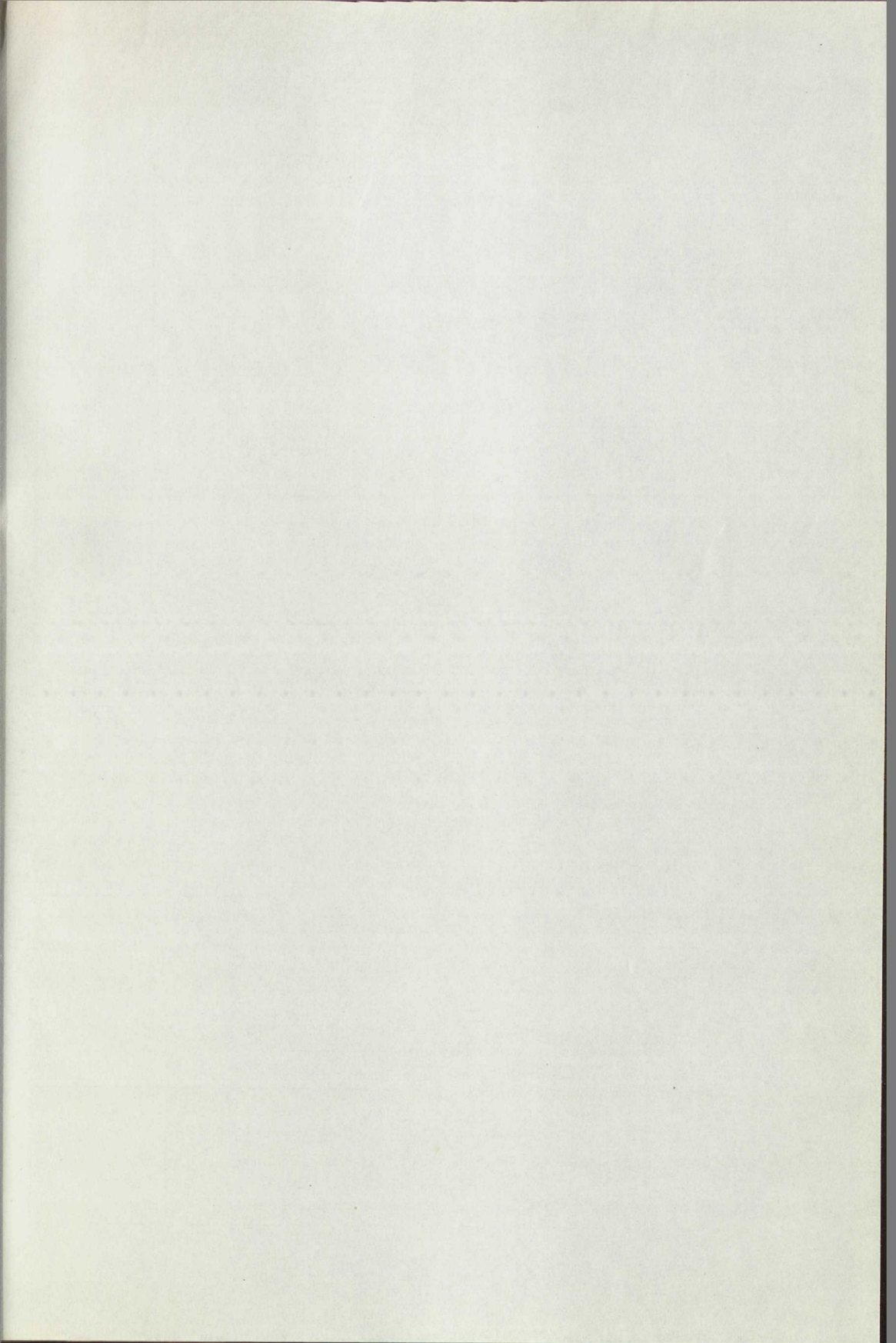
I fråga om *menige* äro procenten personer i mycket unga åldrar stor, avsevärt större än bland sjömän i utrikes fart. Särskilt gäller detta vid sjömanshus icke inskrivna.

Rörande kvinnorna må beträffande vid sjömanshus icke inskrivna framhållas den relativt stora procenten mycket unga. I utrikes sjöfart torde, som framhållits i det föregående, kvinnor under 25 år vara sällsynta. — Även på ganska stora ångfartyg i inrikes fart är denna åldersgrupp relativt stor.

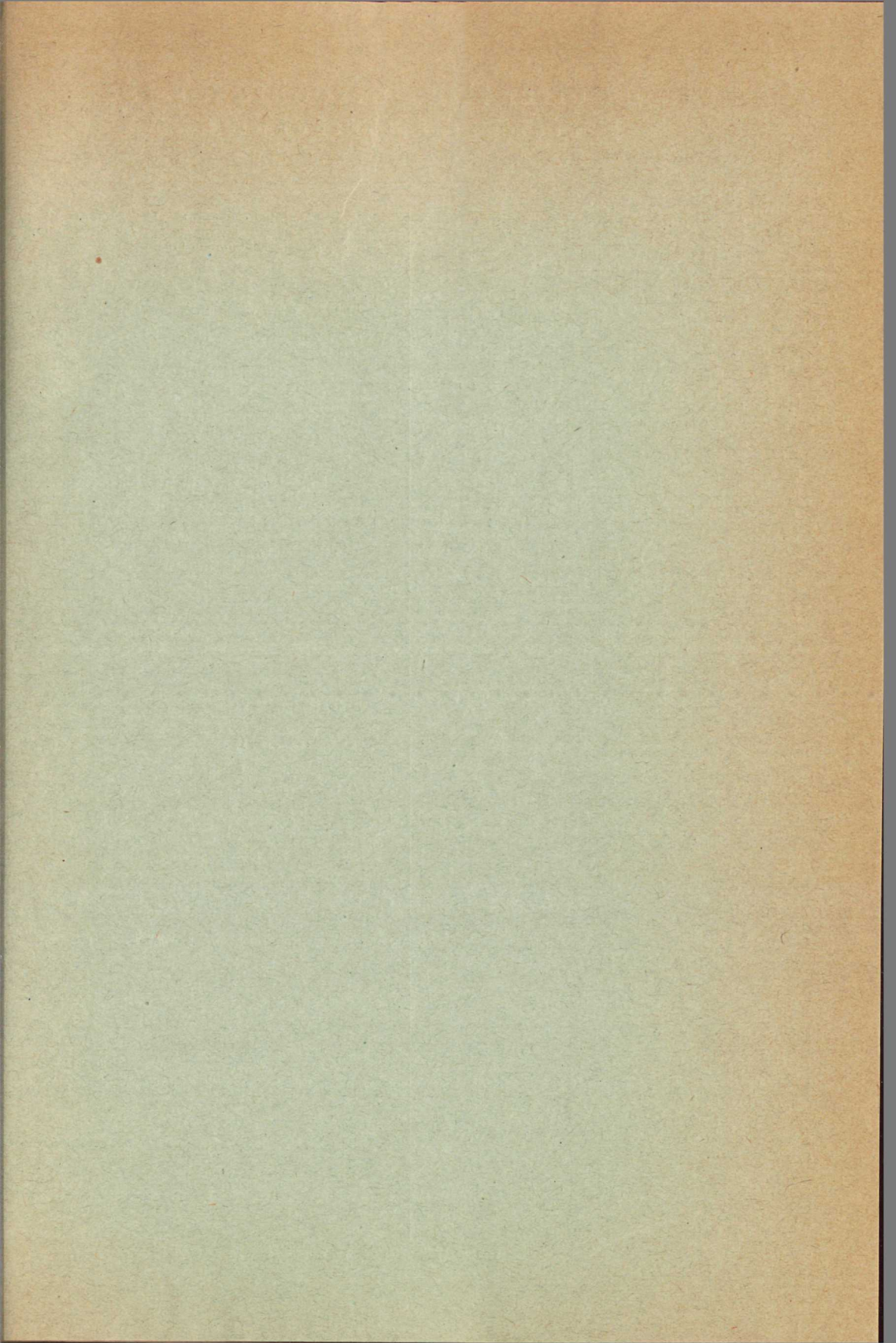
Beträffande seglationsförhållandena bland de sjömän, som idkade inrikes fart under år 1938, må följande omständigheter understrykas.

Av tabellerna framgår, att omkring 60 procent av de i rullor eller manskapsförteckningar upptagna personer, som idkat inrikes sjöfart under år 1938, under de närmast föregående åren även idkat utrikes sjöfart. Procenten är praktiskt taget densamma för befäl och menige, män och kvinnor.

Vad antalet seglationsmånader per år i inrikes fart beträffar är detta, såsom var att vänta, störst bland personer, som icke äro inskrivna vid sjömanshus och sålunda icke idka utrikes fart. För vid sjömanshus inskrivna befälspersoner, upptagna å sjömansrullor, var antalet seglationsmånader 1938 i genomsnitt 5·4, samt för å manskapsförteckningar upptagna sådana personer 6·1, under det att antalet seglationsmånader för icke inskrivet befäl var 7·5. För menige män voro motsvarande siffror 4·6, 5·1 och 6·3 samt för kvinnor 3·4, 4·2 och 5·0.

Faint, illegible text visible on the right side of the page, possibly bleed-through or a second column of text.

Statens offentliga utredningar 1942

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård. Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om eftergift av åtal mot minderåriga m. m. [28] Betänkande med förslag till skärpt bestraffning av falskdeklaration m. m. [31] Lagrådets utlåtande över lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. [47] Betänkande med förslag rörande fri rättegång. [50]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1938 års pensionsakkunniga. Betänkande med förslag till tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst. [8] 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till folkskolans avlösningsreglemente m. m. [9] Beskattningsorganisationsakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten. [18] 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till avlösningsreglemente för de högre kommunala skolorna. [26] Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 2. Byråchefs- och rådstjänster m. m. [30] Del 3. Tjänstebestämmelser. Tjänsteförteckningens uppställning. [46] Förslag rörande tillämpningsföreskrifter till lagen med särskilda bestämmelser ang. stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsår. m. m. [42] Beskattningsorganisationsakkunnigas betänkande med förslag till ändrad organisation av beskattningsnämnderna och förstärkning av landskontorens arbetskraft m. m. [49]

Kommunalförvaltning.

Stadsplanutredningen 1942. 1. Förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelingsärenden m. m. [27]

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med förslag till lag med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag. [2] Betänkande med förslag till främjande av utskyldsbetalning genom erkända skatteförmedlingskassor. [21] Kommunalskatteberedningen. Betänkande med förslag till omläggning av den kommunala beskattningen m. m. Del 1. Den kommunala beskattningen. [34] Del 2. Inkomstbeskattningen av skogsbruk. [35] Betänkande med förslag rörande åtgärder för främjande av sjöfolkets utskyldsbetalning. [37] Betänkande med förslag till förordning om värdestegringskatt å fastighet. [39] Betänkande ang. finansstatistikens effektivisering. [48] Promemoria ang. förutsättningarna för och verkningarna av en engångsskatt å förmögenhet i Sverige. [52]

Politi.

Betänkande med förslag till brandlag och brandstadga m. m. [10] Betänkande med förslag ang. innebörden av begreppet polismyndighet i olika författningar m. m. [40] Betänkande med förslag till samordning av polisradioväsendet i riket. [51] Utredning ang. frågan om polismans rätt att bruka våld m. m. [54]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Promemoria rörande bostadsförsörjningen. [3] Promemoria ang. hyresreglering. [14] Betänkande med utredning och förslag ang. semester för husmödrar. [19] Utredning ang. värmekostnaden i hyreshus. [20] Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 2. Tiden juli 1940—juni 1941. [25]

Socialvårdskommitténs betänkande. 4. Förslag till ändrad bidragsförsökslag m. m. [29] 5. Statistisk undersökning ang. barnhemmen. [45]

Hälsa- och sjukvård.

De yngre sjukhusläkarnas avlösnings-, arbets- och bostadsförhållanden. [4] Betänkande med utredning och förslag ang. barnmorskeväsendet. [17] Förslag till ny lag om behörighet att utöva läkarkonsten m. m. [22]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Promemoria med förslag till utvidgad vanhävdslagstiftning. [5] Betänkande med förslag ang. hushållningssällskapens organisation och verksamhet m. m. [32] Betänkande ang. jordbrukets byggnadskostnader. [38] Betänkande ang. åtgärder till stöd för de renskötande lapparna m. m. [41] Betänkande med förslag rörande veterinärinrättningens i Skara framtida användning. [43]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 1. Allmänna uppgifter ang. den tekniskt-vetenskapliga forskningsverksamhetens nuvarande läge m. m. — Allmänna synpunkter rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningen. — Erforderliga åtgärder för den tekniskt-vetenskapliga forskningens främjande och statens medverkan därvid. [6] 2. Förslag till åtgärder för främjande av den tekniskt-vetenskapliga forskningen på byggnadsområdet. [7] 3. Förslag till åtgärder för skogsproduktforskningens ordnande. [12]

Tillägg nr 1 till statliga cement- och betongbestämmelser av år 1934. [44]

Handel och sjöfart.

Promemoria med förslag ang. registrering av landets företagare m. m. [23] Betänkande med förslag till ordnande av statens isbrytningsverksamhet. [53] Betänkande med utredning och förslag ang. förbättrad pensionering för sjöfolk. [55]

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 4. Järnvägsstyrelsen. [13] Betänkande ang. bilregistrering m. m. [24]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med utredning och förslag ang. betygsställningen i folkskolan. [11] Betänkande med förslag rörande ändring av gällande bestämmelser i fråga om prästutbildningen. [33] Betänkande med förslag rörande statligt stöd åt svensk filmproduktion. [36]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag till plan för organisationsarbetet inom försvarsväsendet. [1] Betänkande med förslag till lag om vapenfria värnpliktiga. [15] Betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. [16]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.